

ANATÓLIA

2023 június-július

KARASU PLAJI (fürdés a Fekete tengerben)

ANKARA (várnegyed, Anatóliai civilizációk Múzeuma, Atatürk Mauzóleum és Múzeum

ÇORUM (Archeológiai Múzeum /Çorum Müzesi/)

ALACAHÖYÜK, (Múzeum és hettita romváros)

BOĞAZKALE – Yazilikaya (hettita templomkerület)

BOĞAZKALE (Archeológiai Múzeum)

BOĞAZKALE- Hattusas, hettita romváros

YOZGAT (Nemzeti Park / Yozgat Çamlığı Milli Parkı)

GÖREME - Çavuşin falu.

GÖREME (Szabadtéri Múzeumban/Monastery Valley of Göreme)

GÖREME (hólégballon repülés)

AÇIKSARAY (bizánci romváros)

GÜLŞEHİR (Szent János templom)

GÖREME – Ortahisar sziklavára

GÖREME – Képzelet Völgye (Imagination Valley)

KAYMAKLI (föld alatti város)

ÇATALHÖYÜK (őskori romterület és múzeum)

KONYA (Mevlana múzeum, dervisek,

KONYA (Alaadin Tepesi Parki, Alaadin mecset, Kılıç Arslan Köşk torony)

KONYA (Trópusi Pillangók Kertje/Tropikal Kelebek Bahçesi)

KONYA (Kültür Park, Selimiye mecset, Aziziye mecset)

GÖKYURT – Kilisztra romterület

ASZPENDOSZ (görög-római romváros, színház, vízvezeték, Szeldzsuk híd)

ANTALYA (Yivli minaret, Hadrianus kapu, Kaleiçi óváros, Hidirlik Kulesi)

ANTALYA – Lara Beach

ANTALYA (Alsó-Düden /Karpuzkaldıran vízesés, Felső-Düden vízesés)

ANTALYA – Tünektepe-hegy

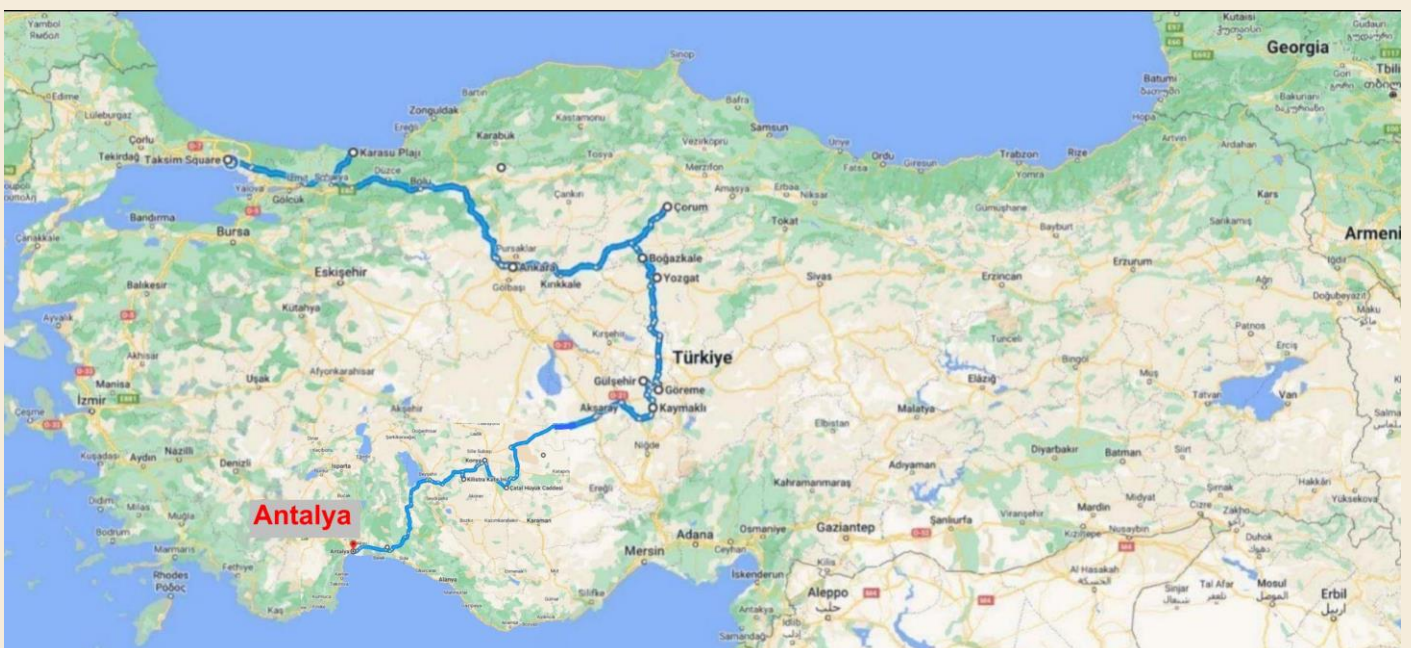
ANTALYA – Mermerli Plaji városi strand

ANATÓLIA

2023 06-07

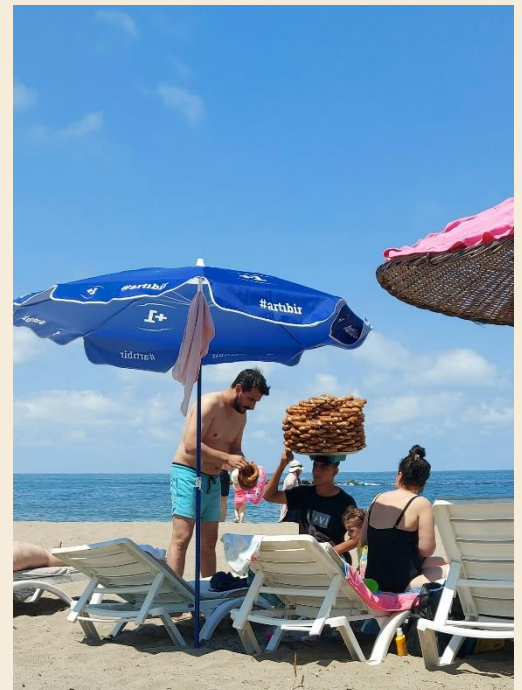
Anatólia Törökország ázsiai részének nagyobb részét foglalja el, keleten nagyjából a Földközi-tenger parti Iskenderun várost a Pontuszi-hegység grúz határhoz közeli végével összekötő tájegység határvonalig. Ez a terület az emberi civilizáció sok-sok emlékét őrzi egészen a kőkorszaktól a modern korig. történelmi-kulturális látnivalók ilyen változatos csoportja a világ kevés helyén található meg. Utunk során ezekből igyekeztünk legalább ízelítőt kapni és a lehető legtöbb helyen körülnézni, élményeket gyűjteni.

Ankarába igyekeztünk, de gondoltuk fürdünk egyet a Fekete-tengerben. Letértünk **Karasu Plajı** felé, ahol egy keveset elidőztünk. A szerény felszereltségű homokos strand népszerű a helybeliek körében, a víz pedig kifejezetten meleg volt.

A part menti út üzleteiben is árulják vallásos muszlim nők részére ezt a kapucnis fürdő-overallt. Néhányan hordják is. ↓

Megérkeztünk **Ankarába**. A ma 6 milliós város egészen 1923-ig, a Török Köztársaság megalakulásáig és Ankara fővárossá válásáig csak egy vidéki kisváros volt. Az **Ulus** nevű régi városrésze a várhegy és a középkori vár körül található. Itt szépen helyreállított török házak, üzletek, régiségboltok, kávézók találhatóak. Ezen a környéken megéri néhány órát sétálgatni, hiszen **Ankara** kiterjedt modern városrészei nem számítanak igazi turista célpontnak.

Az **Ulust** az arab támadások után a képen látható ötszögletű tornyok tucatjaival erősített városfallal vették körbe, amelyet 850 körül III. Mihály bizánci császár megerősített. A tornyok és falak építéséhez felhasználták a környéken található romos ókori épületek, templomok faragott köveit is. Középen az a minaret a város legrégebbi, 12. századi szeldzsuk építésű mecsetjéhez, a Sultan Alaaddin mecsethez tartozik. A távolban, ameddig a szem ellát, a modern **Ankara** épületei.

Szőnyegüzlet a várkerületi Kale Kapisi utcán.

A vár déli részén már csak részben álló **Şarkkale** torony valószínűleg a bizánci kormányzó székhelye volt a szeldzsuk hódítás előtti időkben. Távolban az **Akkale**, a fellegvár.

Az **Alashane mecset** és minaretje II. Mesud szeldzsuk szultán idejében épült 1290-ben. Ez az egyik legrégebbi ma is álló mecset az egész országban →

A várbeli **Doyuran téren** le lehet pihenni egy kis frissítőre ↓

← Már fő is a finom tea, a hagyományos török vendéglátás első számú kelléke.

Egy utcácska Ankara várában ↓

A déli várkapunál (Hisar Kapi) van a legnagyobb turista forgalom. Idáig jöhetnek fel az autók és a buszok. A bal oldali rondella fölé építették az Ankara Saat Kulesit, az óratornyot 1885-ben.

← Egy átfutó zápor kapott el minket, beszaladtunk egy kis kifőzdébe teázni és haraptunk is valami helybeli finomságot.

A lebontásra kerülő régi házak még menthető darabjait régiség kereskedők vásárolják fel és próbálják értékesíteni. Ezeket a szép faragott ajtólapokat, fabetéteket az egyik boltosnál láttuk a vár alatti Can utcában. Ha valaki egy szép ajtót akar venni, megadhatom a címet... ↓

Majd ismét szemügyre vettük a várfalakat, ahol egy sor csodálatos ókori és kora középkori, máshonnan idehordott kőfaragványt láttunk a falakba építve. A bizánciaktól 1073-ban foglalta el a várost Alparslan szeldzsuk szultán, majd a szeldzsuk török birodalom hanyatlása után az oszmán Orhan szultán vette birtokba 1356-ban. A falakat újra és újra megerősítették, összehordva minden kezük ügyébe eső építőanyagot.

Ankara várnegyedének északi végén áll az Akkale, a citadella. Ezt 1249-ben építette II. Izzeddin Keykavus szeldzsuk szul-tán. Sajnos nem láto-gatható, zárva van. Érdekes a bal oldalon alul látható két lyukas faragott kő. Több hasonlót lehet látni a vár déli részén is, másodlagosan befalazva. Ezek ókori, nyomás alatti vízvezetékek építőkövei voltak, amelyeket LEGO-szerűen egymásba illesztve és habarccsal tömítve alakították ki a távolsági vízvezetéseket bizonyos esetekben.

1. Alaeddin Camisi (1197-1198) ve Çeşmesi (19. yy)	7. Divan Çukur Han Otel / Çukur Han (16. yy)
2. Anadolu Medeniyetleri Müzesi / Mahmutpaşa Bedesteni ve Kurşunlu Han (1459-1471)	8. Emine Hanım Çeşmesi (1912)
3. Ankara Saat Kulesi (1885)	9. Erlımtan Arkeoloji ve Sanat Müzesi (2015)
4. Ankara Rahmi M. Koç Müzesi / Çengelhan (1522-1523) - Safranhan (1511)	10. Kale (Ramazan Şemseddin) Camisi (17. yy) ve Çeşmesi
5. Boyacıyazde Konağı (20. yy başı)	11. Kınacıyazde Konağı (20. yy başı)
6. Devduran Camisi (15. yy) ve Çeşmesi (18. yy)	12. Mısafır Fakih Camisi (19. yy)
	13. Zenger Paşa Konağı (20. yy başı)
İ: Turizm Enformasyon Bürosu	

Az ankarai várkerület raja

Ankarai időzésünk legfőbb célja az **Anatóliai Civilizációk Múzeumának (Anadolu Medeniyetleri Müzesi)** megtekintése volt. A mai múzeumépület helyén a 15. században épült fedett piac (mondjuk bazár) állt Ankara régi városrészében. Az épület 1881-ben leégett és sorsára hagyták. Kemal Atatürk javasolta, hogy újítsák fel a kiégett házat és nyissanak benne múzeumot, ami 1943-ban meg is történt.

Ebben a múzeumban lehet megtekinteni Kis-Ázsia évezredekken átívelő őskori-óskori történelmének fantasztikusan gazdag gyűjteményét, ami Anatólia hellenisztikus és római korszakát leszámítva talán a leggazdagabb a világon.

Az egykori piac épületében ma jól elrendezve, az egyes korok emlékeit tematikus sorrendben, kétnyelvű feliratokkal ellátva mutatják be. Ezen a képen is látható a tárlók átgondolt elhelyezése, megfelelő megvilágítása és a túlzott zsúfoltság kerülése. Egy másik, nagyobb teremben - talán az volt a piac középső része - a rendkívül gazdag kőtár kapott helyet. Bár sokat fényképeztünk, az óriási anyagból csak felvillantani tudok néhány érdekesebb részletet.

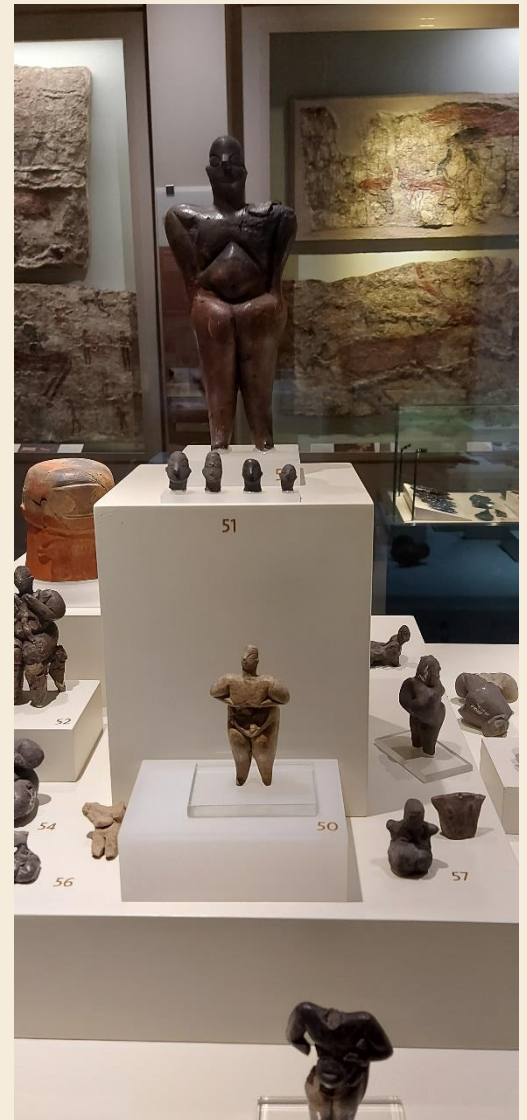
Ezt a híres terrakotta figurát Kr.e. 5750 körül alkották az anatóliai **Çatalhöyük településen**. A két leopárd között ülő testes hölgy feltehetően termékenységi figura, vagy istennő, mindenesetre tekintélyes személyiség. Találgatják, hogy a lába között a földön talán egy születő gyermek feje jelenik meg. A kb. 25 cm magas szobor az örökös vándorlásból éppen letelepülő újköri ember fontos alkotása. A fej és a jobb oldali leopárdfeje újköri kiegészítés.

A **neolitikum** (Kr.e. 8000-5500) használati tárgyainak fontos alapanyaga volt az obszidián, ez a vulkáni eredetű kemény, de jól hasítható természetes üvegtömb. Bár több helyen előfordul Anatóliában és Grúziában, nem volt mindenki által könnyen elérhető anyag. A felhasználóhoz az nyers üvegtömb az első kereskedelmi karavánutakon jutott el. A bal oldali obszidián tömb **Tilkitepe** környékéről került elő.

A Kr.e. 6. évezredben, **Hacilar** településen (**mai neve Burdur**) készítették ezeket az agyag istennő szobrokat. Akkoriban valószínűleg anyajogú társadalomban éltek. →

A háttérben a falon **Çatalhöyükből** származó festett vakolatdarabok láthatóak. Jobbra lent egy vörös szarvast vesz körül fegyvertelen embercsoport. →

↑ A Dél-anatóliai **Hacilar** települést többször elhagyták majd ismét betelepült, így egymás fölött több kultúrréteg alakult ki. Ezek a díszített kerámiák a kalkolit korban, a neolitikum és a rézkor határán készülhettek. Ekkor még nem ismerték a bronzöntés módját, helyette a természetben előforduló természetet használták fém eszközök elkészítésére, ami azonban jóval korlátozottabban használható.

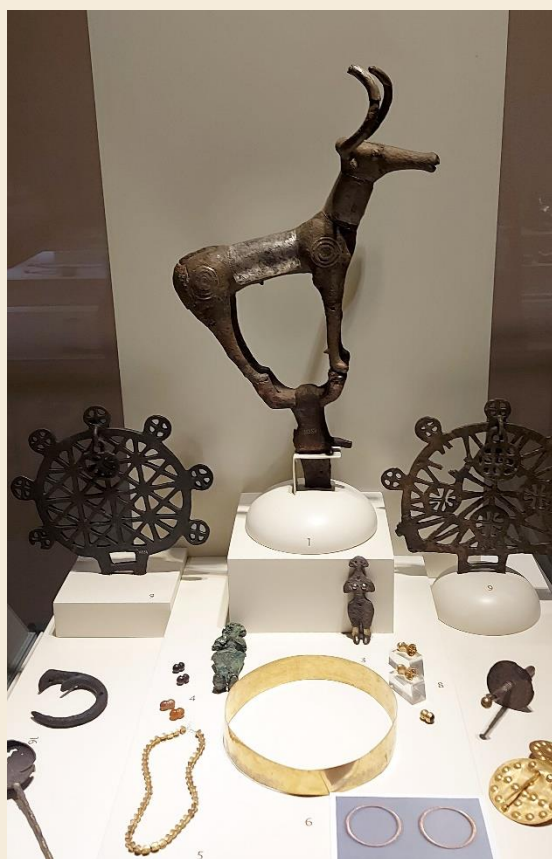

A korai bronzkor (Kr.e. 3000-1950) jellegzetes anatóliai alkotásai ezek a rácsos napkorongok és szarvasszobor **Alacahöyükből**. A rituális célú bronztárgyak sírokból kerültek elő, anyaga miatt érdekes a középső, ez ugyanis ezüstből készült bizonyítva, hogy a bronz mellett más

fémeket is használtak. Ekkor már ismerték a bronzöntés technikáját, az ötvözet elkészítéséhez szükséges ónt a Dél-anatóliai **Kestelből** szereztek be, majd az itteni bánya kimerülése után az Óasszír kereskedelmi úton a mai Afganisztánban levő Farah-ból érkezett Anatóliába. A jobb oldali szép bronz szarvas szobor is ebben az időben készült. Kr.e. 2350 és 2150 között **a mai Anatóliát Hatti földjének** nevezték, legalábbis így említik az asszír évkönyvek. A hattí név nem keverendő össze a későbbi hettita állam nevével, jóllehet a hettitákra a korábbi hattí nevet is használták. Hattí föld egyik legfontosabb fejedelemsége **Alacahöyükben** volt, ahonnan ilyen szarvas szobrok és sok öntött rácsos napkorong is előkerült.

→ Termésáramy (elektrum) bikaszobor **Tunç-ból**

→→ Rácsos napkorongok és bikafigura szintén **Tunç-ból**

← A Krisztus előtti 2. évezred elején az asszírok kereskedő telepeket tartottak fent **Közép-Anatóliában**, többek között **Kültepe** városkában. Az asszírok a sumerok által kifejlesztett ékírást használták ügyeik feljegyzésére és ezzel megkezdődött az írásbeliség ezen a területen is. Ez a **Kültepében** talált agyagborítékba zárt irat egy házassági szerződés, amelyben az asszír Ili-Adad három tanú jelenlétében feleségül veszi az anatóliai Ananát, egyben megígéri, hogy másik feleséget nem vesz magához Anatóliában. Ha pedig elválik Ananától, 5 mina ezüst kártérítést fog neki fizetni.

List

Terracotta, Kültepe, 19th-18th Centuries B.C.

The list is about the road and bridge taxes and subsistence allowances of the caravan moving from Vahsusana to Salavatur, and from there to Purushattum tolls

Mama Krali Anum Hirbi'den Kanis Krali Varşama'ya Mektup
Pismiş Toprak, Kültepe, M.Ö. 19-18. Yüzyıl

Varşama'nın Anum-Hirbi'ye, daha önce yazdığı mektuptaki "iki ülke arasında yeni bir antlaşma yapılması ve kervanlara kapatılan yolların açılması" isteğine cevap olarak yazılan bu mektup, Mama ve Kanis arasındaki siyasi olayları anlatan, krallar arasında yazılmış tek belgedir.

A letter from Anum Hirbi, King of Mama, to Warsama, King of Kanesh

Terracotta, Kültepe, 19th-18th Centuries B.C.

The letter addresses to Anum-Hirbi as a response to the earlier letter of Warsama stating that "a new treaty between countries should be made and the roads should be opened to the caravans which is the only written document describing the political events between the kings of Mama and Kanesh."

8

Akadlı Sargon'a Alt Tablet

↑ Rituális edények **Külte-
péből** (Kr.e. 19-17. sz.)

← Alabástrom idolk **Külte-
péből** (Kr.e. 2400-2000)

→ Bikafejes edény **Eskiyarból** (Kr.e. 17-16. sz.)

↓ **Hettita váza Inandikból**. A négy sorban rátett dombosműves díszítés a hettita esküvői ceremóniát ábrázolja

↘ **Kültepeben** talált szertartási edény (Kr.e. 19-17.sz.). A **Kanesh-i** helyi központú kerámiaművesség formái, motívumai, díszítései a hatti és hettita nép közös fejlesztése

→ Teşup viharisten bikái, Hurri és Şerri (Kr.e. 16. sz.). A **Boğazköyből** előkerült kerámia szoborpár szertartási edényként szolgált.

↑ A Hettita Birodalom összeomlása után (Kr.e. 1200) a **frígek** lettek Közép-Anatólia új urai. A frígek a korábbiaktól lényegesen eltérő új kerámia stílust honosítottak meg, valamint fejlett fém- és faművességük volt. Ezen a képen lúd alakú szertartási edények láthatóak **Gordionból**.

→ Ankarától kb. 80 km-re nyugatra állt **Gordion, a fríg főváros**. Ezt a Kr.e. 8. században késültkőből faragott paravánt a gordioni nagy tumulusban, síréptményben találták meg. Úgy látszik a gordiuszi csomó maradványát nem sikerült előkeríteni.

↓ Ez a bronz üst is **Gordioni** lelet. Az emberi alakokkal díszített edény nagyon hasonlít az Urartuban készült üstökhöz, lehet hogy onnan került Gordionba.

→ Terrakotta edény, **Gordion** (Kr.e. 8. század)

Néhány kép az **Anatóliai Civilizációk Múzeumának** kőtárából. Ez a dombormű a hettita főváros, **Hattusas** városfala királyi kapujának belső oldaláról került a múzeumba. A hatalmas falakkal körülvett város virágkora a Kr.e. 14-13. században volt, ez a mészkő szobor is akkor készülhetett egy reliefsorozat részeként. A kaput őrző harcos isten félhold alakú szekercét tart a kezében, övében rövid kardot hord.

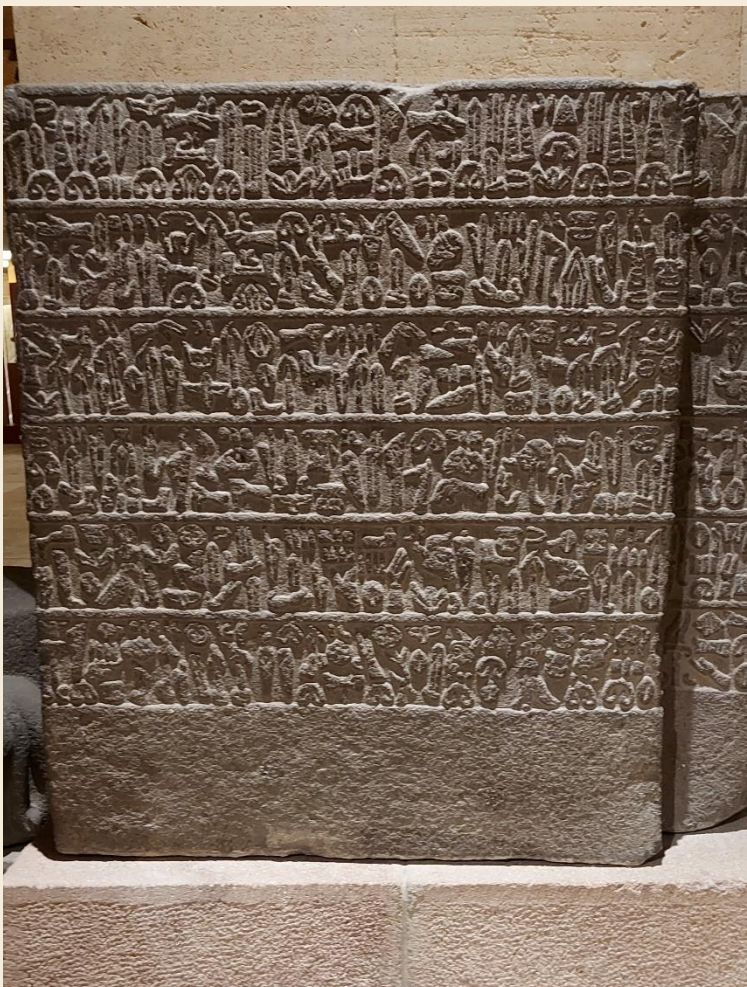
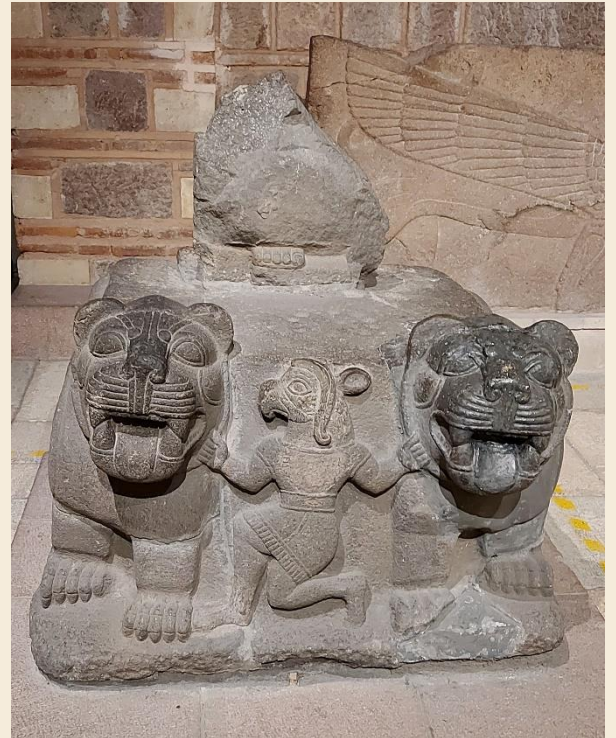
A török szíriai határ közelében levő **Kargamiş** romvárost a háborúk miatt több részletben tárták fel brit, török és olasz régészek 1878 és 2011 között. Új-hettita és késő asszír-kori kőfaragványok, sztélék nagyszerű sora került elő. Ez a Kr.e. 900-700 közötti időből származó bazaltból faragott kiméra, félig ember, félig állat szörny az egyik darab az álló helyzetben talált faragott kőlapok sorából.

Az **Aslantepei** mészkő dombormű azt a pillanatot ábrázolja, amikor a jobb oldali nagyobb alak, a felirat szerint nagy és hatalmas Sulumei király italáldozatot mutat be a bal oldalon két példányban is megjelenő istenségnek. A király melletti kisebb alak a szolgálja, aki előkészíti a bikaáldozatot(i.e.1200-700).

Ez a bazalt kőfaragvány **Kargamişból** egy harci szekeret ábrázol két harccsal. Hátterben a hajtó, elől pedig az íjjal küzdő harcos. A lenyilazott ellenség pedig ott fekszik a ló lába alatt.

← Katuwas, **Kargamiş** ura harci kocsijainak hódításaival dicsekszik és megemlíti az istenek támogatását is vállalkozásaihoz. A bazaltba vésett hieroglifa felirat **Kargamiş**, **Gaziantepben** készült Kr.e. 900-700 között, az Újhettita Birodalom idején.

↑ A bazaltba vésett harcosokat ábrázoló dombormű Kargamış, Gaziantepben készült között.

↗ Kubaba istennő női szolgálói (talán apácák), Kr.e. 900-700.

↓ Mutallu, Aslantepe-Malatya királya (Kr.e. 1200-700). Az asszírok vazallus királyának szobrát aslantepei palotájában találták meg fekvő helyzetben eltemetve

↓ Aslantepe-Malatya, kapuőrző oroszlán (Kr.e. 1200-700).

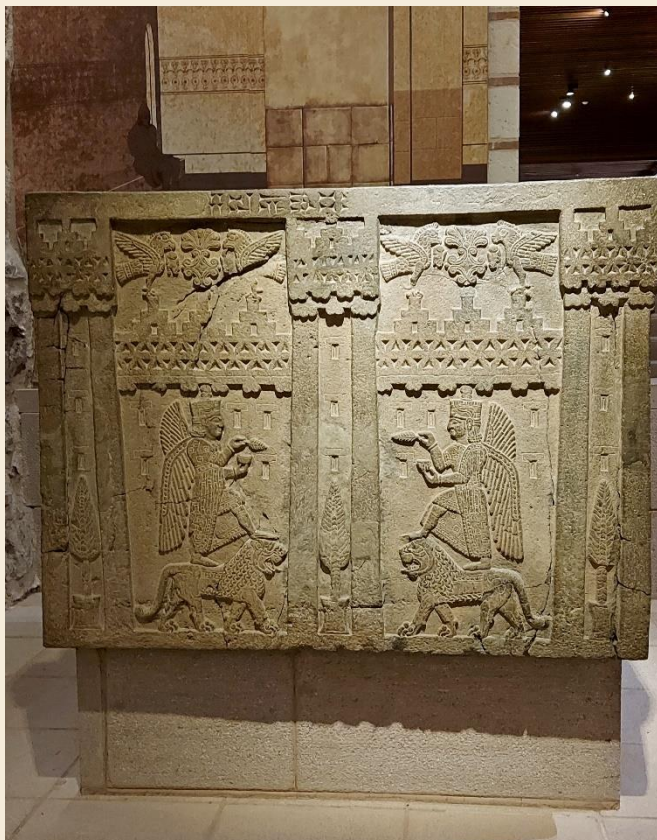
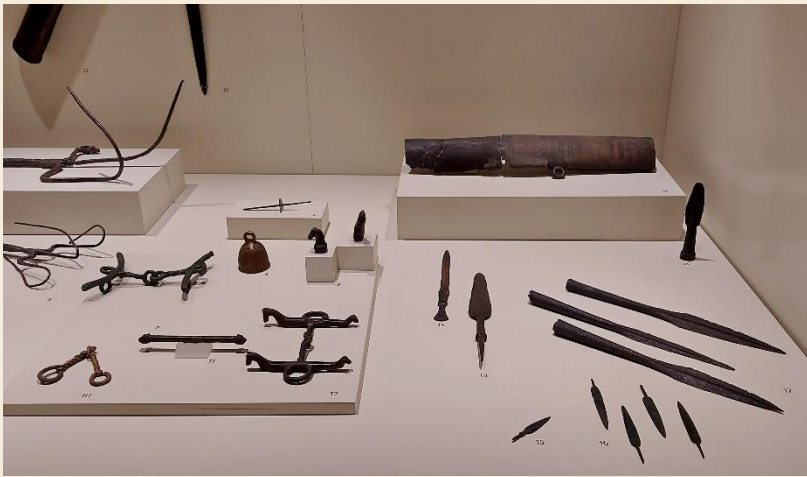

↑ **Çorum-Boğazköyben** talált ékírásos tábla meséli el **Illuyanka** sárkány történetét, amely ezen a kőfaragványon is megjelenik. A sárkány elrabolta a Viharisten szívét és szemét, de annak sikerült ezeket visszaszerezni, majd megölte a kígyó formájú sárkányt.

← Kubaba istennő bazalt domborműve, **Kargamiş, Gaziantep**, Kr.e. 900-700.

↓ Jobbra a kapuőrző oroslán bazalt szobra, mögötte egy emberfejú, oroslántestű, szárnyas szfinx, amelynek a farka madárfejben végződik. **Sakçagözü, Gaziantep**, Kr.e. 1200-700.

↖ **Urtu állam** a mai Kelet-Törökország és Örményország területén jött létre Kr.e. 900 és 600 között. Az urartuiak komoly lovaskultúrát fejlesztettek ki, amelynek emlékei ezek a bronz lószerszámok. A képen jobbra urartui bronz fegyverek. ↗ A jobb oldali képen egy bikafejes **urartui üst** áll háromlábú állványon.

← Ez a faragott kőtömb a II. Rusa urartui király által Haldi istennek emelt templom-palota tetőzetét tartó két hatalmas oszlop közül az egyiknek a lábazati része. **A Van tó partján épült Adilcevaz városhoz közeli Kef citadella,** ahonnan ez a majd másfél méteres kő Ankarába került, a Kr.e. 7. században épült. A kő lábazat mind a négy oldala ugyanazt a képet mutatja: Urartu palotáját, amint oroszlánokon álló istenalakok megtermékenyítik az élet fáját. A felső rész feliratában Rusa király leírja építkezését és megátkozza azt, aki a feliratot eltávolítja.

→ **Ankarában, az Anatóliai Civilizációk Múzeumának** (Anadolu Medeniyetleri Müzesi) udvarán és kertjében szabadtéri kiállítás tekinthető meg. Büfé is van.

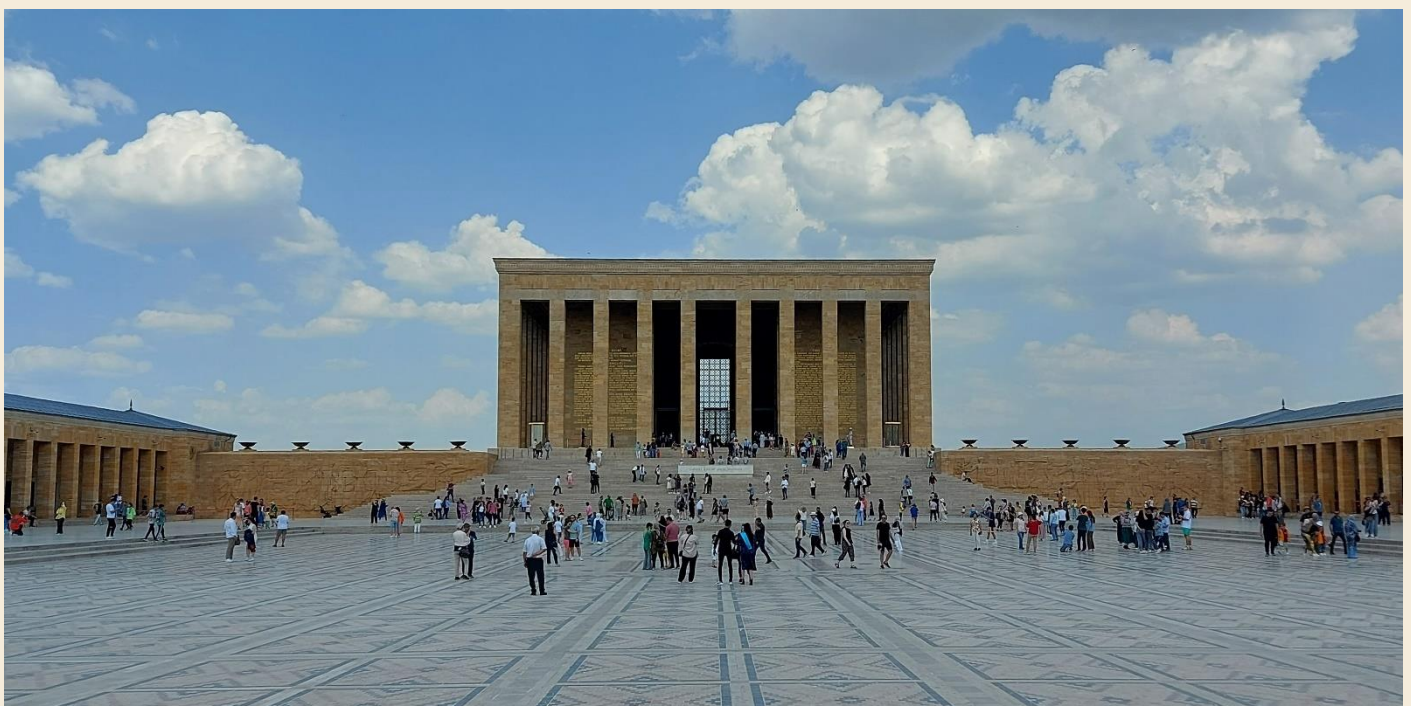

Ankarában meglátogattuk az Anıtkabir mauzóleumot, ahol Kemal Atatürk nyughelye van. A mauzóleum épületegyütteséhez vezető, fekvő oroslánokkal szegélyezett úton baktattunk fel az 1944-53 között megépített emlékhelyhez. Autóval nem könnyű megközelíteni a hatalmas épületcsoportot, valamint komoly biztonsági ellenőrzésen is át kell esni a belépés előtt.

Még a felvezető út elején levő épületben van kiállítva Atatürk motorcsónakja. Az 1937-ben készült csónakot a Çubuk nevű duzzasztott tavon használta a törökök atyja.

Íme a hatalmas Ünnepségek Tere, északkeleti oldalán Kemal Atatürk mauzóleumával. Atatürk (1881-1938) eredeti neve Musztafa volt, a Kemal (tökéletes) ragadványnevet iskolás korában kapta, később háborús érdemei miatt a Gazi Mustafa Kemal Pasa nevet kapta. Mint a Török Köztársaság első elnöke szinte teljesen átalakította az ország életét, többek között új névrendeletet alkotott 1934-ben. Az addig családnév nélkül élő törököket kötelezte, hogy európai mintára családnevet vegyenek fel. Részére az Országgyűlés adományozott vezetéknévet, így lett Atatürk, vagyis a törökök atyja.

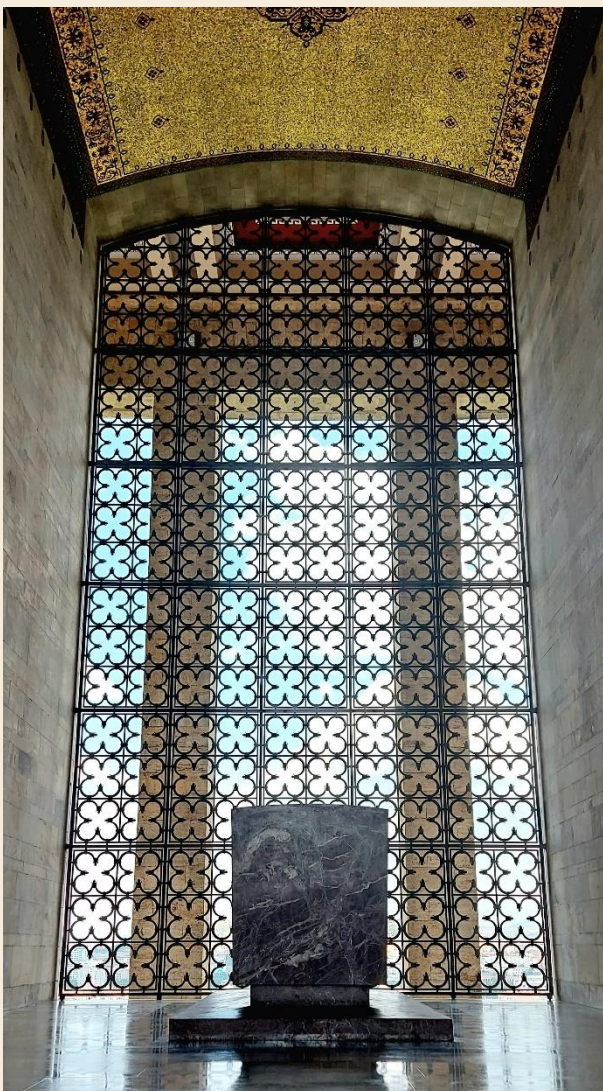

Atatürk mauzóleumával szemközt, az **Ünnepségek Tere** másik oldalán, ez alatt a márvány síremlék alatt nyugszik Atatürk harcostársa és az őt követő második köztársasági elnök, **İsmet İnönü** (1884-1973). İnönü folytatta Kemal Atatürk politikai irányvonalát, sikerrel birkózott meg az ország gazdasági gondjaival és el tudta érni, hogy Törökország semleges maradjon a második világháborúban.

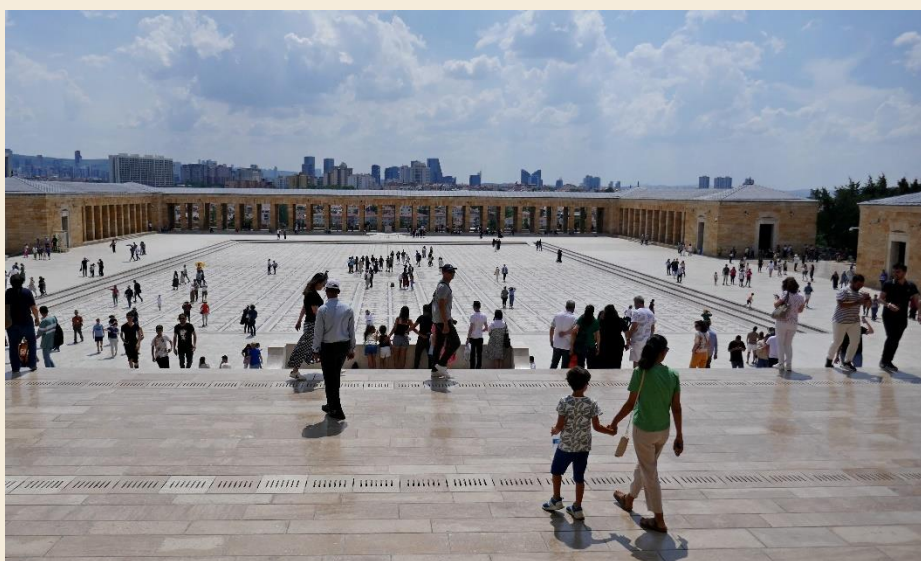
→ Ez a 12 hengeres Cadillac limuzin 1935-ben készült. Az első török magánbank adományozta Kemal Atatürk részére, aki 1936 és 1938 között használta. Örököse 1959-ben adományozta az autót az államnak, a limuzin restaurálása után 2023-ban került mostani helyére, közel az Atatürk személyes tárgyait bemutató múzeumhoz.

A mauzóleum főépületében, a bejáratl szemben egy magasított területen helyezték el Atatürk jelképes kőszarkofágját.

Mustafa Kemal Atatürk bebalzsamozott teste nem az előző kép szarkofágjában, hanem egy szinttel az alatt, egy másik teremben lelt végső nyugalomra. Sajnos ez a terem nem látogatható, csak ezt a fényképet sikerült szerezni róla.

Kilépve a mauzóleumból, ha lesétálunk a széles lépcsősoron, balra fordulva egy kis sorállás után beléphetünk abba a múzeumba, ahol Kemal Atatürk életének dokumentumait, iratait és használati tárgyait állították ki. Itt nem szabad fényképezni, de nem is lehet, a tiltást komolyan veszik.

Elhagyva az Atatürk személyes dolgait bemutató termet, már ismét lehet fotózni. Így készülhettek ezek a képek is.

Mustafa Kemal Pasa első igazán jelentős katonai sikere a Gallipoli-félsziget megvédése volt 1915-16-ban. Az Oszmán Birodalom a központi hatalmak oldalán szállt harcba az első világháború idején. A szövetséges brit és francia flotta a Dardanellák tengersizorosán felhajtva akarták Isztambult elfoglalni, azonban a Gallipoli török erődjei és az ottani török egységek ezt megakadályozták.

Mustafa Kemal ezredesnek komoly szerepe volt a győzelemben. Az antant csapatok nagy veszteséggel távoztak, a hadjáratot erőltető Winston Churchill, az admirális első lordja pedig kénytelen volt lemondani. A múzeumban több diorama idézi fel a Gallipoli Csata emlékét.

→ Az Atatürk múzeumban van kiállítva ez a festmény. A Gallipoli Csata során a parti ütegek által eltalált, majd aknára futott francia csatahajó, a **Bouvet** utolsó perceit ábrázolja. A Bouvet 1915. március 18-án süllyedt el 600 francia tengerésszel.

A mauzóleum egyik kiállítótermében ez az érdekes térkép van kifüggesztve. A központi hatalmak oldalán elvesztett első világháború után az antant hatalmak szét akarták szabdálni az Oszmán Birodalmat és terveik szerint csak a középső sárga terület maradt volna a törököké. A szultáni kormányzat aláírta az ezt megerősítő Sèvres-i békét, azonban Mustafa Kemal Pasa ezt nem fogadta el, csapatokat szervezett, legyőzte az országra támadó görög hadakat, majd új békeszerződést kötött és 1923. október 29-én kikiáltották az új Török Köztársaságot, amelynek első elnöke lett. ↓

Ezek a képek Kemal Pasa görögök elleni 1921-22-es harcait mutatják be.

Érdekesek ezek a diorámák, amelyekből több is van a múzeumban. Az előtérben felöltöttetett viaszbábuk és valódi tárgyak alkotnak egységet a festett háttérrel.

↓ A kép címe: **Gazi Mustafa Kemal Pasa megbeszélést tart a néppel.** Az alkotás arra az időre utal, amikor Mustafa Kemal szabadcsapatokból és különböző fegyveres csoportokból szervezte meg azt a haderőt, amely képes volt az antant támogatással küzdő és területi igényekkel fellépő görög hadsereget legyőzni.

Tudtuk, hogy a következő napokban néhány érdekes régészeti terület fogunk meglátogatni, ezért gondoltuk, folytatjuk előzetes tájékozdásunkat. Így kerültünk **Çorum-ba**, hogy megtekintsük az ottani gyűjteményt. A **Çorum Archeológiai Múzeum (Çorum Müzesi)** épülete eredetileg kórház céljára épült 1914-ben, majd 1968-ban múzeummá alakítva nyitották meg. Újabb átalakítás és felújítás után 2000-ben nyerte el mai rendezett képét. Persze a gyűjtemény kisebb, mint az ankarai, de jó áttekintést lehet kapni Anatólia középső területének bronzkori, hettita, fríg, sőt római és bizánci időszakáról.

→ A múzeum gondozott kertje szabadtéri kiállítás helyszíne. A 270 ezres **Çorum** városban a múzeumon kívül nem sok látnivaló van. A város környékén jelentős hettita és fríg lelőhelyek vannak, ezért akit érdekel ez a korszak, bizony el kell zárándokolnia a Çorum Müzesi-be.

A múzeum kertjében rekonstruálták ezt a két korai-bronzkori temetkezési korszót. A **Resuloğlu** környékén feltárt kerámiaedényes sírokat a Kr.e. 2200-2000 körülire datálják, amikor a hettita állam még nem létezett. A kerámia edényeket a halott és a sírmellékletek behelyezése után kőlappal és kisebb kődarabokkal zárták le. A sír köré a túlvilági utazáshoz kis korsókban italt, mellé ételt is elhelyeztek. A betemetett sírt kisebb kövekkel jelölték meg.

Sajna kissé tükröződik a kép, de nincs másik. A múzeumban van kiállítva ez a temetkezési korsó, a benne és közelében talált mellékletekkel együtt. Az ásások során főként gyermekek és nők sírjait tárták fel, mindannyiukat fejükkel a korsó nyílása felé, zsugorított tartásban helyezték el a nagy méretű kerámia edényekben. Az edények hossza 50-140 cm, szélessége pedig 40-95 cm volt.

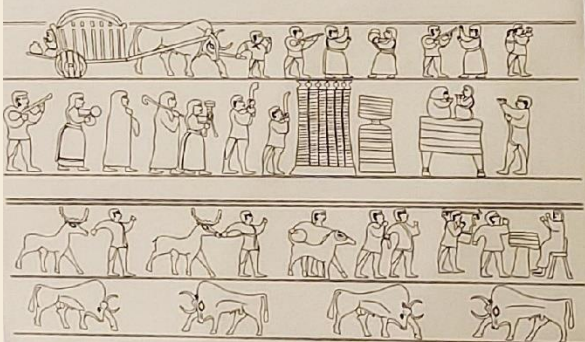

Közép-Anatólia északi területe önálló fejedelmek uralma alá tartozott Kr. e. 2300 és 2000 között. **Alacahöyükben** 13 ilyen uralkodói sírt tártak fel 1935-36-ban, hosszuk 5-8 m, szélességük 2-5 m között változik. A sírokban az uralkodók

és feleségeik kaptak helyet, gyermekek maradványait nem találták. A halottak, különösen a nők mellett gazdag mellékleteket, ékszereket, koronákat, aranytárgyakat és textilmaradványokat, valamint rituális tárgyakat találtak. Az egyik sírt itt, a **Çorum Múzeumban rekonstruálták**. Úgy látszik, hogy Hatti föld (akkor még nem hettita) uralkodói jómódú emberek voltak. Néhány nappal később az eredeti feltárási helyszínt is sikerült meglátogatnunk.

↑ **Középen** egy hettita bronz tőr, alatta csont szerszámnyelek és bronz lándzsahegyek. (Kr.e. 1650-1450). A korábbi Hattiföldön a hettita birodalom a Kr.e. 19-18. században alakult ki, amikor ezen a Közép-anatóliai területen bőséggel állt rendelkezésre rézérc és a bronzöntéshez szükséges ón is. ↗ **Jobbra:** Hettita bronzöntő formák és öntési salakcsomók. Vagy száz évvel később a helyi ónbányák kimerültek és a babilóni Hammurápi hadjáratai (Kr.e. 1757) tönkretették az Eufrátesz melletti fő kereskedelmi utakat is. Fém használati tárgyaik készítéséhez átmenetileg kénytelenek voltak az ón hozzáadása nélkül is használható, de a bronznál gyengébb minőségű arzén tartalmú természetes bronz lelőhelyeket felkutatni, majd kényszerűségből elkezdtek gyenge minőségű vas eszközöket is készíteni a Kr.e. 13. században.

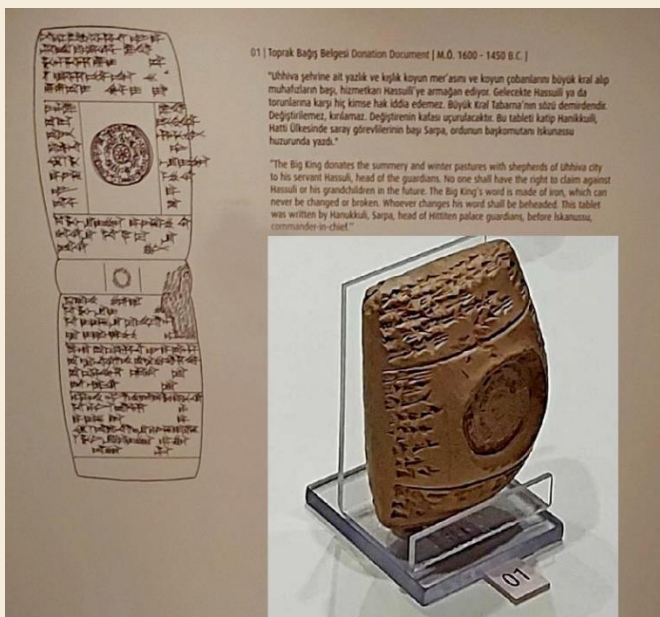
↑ Ez a modell, a híres két harcost és egy hajtót szállító hettita harci kocsi másolata a **Çorum Múzeumban** van kiállítva. A roboasztus szerkezet súlypontja alá építették az erős, hatküllős kerekek tengelyét, ami így képes volt három ember szállítására, ellentétben az egyiptomi ellenfél könnyű kocsijával, ami csak két harcosnak nyújtott helyet. Persze a hettiták sikerének alapja a hurri lótenyésztés volt.

↑ A Huseyindede dombon, Yörüklü közelében 1998-2022 között megtalált hettita edény és kiterített domborműves mintázata. A **Çorum Múzeum** kincse Kr.e.1650 körül készülhetett

→ Vízhordó agyagedény a hettita korból

→ Bikafejet ábrázoló vízköpő a **Çorum Múzeum** kertjéből. A kőfaragványt a Hettita Újbirodalom idejére (Kr.e. 14-13. sz.) datálják.

← Egy ékirásos, hettita nyelvű adományozási irat, amelyben a Nagy Király szolgájának, Hassulinak legelőket adományoz Uhhiva város pásztoraival együtt. A Kr.e. 1600-1450 között készült agyagtábla felirata a hátoldalán folytatódik.

→ Ez a faldíszítő kerámia relief töredék már egy másik korszakban, a Közép- és Nyugat Anatóliát Kr.e. 900 és 330 között birtokló fríg, majd Lüdiai uralkodók idején készült.

← A Közép-Anatóliai Eskiypar Höyük-ben talált **fríg Rhyton** (állatfejes ivóedény), Kr.e. 7-6. század.

A **Çorum Múzeum** megtekintése után felkerekedtünk és meg sem álltunk utunk következő állomásáig, az egykori hettita vidék központjáig.

↑ Jellegzetes tájkép **Észak-Anatólia** termékeny és egyáltalán nem száraz vidékéről. Mindenfelé nagy gabonátáblákat láttunk, több helyen pedig legeltetési állattartást figyeltünk meg. Nem véletlenül alakult ki ezen a földön Anatólia első szervezett állama, a Hettita Birodalom.

← Június végén érik itt is a búza, kezdődik az aratás.

Az iszlám vallás egyik legfontosabb, több napos ünnepe az Eid el-Adha, az „áldozat ünnepe”. A holdnaptár szerint változó időpontban, nyár elején 3-4 napig ünneplik Ábrahám erős hitét, amikor fiát Izsákot akarta feláldozni, de egy angyal közbelépésére végül egy juhot áldozott. Az ünnep alatt a nyitvatartási idők megváltoznak, többnyire délután nyitják ki a látnivalókat. Amikor Hüyükbe értünk, hogy meglátogassuk Alacahöyük bronzkori és hettita romvárosát, múzeumát, ebben kis teázó-büfé- ajándékboltban kellett kivárnunk a kora délutáni nyitást. Kiváló gözlemét is készítenek. →

Alacahöyük romterülete kb. 30 km-re északkeletre fekszik a Hettita Birodalom egykori fővárosától, Hattusas-tól. A romterületet 1835-ben azonosították, az ásások 1907-ben kezdődtek el. A munkák Kemal Atatürk ösztönzésére 1935-ben felgyorsultak, és kisebb szünetekkel máig tartanak. A lelőhely kicsi, de igen érdekes múzeuma 1982-ben nyitott meg az ásási terület szomszédságában. A

múzeumban kiállították a hettita város makettjét, külön kiemelve azt a részt, ahol a hettita-kor előtti, korai bronzkori uralkodói sírokat feltárták.

A helyi fejedelmek 13 sírjának megtalálása nagy szenzáció volt 1935-ben. A Kr.e. 2300/2200-2000-ben épített sírokat bolygatatlanul, gazdag mellékleteikkel együtt maradtak az utókorra. A rekonstruált sírokat íves plexi lemezekkel fedték be és egyes leletek másolatait is elhelyezték bennük.

Az egyik **Hatti fejedelem** sírja közelről. A sírokat eredetileg gerendákkal fedték le, majd agyagtapasztást kaptak. A lefedett sírokra a temetési szertartás során feláldozott állatok koponyáit és lábait helyezték. Ezek a sírok a környezetükben levő hettita város falainál kb. ötszáz évvel korábban készültek. Akkor az időbeni távolság, mintha ma a mohácsi csata tömegsírjait szemlélénk.

Mélységes mély a múltnak kútja...

A sírokban az arany, ezüst, bronz és értékes féldrágakövek mellett Találtak bronzból öntött rácsos napkorongokat, szarvas és bikaszobrokat, arany-, ezüst- és kerámia edényeket, vas töröket.

Alacahöyük múzeumában vannak kiállítva ezek a bronz öntvények. A korai-bronzkorban, a Kr.e. 3. évezredben az ércbányászat és a fémfeldolgozás komoly fejlődésen ment keresztül, de az írásbeliség ekkor még ismeretlen volt Anatóliában.

Kerámia leletek a Kr.e. 3. évezredből.

A Hettita-kori (Kr.e. 1650-1200) városfal déli, Szfinx-kapuját őrizték ezek a szobrok. Ma ez a romterület fő bejárata.

A Szfinx-kapu előterében helyreállított falszakaszon mutatják be az itt előkerült hettita kőbe vésett domborműveket.

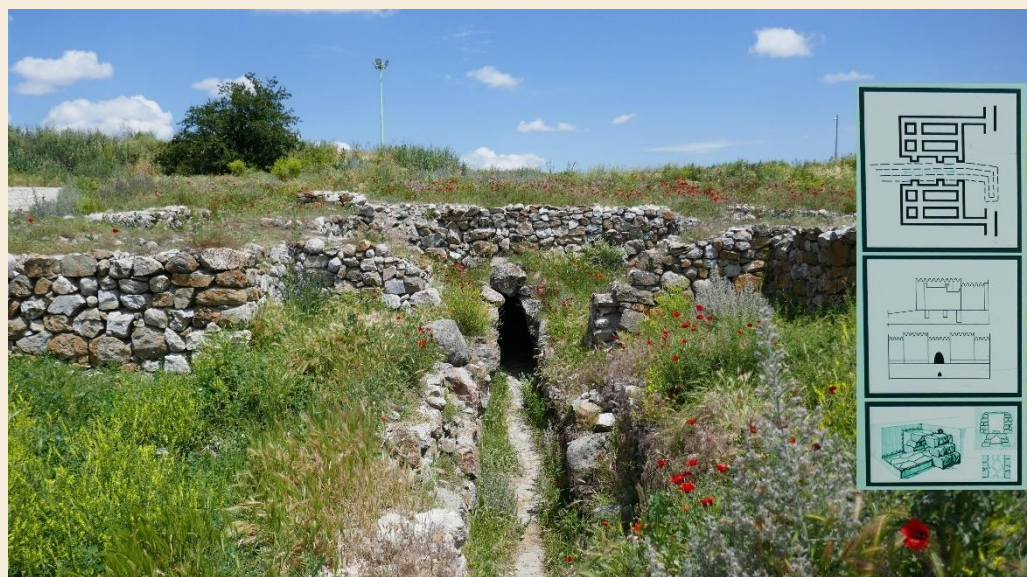

A Szfinx-kapu jobb oldali monolit szobrának belső oldalán kétfelű sas tart karmai között egy nyulat. Ilyen kapubélleti faragvány nincs még Hattusasban sem.

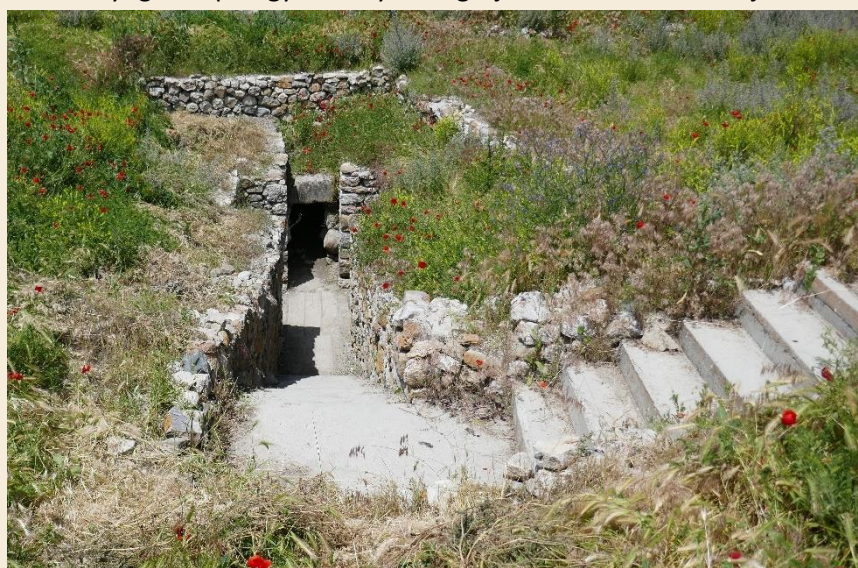
A romterület látképe északról, a távolban a Szfinx-kapuvál.

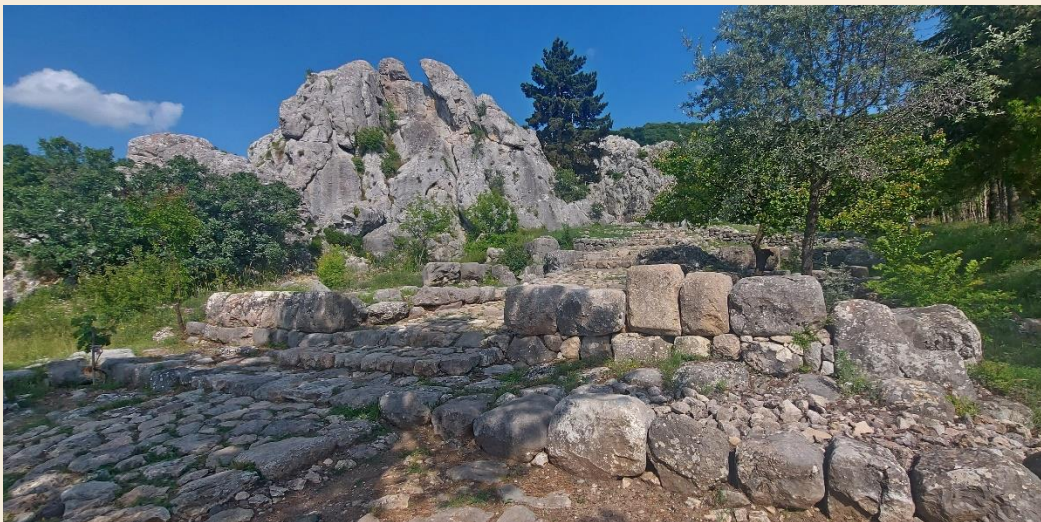
Alacahöyük nyugati kapujának romjai. A képen még felismerhetőek a kapu melletti két zömök torony maradványai. A két torony közé olyan keskeny alagutat építettek kőtömbökből, hogy azon csak egy ember fért el és csak gyalogosan volt járható. A fénykép közepén jól látható a bejárati alagút külső oldali lejárata.

← A kőtömbökből összerótt L alakú folyosót helyreállították, így át lehet haladni rajta.

A nyugati kapu egyszemélyes alagútjának falakon belüli kijárata

A templomterület bejárata nyugati oldalon. A sokistenhitű hettita vallás főpapja maga az uralkodó volt. A leginkább tisztelt isteneik a Vihar isten és a Nap istennő voltak. A Hettita Birodalom gazdasága alapvetően a földművelésre épült, így érthető az ennek eredményességét befolyásoló természeti jelenségek tisztelete.

A „B” szentély bejárati sziklahasadéka

A nagyobbik, „A” jelű szabadtéri szentélyt **Yazilikayában** 66 istenalak díszíti. Az egyes reliefek magassága 70 cm-től 250 cm-ig változik, az alakok mellett hettita hieroglif írás jelenik meg a faragványokon. ↓

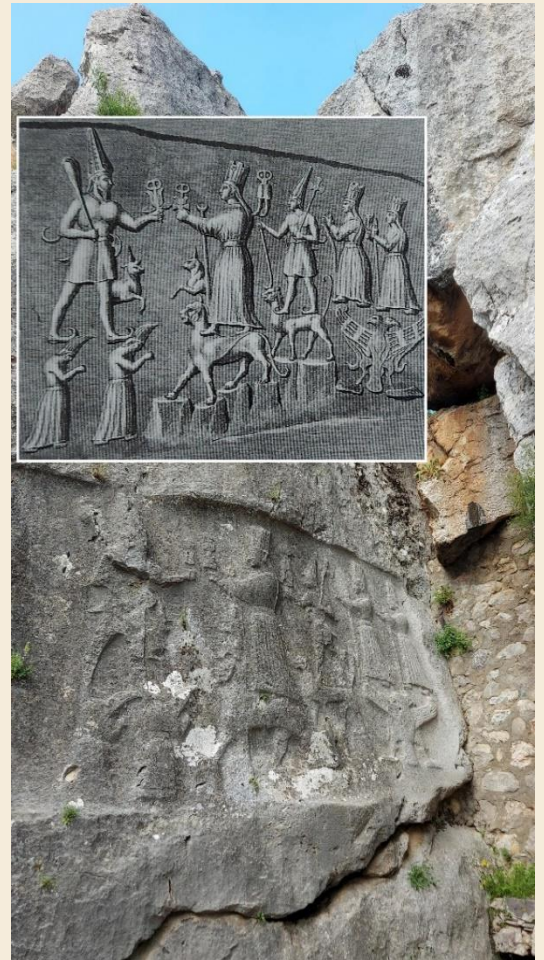

Az „A” szentély egyik nyugati reliefje. Az istenalakok sorában középen két félig ember, félig bikaalak a föld hieroglif jelén állva tartják fejük fölé az égboltot.

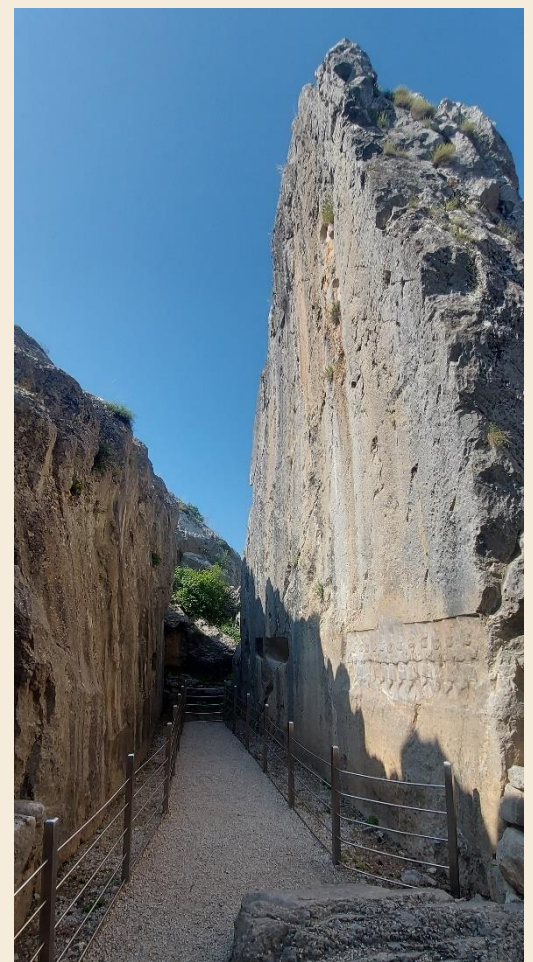
← Az „A” szentély 64-es számú relief IV. Tudhaliya nagykirályt ábrázolja. A felső ábrázolást Charles Texier francia kutató készítette 1839-ben. Texier fedezte fel a hettita fővárost 1834-ben.

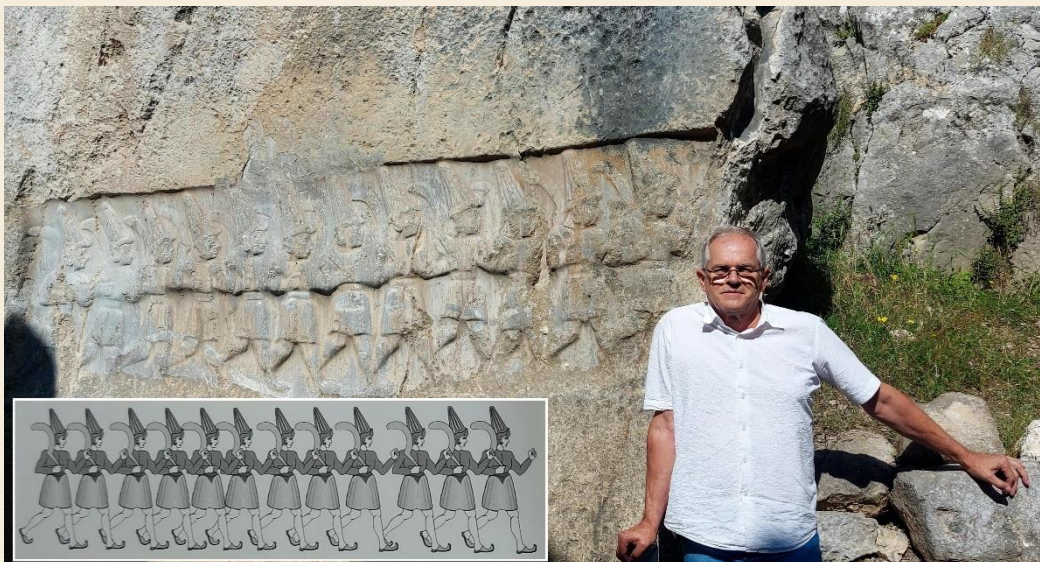
→ Még mindig az „A” szentélyben vagyunk. A bal oldali felső alak Teshub, az időjárás istene, a lehajtott fejű Hegy istenségek fején állva éppen találkozik a vele szemben párdúc hátán álló Hepattal, a nap istennőjével. Hepat mögött leánya, unokája és egy nem azonosított alak áll. Ez az ábrázolás is Texier munkája.

← A jóval szűkebb „B” szentély bejárata. A szűk szoros hasadékát mindkét oldalon egy-egy oroszlánfejű démon őrzi

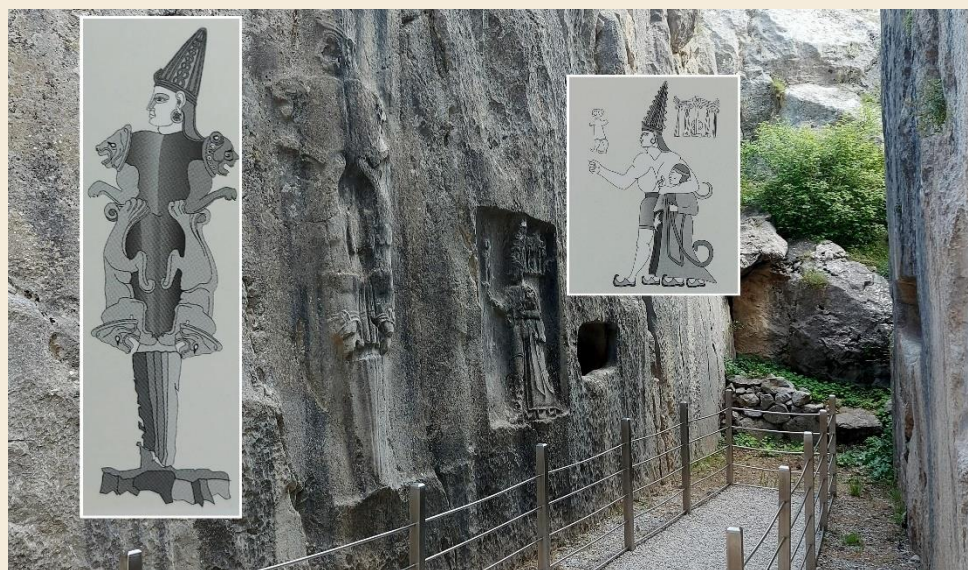
→ Úgy vélik, hogy a „B” szentélyt II. Suppiluliuma király (Kr.e.1200-1190) készítette apja, az „A” szentélyből már ismert IV. Tudhaliya tiszteletére.

A „B” szentély nyugati falán az alvilág 12 istene menetel sorban.

A keleti falon két érdekes dombormű jelenik meg. A bal oldalon Nergal, az alvilág és a kard istene áll, jobbra a viharisten Teshub fia, Sharruma karjával védelmezően öleli át IV. Tudhaliya királyt. Az istenség jobb csuklóját megragadva vezet és védelmezi útján az uralkodót.

← Sharruma és IV. Tudhaliya reliefje még egyszer.

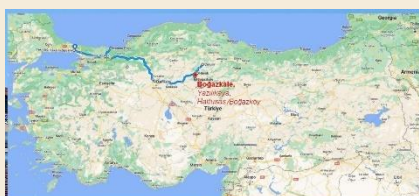
A templomkörzet látványa kelet felől

Yazilikaya templomából kilépve feltűnnek **Hattusas** közeli dombjai.

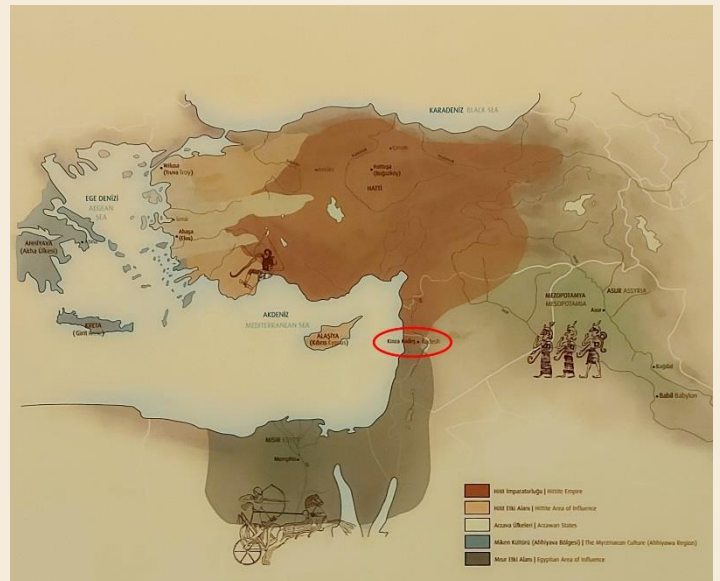
Boğazkale, korábbi nevén Boğazköy, mindössze 1200 lakosú kisváros Anatóliában. Néhány nappal itt szálltunk meg, mert a község mellett felszik a hettita főváros, Hattusas romterülete. A képen a település központja, ami ugyan kissé rumlis, de végül is van itt minden szükséges szolgáltatás, teázó, bank, ATM, posta, kis üzletek, még egy mezőgazdasági bolt is.

A **Boğazkalében levő Boğazköy Archeológiai Múzeum** 1966-ban nyílt meg, majd 2011-ben felújították és átrendezték, korszerűsítették kiállítását. A múzeumban főként a **Hattusasban** előkerült régészeti anyagot állították ki, de emellett vannak rézkori, asszír, fríg és római kori emlékeket bemutató tárlók is. Ezek közül most csak néhány hettita emléket mutatnak meg.

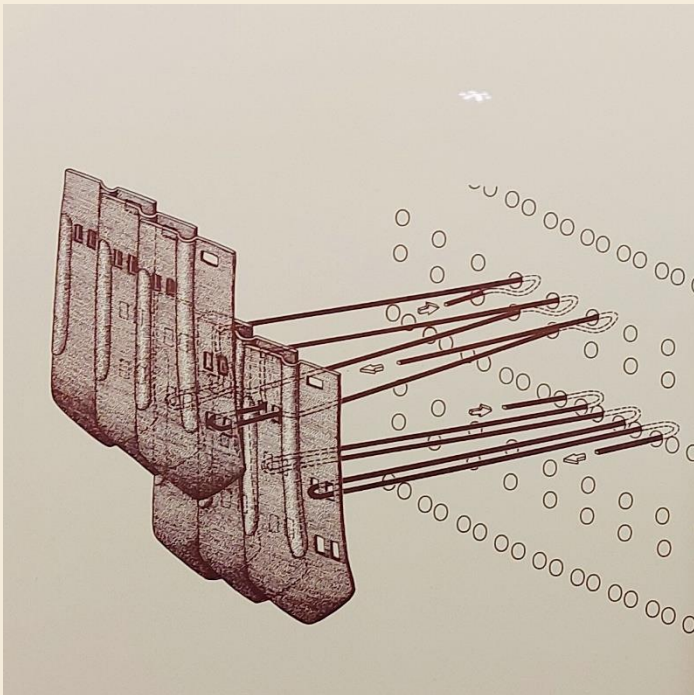
← **Hattusas** déli városfala Yerkapi sáncának feltehetően szertartások céljára épített Sfinx-kapujának faragványai a **Boğazköy Múzeumban**. Az egyiptomi hatást mutató szobrok másolata áll ma az eredeti helyszínen.

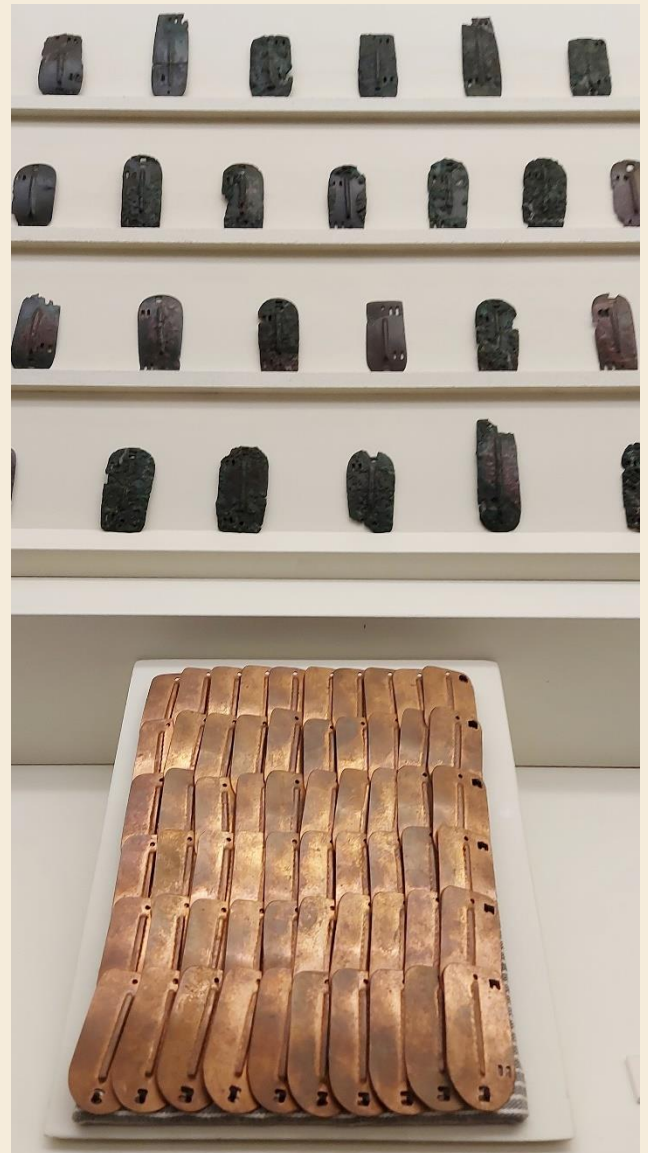
↑ A Hettita Birodalom és Egyiptom helyzete a Kr.e. 15-14. században. A Kádési csata helyét pirossal jelöltem.

← A múzeum kertjében van kiállítva ez a két rekonstruált hettita harci kocsi. A hettiták a tőlük keletre fekvő Mitanniból vették át a lótenyésztés és idomítás tudományát, aminek ékes bizonyítéka az az ékirásos szakkönyv, amit Hattusas romjai között találtak meg és szerzője a Mitanni születésű Kikkuli volt. A lótenyésztésnek és a három harcost szállító gyors kocsiknak köszönhetően II. Muwatallis király

seregének helytállását az egyiptomi II. Ramszesz fáraóval szemben, a mai Szíria területén levő Kádés város közelében Kr.e.1274-ben. A történelem addigi legnagyobb csatájában kb. 50 000 harcos vett részt.

Hettita páncélzat és rekonstrukciója. A bronz lemezeket a képen látható módon varrták fel a bőr védőruházatra.

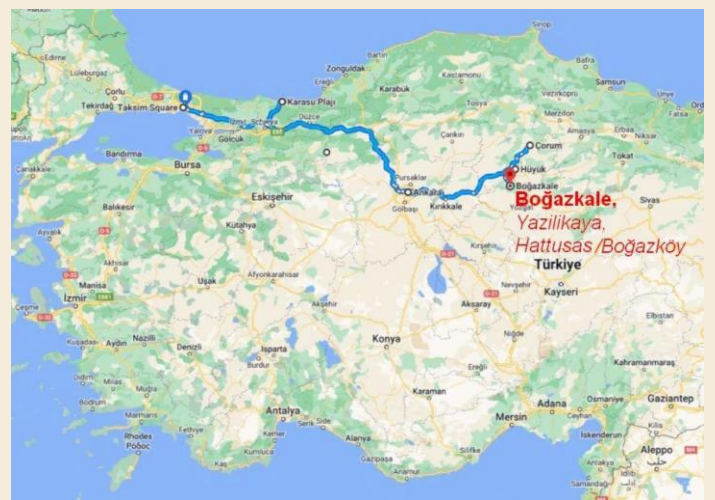

← Bár Egyiptomban ma is többfelé megtalálhatóak II.Ramszesz dicsekvő feliratai „Hatti nyomorult népének” legyőzéséről, a **Kádesi csata** inkább döntetlennek nevezhető, amiből maga a fáraó is alig tudott ép bőrrel haza menekülni. Ezt bizonyítja, hogy soha többé nem lépte át az egyiptomi haderő az Orontes folyónál kialakult határt. Az hettita-egyiptomi konfliktust Muwatallis utóda, III. Hattusilis király és II. Ramszesz fáraó között megkötött békeszerződés zárta le Kr.e. 1256-ban. A megegyezésről készített ékírásos táblát az Isztambuli Archeológiai Múzeumban őrzik. Ez a világon az első fennmaradt nemzetközi békeszerződés.

→ A felújított **Boğazköy Múzeumban** nincsen belépődíj, a feliratok kétnyelvűek és három nyelvű audio guide (török, angol, német) segíti eligazodni a látogatót.

← Egy kecses hettita váza a Kr.e.17-15. századból.

És most induljunk a múzeumból a terepre! **Hattusas** romjainak nagy részét feltárták, a városkapukat konzerválták és a nyugati oldalon a falak és tornyok egy részét a korabeli építési módszerekkel, kőből-agyagtéglából helyreállították. A mellékelt alaprajz mutatja a nagyobb feltárt épületszerveket és a jól elkészített belső utakat, amelyek mentén a területet be lehet járni. A 3-as számmal jelzett helyen van a fogadóépület és az ajándékbolt, itt már van belépődíj is. A hatalmas, 2,6 km² nagyságú romterületnek csak az érdekesebb részeit tudom megmutatni.

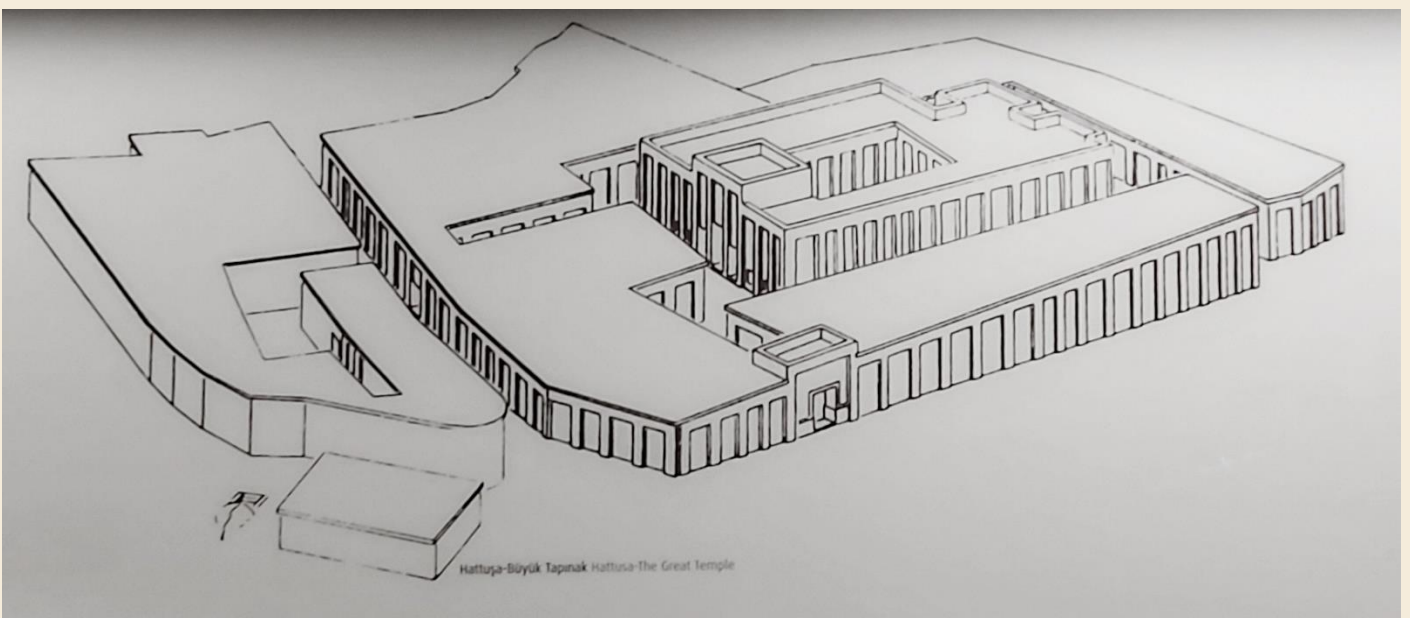

Először az első templomkörzetet kerestük fel **Hattusasban**. Ezen a képen a fogadóépület és az előtte levő parkoló látszik a templomromjai közül fényképezve.

→ A nagy templom udvarát, ahol a szabadtéri oltár állt, szagrális helyiségek vették körül, amelyeken kívül raktárhelyiségek sorozata állt. Az egész komplexum nagyjából 14 500 m² területű lehetett. A raktárakban tárolták a templom földjeinek termését, de itt volt elhelyezve a templom irattára is, amelynek jelentős részét megtalálták és később megfejlesztették. A hettiták a

termőterületeket három részre osztották. Az első csoport földjei a palotát szolgálták, a második a templomoké, vagy egyes városoké voltak, míg a harmadik csoport földjeit oszthatta szét az uralkodó az előkelőknek. ↓ A nagy templom rekonstrukciós rajza a **Boğazköy Múzeumban**.

→ A nagy templom dombjáról lenézve tűnik szembe a 2003 és 2005 között helyreállított nyugati városfal szakasz.

↓ A templom egyik raktárhelyiségében áll ez a nevezetes zöld kő. A kő eredetét és funkcióját ez idáig nem sikerült megfejtetni, bár valamelyik agyagtábla is említést tett róla. Talán valamilyen szertartáshoz használhatták.

→ A képen balra az **Alsó Város** fala, amely a Kr.e. 16 században épült a régebbi városrész védelmére. Kissé távolabb a **Kesikkaya** nevű területen az 1911-es kutatás során királysírt vártak megtalálni, de a kusza helyiségcsoportban csak különböző korokból származó falakat tártak fel. Találtak itt hettita, vaskori és hellenisztikus korban épült részeket. A Kesikkaya elnevezés annyit tesz: elvágott szikla, ami arra utal, hogy a közeli nagy templom kőanyagát innen bányászták ki. **Hattusas** dombja alatt távolabb, **Boğazkale** városkája.

Kissé más nézetből a **Kesikkaya** és az Alsó Város fala, de nem ez a lényeg, hanem az anatóliai táj szépsége.

→ A Kr.e. 14-13. századi hettita főváros, **Hattusas** rekonstruált látképe. Középen a Nagy Templom épületegyüttese, balra a kiemelkedő sziklán a **Királyi Palota (Büyükkale)**.

↓ **Hattusas Felső Városának** délnyugati kapuja a híres **Oroszlán Kapu**. A külső oldalán két oroszlán szoborral díszített kapu két, egyenként 15x10 m-es alapterületű torony között fogadta az áruszállító szekerek forgalmát a Kr.e. 14. századtól.

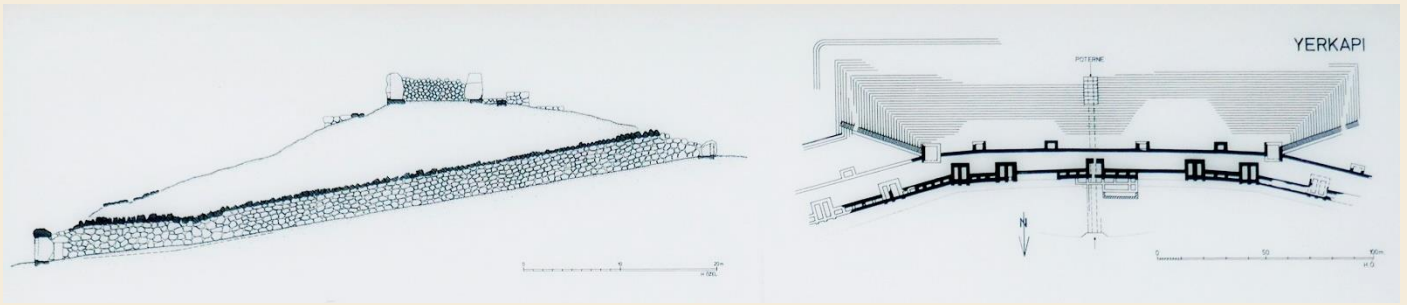

↑ A bal oldali oroslán feje erősen megrongálva maradt fenn, amit ma látunk, az a helyreállítási munkák során készült. A fej mellett hieroglif írás nyomai láthatóak a kapu íves kőszlopán.

← A város déli oldalának az Oroszlán Kaputól a dombperemen ívesen húzódó védőfalát I. Suppiluliuma (1375-1335) király erősítette meg egészen a keleti Királyok Kapujáig. Ennek a falszakasznak a központi része a képen látható, a déli oldalon emelt mesterséges sánc volt, a közepén megépített **Szfinxek Kapujával**. Ennek a területnek a mai neve: **Yerkapi**.

← A **Yerkapi** sánca alatt a városon kívülre vezet ez a kőtömbökből összeállított folyosó összeállított folyosó, amelyet nyilván még a sánc megépítése előtt készítették el.

↓ A sánc alatti kőfolyosó déli bejárati építménye. Itt eredetileg egy fából készült kapu volt.

A kelet-nyugati irányban mintegy 250 méter hosszan elnyúló kb. 30 m magas sánc külső, déli rézsűjét kőlapokkal borították. Az alacsony hajlásszögű rézsű

könnyen megmászható, ezért a kutatók arra gondolnak, hogy az építmény nem védelmi céllal épült. Arra még nem találtak magyarázatot, hogy mi volt az építtető valódi szándéka.

A Yerkapi sáncának keleti vége. A mellékelt rajzon jól látszik, hogy a kővel borított rézsű fölött épült meg a soktornyos városfal. A képen jobbra fent látszik annak a lépcsősornak egy kis része, amelyen lentről vissza lehet mászni a sánc tetejére.

Ezen a lépcsőn ballagtunk fel mi is a **Yerkapi** tetejére, hogy megnézzük a **Szfinxek Kapuját**.

A **Szfinxek Kapuja** a **Yerkapi** sánc közepén épült. A többi városkaputól eltérően itt a védőtorny nem s kapu mellé, hanem közvetlenül az egyiptomi mintára készült szobrok őrizte bejárat fölé épült. Az eredetileg egy kötömbből kifa-

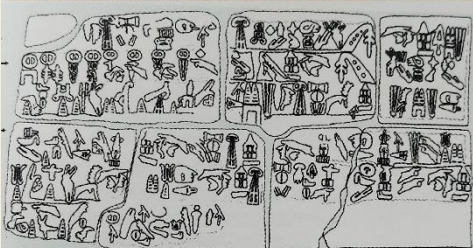
ragott szfinxek helyükről kibontott, majd összeállított töredékei a **Boğazköy Archeológiai Múzeumban** tekinthetők meg. A Szfinxek Kapujának város felé néző belső oldalára másolataikat állították ki.

A déli városfal keleti ívén, mintegy szemközt az Oroszlán Kapuval épült meg a **Király Kapu**. Ezt is két hatalmas torony fogta közre, azonban díszítő szobrai nem a külső oldalon, hanem a város felé néző oldalon álltak. A képen látható szobor eredetije az 1907-es ásatások során került elő és ma az **Ankarai Anatóliai Civilizációk Múzeumának** kőtárában tekinthető meg. A harcost ábrázoló dombormű 2,25 m magas, jobb kezében harci bárdot tart, övébe rövid kard van tűzve.

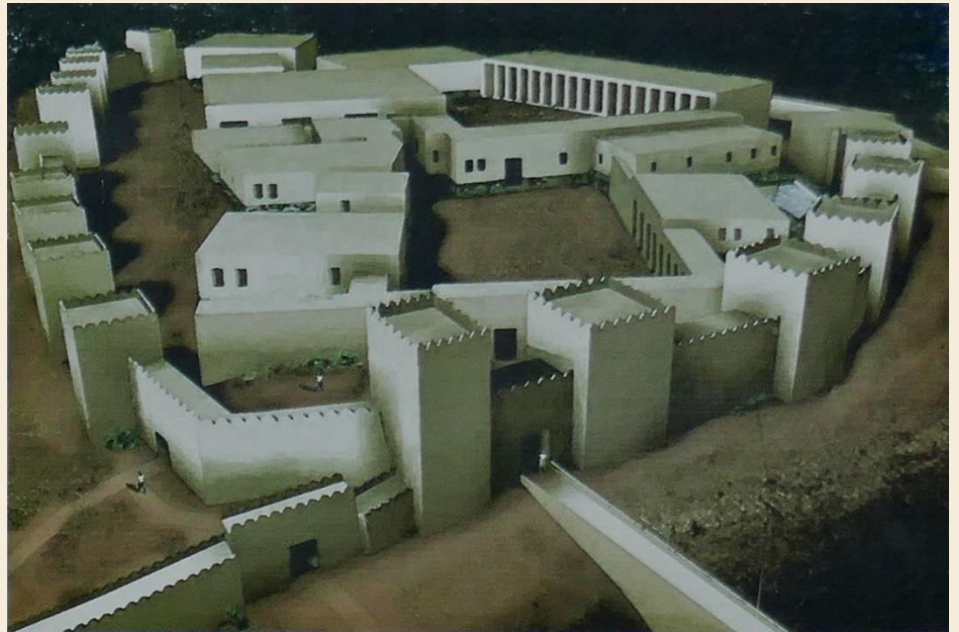
A Király Kaputól a **hieroglifa szentélyhez** siettünk. Az elrácsozott kapu mögött egy rövid, kultikus céllal épült folyosó húzódik. Ennek falai reliefekkel és hattita hieroglif írással van tele. A kutatók szerint a kis szentély az Alvilág lejárataát szimbolizálja. Néhány évvel ezelőtt még nem volt itt rács, de mára még térfelügyelő kamerát is felszereltek.

A kis szentély végfalába a Napisten domborművét vésték, bal oldalán, a bejáratához közel II. Suppiluliuma király (Kr.e.1207-1178) íjat tartó reliefje látható, míg a jobb oldalon hieroglifa felirat olvasható (már aki tud hattitául).

HETTITA ÍRÁS		
HIEROGLIFÁKKAL		ÉKÍRÁSSAL
	BEN /ME	
	KARTAL EAGLE	
	KIZ ÇOCUK GIRL	
	ERKEK ÇOCUK BOY	
	AT HORSE	
	EV HOUSE	
	KRALİÇE QUEEN	
	KRAL KING	
	ŞEHİR CITY	
	ARABA VEHICLE	

Aki pedig nem tud, annak itt egy kis segítség. Ez az Alacahöyükben készült kép jól mutatja a különbséget a kőfaragványokon használt hieroglif írás és az agyagtáblákon alkalmazott ékírás között.

↗ **Hattusas Alsó Városának** déli részén emelkedik ki környezetéből a **Büyükkale** sziklája. A 250 x 140 m-es plató már a korai bronzkorban lakott volt. A rajta levő épületek a Kr.e. 13. század folyamán nagy átépítésen estek át, aminek során itt jött létre a Hettita Újbirodalom királyi palotája. Az egész komplexum olyan jól sikerült, hogy jóval később, a hettiták eltűnése után is használták, még a hellenizmus korában is.

↓ A **Büyükkale sziklája** dél felől.

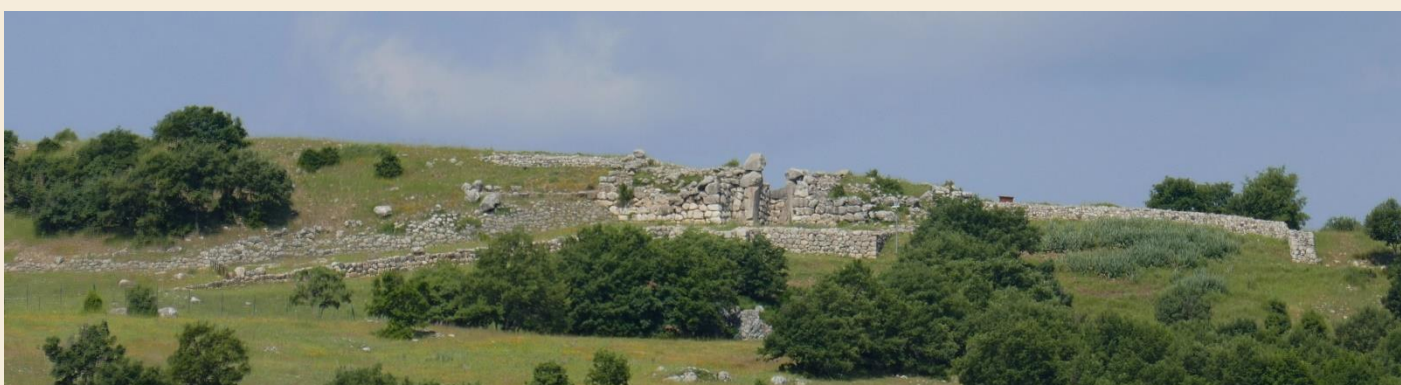

A hettita királyi palota feltárt falai. A palota területének északi része most is le van zárva, mert ásatási munkák folynak rajta.

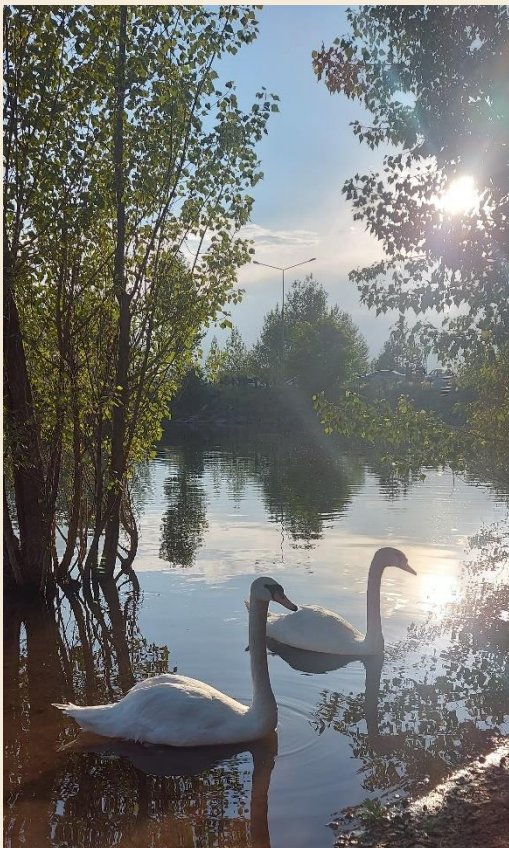
Ezzel a látképpel búcsúzunk **Hattusastól**. A Yerkapi sánc tetjéről a rommező felé visszanezve a központi templomkerület tűnik elénk. Itt állt a hettita panteon isteneinek 27 temploma. **Hattusast** lakói ismeretlen okból Kr.e. 1180 körül felgyújtották és elhagyták. Mi is indulunk Göreme felé...

↓ A Király Kapu és környezete a távolból...

A Kappadokiai Göreme felé utazva egy kis időre megálltunk **Yozgat** városában, hogy megnézzük Törökország első Nemzeti Parkját, az 1958-ban alapított **Yozgat Çamlığı Milli Parkı**-t. A park fő nevezetessége a több száz éves fenyőerdő, amelyben a vörösfenyő fajok mellett megtalálható a csak itt élő (endemikus) kaukázusi feketefenyő. A parkon látványos erdei autótűt vezet keresztül, de túrára nem volt időnk, ezért csak a park **Yozgat Çamlık Göleti** nevű tavacskája partján sétáltunk egyet.

↑ A hattyúk már megszokták az ember közelségét, rendszeresen gyülekeznek a tóparti piknikező hely közelében, hátha nekik is leesik valami.

← Kicsit ellenfényes, de azért nem rossz. Hasonló festményeket árultak egykor a Corvin áruházban.

Göreme a központja a Kappadókiai vidék turista látványosságainak, elsősorban vulkáni eredetű tufába vájt lakóhelyek, templomok sokaságának. Azonban nem csak Göreme, hanem a környezetében levő falvak is bőven nyújtanak látnivalót. Ez itt éppen a központi területtől északra fekvő **Çavuşin falu**.

A Dél-törökországi Torosz-hegységtől (Tauros, vagy Toros Dağları) északra egykor sok működő vulkán, köztük a 3917 m magas **Erciyes Dağı** kitörésének hamuesője borította el Kappadokia központi területét. A 13 és fél millió éve indult vulkánkitörések lerakódott hamurétegei megkövesedtek, majd az erózió formálta ki a ma is látható sziklaalakzatokat.

↑ A képen **Çavuşin** falu központja fölé emelkedő, alaposan át meg át vésett, faragott tufa dombja látható, amely egy része leomlott. Fialat alkalmi vezetőnk mesélte, hogy nagyszülei még az egyik sziklába vájt lakásban lakott. A kormány az 1963-as omlás után költöztette ki az utolsó barlanglakókat.

Egy tipikus barlanglakás belső képe. →

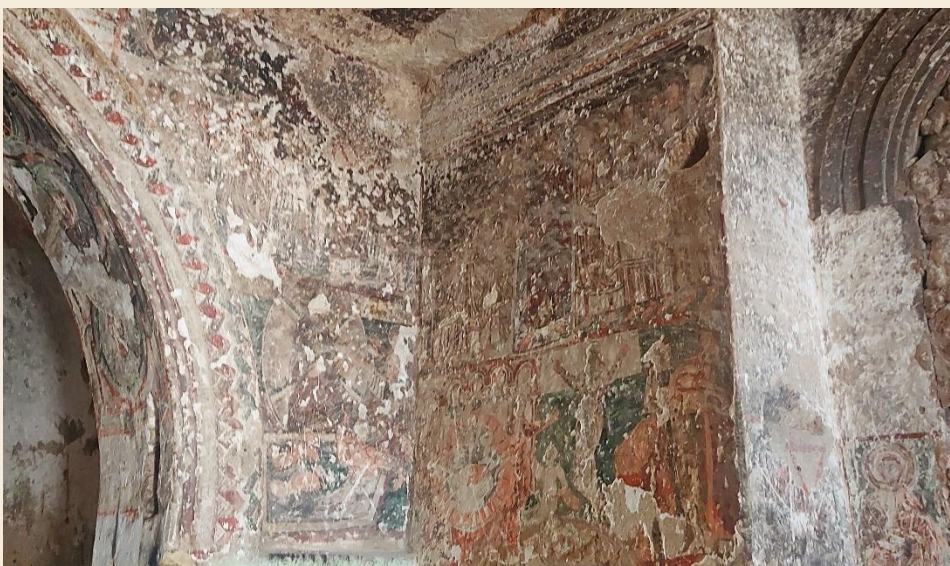

A sok száz kappadókiai sziklatemplom közül az egyik legrégebbi bejárata a **Çavuşin** fölötti sziklafalon. A **Keresztelő Szent János templom** a 6. század elején épült, a képen jobb oldalon látszanak azok a kő csonkok, amelyek a templom előcsarnokát, a narthex-et erősítették annak leomlásáig.

A templom oldalfolyosóját külön istentiszteleti helyként használták.

A sziklatemplomokat a 8. században kezdték freskókkal díszíteni, de ezek jelentős része elpusztult az emberi alakokat eltávolító képrombolási mozgalom (726-840) idején. A következő időszakban (9-13. század) keletkezett a ma látható faliképek többsége. A látogatottabb templomokban szépen helyreállították a freskókat, de az ilyen helyek többségében tiltják a fényképezést.

Ezt a falfestményt itt, Çavuşinban még nem restaurálták.

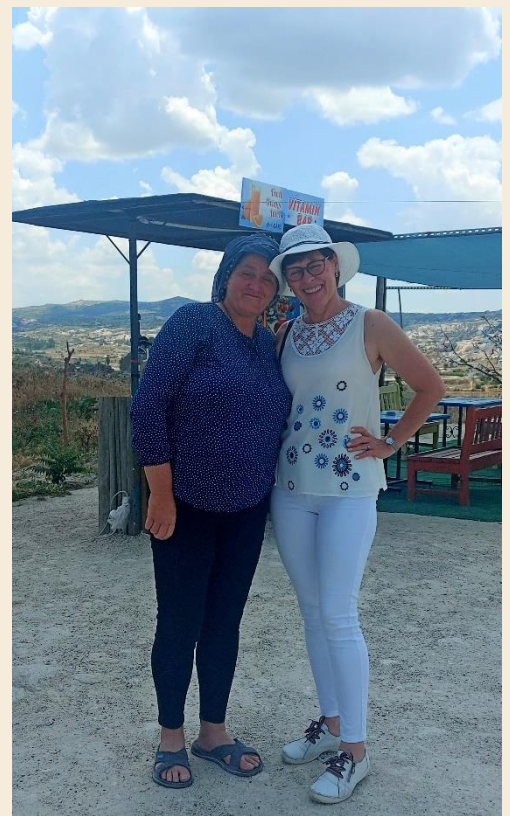
Çavuşin keleti hegyeinek sziklalakásai. A közeli keresztény falvak lakosai az arab hódítások idején, a 7. században kezdtek átköltözni a Göreme-völgy sziklalakásaiba, majd később föld alatti falvakat is építettek.

Az erózió hozta létre ezeket a különös sziklaalakzatokat Çavuşinban és sokfelé a Göreme-völgyben

Hová fel nem másznak az emberek egy jó szelfiért!

← Ezek az alakzatok (nevüket sajna csak angolul tudom: Fairy chimneys) úgy jöttek létre, hogy a lerakódott vulkáni tufát az esőzések és az erózió völgyekké szabdalta, majd az egyes keményebb kőtömbök alatti tufa további eróziója lelassult és így lassan kiemelkedtek gyorsabban lepusztuló környezetükből.

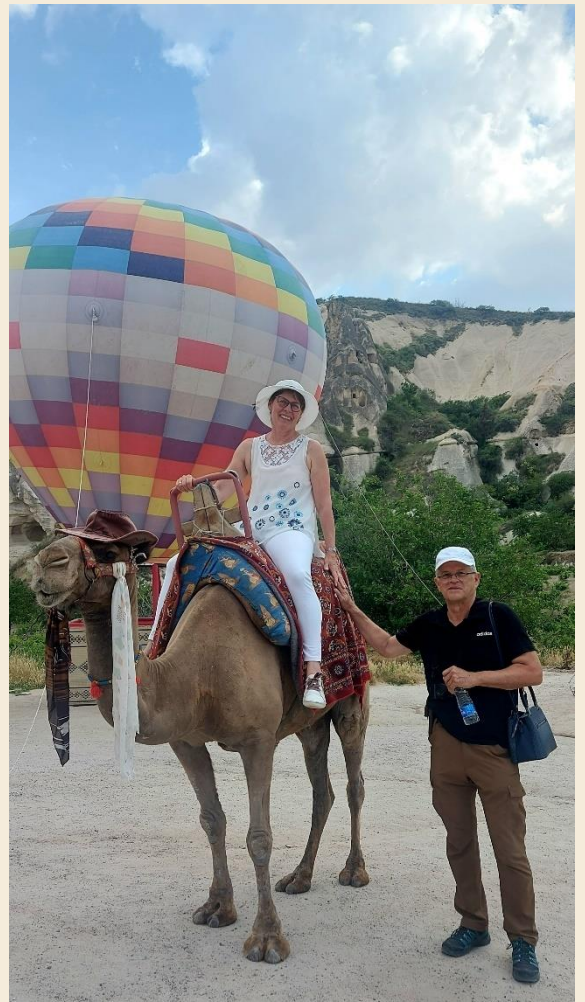

↑ Elhagytuk **Çavuşint**. Egy parkolóból készítettem ezt a képet, még viszonylag távol a turisztikai központtól, de már itt is látszanak az egyik attrakció, a sétalovagoltatás fő kellékei, a lovak. Aztán jönnek szépen sorban a quadosok, a terepmotorosok, a tevések, a léghajósok, szóval egyre nagyobb lesz a nyüzsgés.

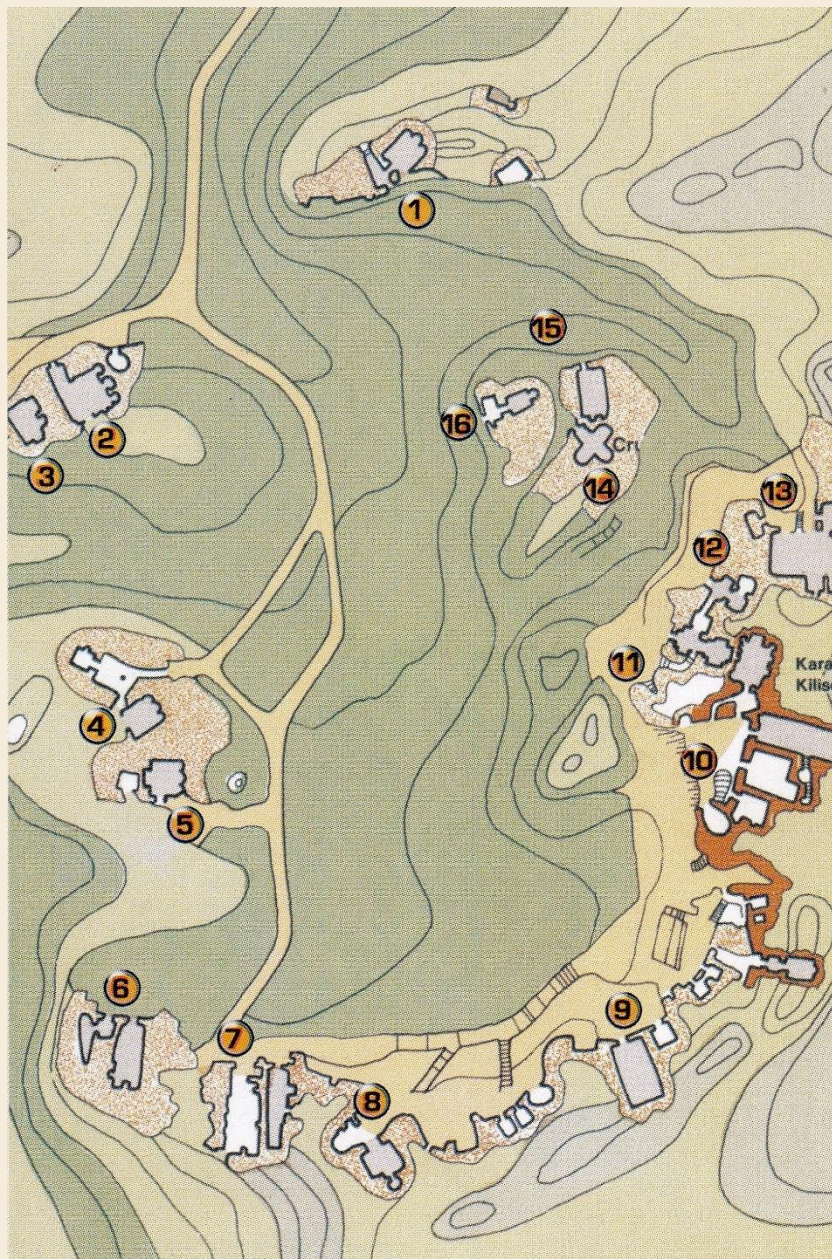
Kappadokia mára megérdemelten vált a törökországi turizmus egyik fő célpontjává. **Göreme és környéke** alaposan fel is készült a látogatók fogadására, jóllehet errefelé minden kicsit drágább, mint Anatólia más vidékein. Az egyéb turistacsalogató attrakciók mellett a **Göreme Szabadtéri Múzeum** közelében lehetett felkapaszkodni erre a tevére, de rám olyan csúnyán nézett, hogy meg se próbáltam. →

↑ A bejárat előtti parkolónál ez a látvány fogadja a látogatót

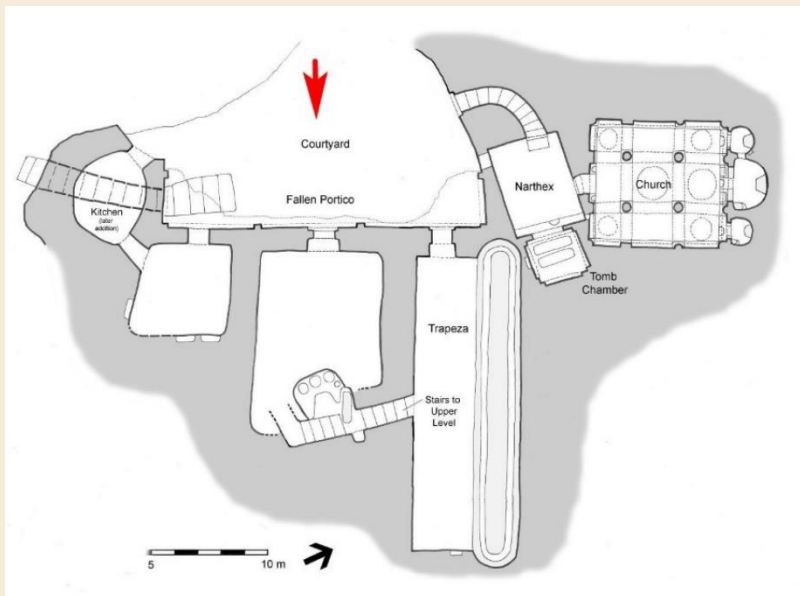

Kappadokia puha kőzetből álló holdbéli tájaira több helyen is szerzetesi közösségek telepedtek. Ma az egykori szerzetesek monostorai, csodálatosan festett templomai a Göremétől kissé délkeletre levő **Szabadtéri Múzeumban (Monastery Valley of Göreme)** tekinthetők meg, Parkolóhelyet nehéz találni, a területre belépőt kell váltani és egyes templomoknál még kiegészítő jegyet is kell venni. Fotózni nem szabad, a kettesével, hármassával felügyelő őrk nem is engedik. Azért csak löttem néhányat, amikor nem figyeltek.

↓ A völgy legnagyobb monostora a **Sötét Templomhoz (Karanlık Kilise)** tartozik. Ennek sziklába vájt helyiségeit kötötte össze az a folyosó, amelynek nagy része leszakadt, így most az egykori átjáró Kappadokiában gyakran használt vörös monokróm falfestései láthatóvá váltak.

A **Sötét Templom monostorának** alaprajza. A piros nyíl mutatja az előző kép készítésének helyét. Ezt a templomot a képrombolási mozgalmak (726-840) után, a 11. században építették.

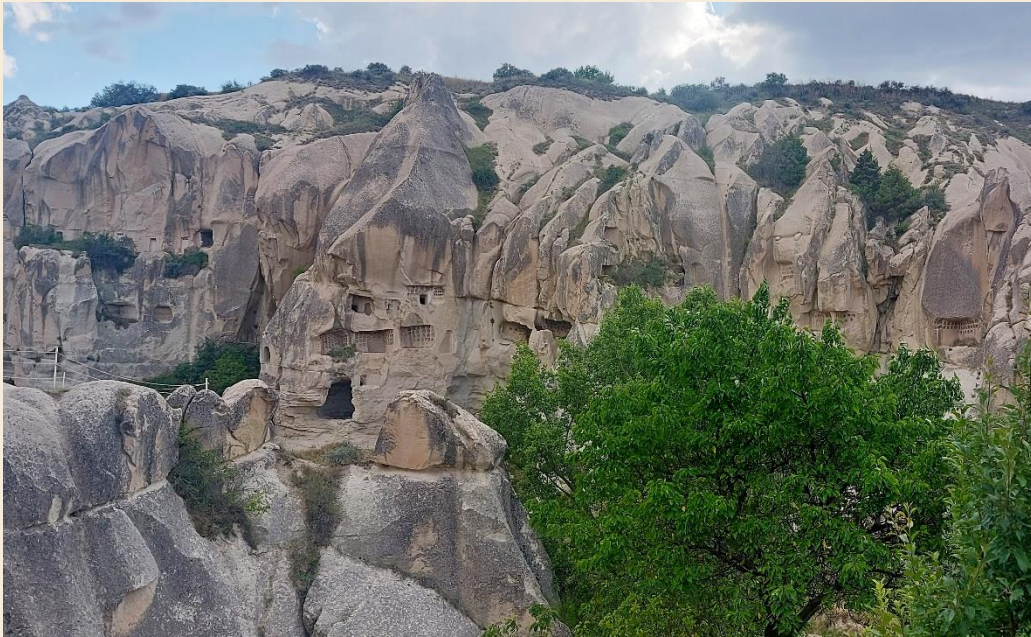

Az építkezések felgyorsulásához kellett még az a rövid ideig tartó nyugodt időszak, ami II. Niképhorosz Phókasz katonacászárnak (uralkodott 963-969) arabok elleni győzelmei és a bizánciak szeldzsuk törököktől elszenvedett 1071-es manzikerti veresége között volt.

A **Sötét Templom** oldalszentélyének bejárata fölé az Utolsó Vacsora jelenetét festették. →

Innen még egy kép: az előcsarnok (narthex) boltozatára Jézus életéből vett jelenetek kerültek. ↓

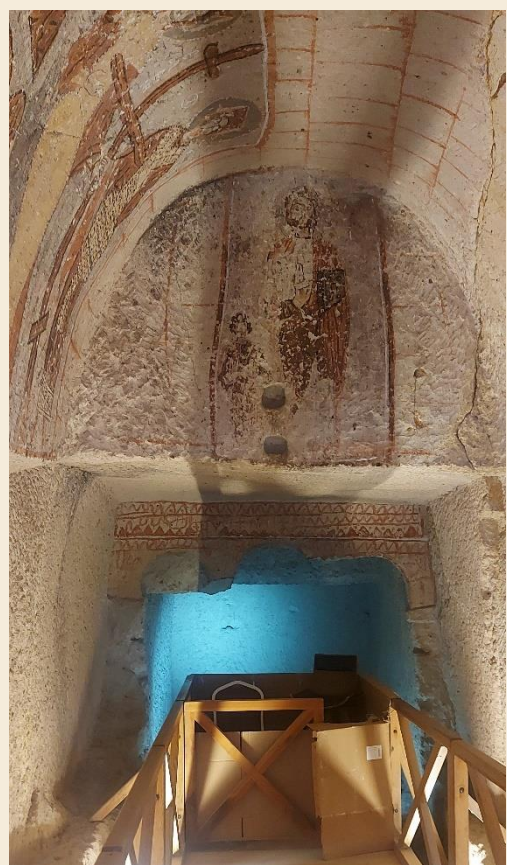

A Göreme Szabadtéri Múzeum völgyének nyugati oldala a sziklába vajt szerzetesi lakásokkal.

↑ A völgy déli részén egy kis fém lépcsőn felmászva juthatunk be a **katakombákhoz**.

A katakombák bejáratából nyílik ez a kilátás a **Növérek Monostora** sziklatömbjére. Ezt 6-7 emeletes apácakolostort a 11. század elején készítették el.

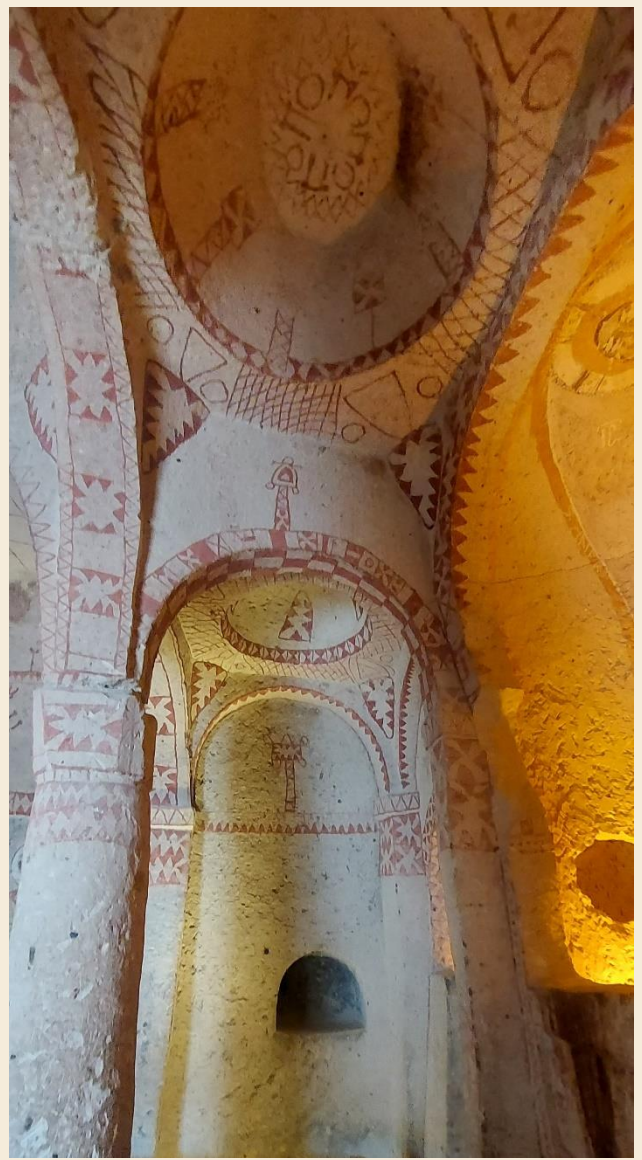
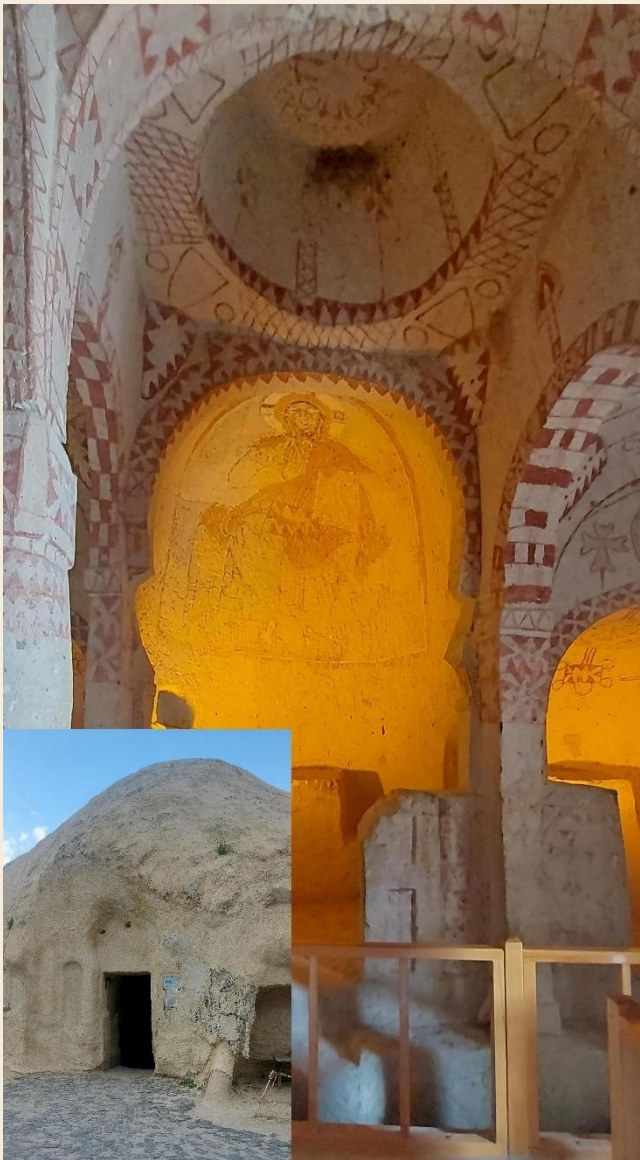

← Kissé távolabb, a völgy délkeleti oldalán találjuk a befejezetlen Kígyó Templomot (Yılanlı Kilise). Építését feltehetően a szeldzsuk támadás miatt hagyták félbe az 1070-es években. A sík földémes hátsó helyiség bejárata fölötti lunettában a bibliát tartó Jézus freskója jelenik meg.

↑ A kis Kígyó Templom feltehetően a boltozat bal oldali freskójáról kapta nevét, ahol Szent Györgyöt látjuk páncélban, amint pikkelyes, kígyóforma sárkánnyal küzd. Középen a vörös lovon katona öltözékben Szent Theodorus ókeresztény mártír, amint igyekszik lovával megtiporni a gonoszt jelképező sárkányt. A jobb oldali alakok a „valódi” keresztet tartó Szent Heléna fiával, Nagy Konstantin császárral. A 4. századi legenda szerint Heléna Jeruzsálemben megtalálta Jézus és a két lator keresztjének darabjait.

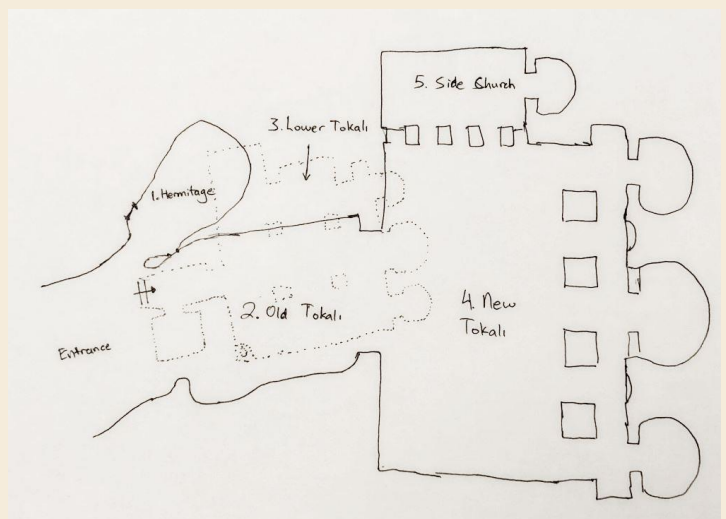

→ A boltív nyugati oldalán Szent Onuphrius áll meztelenül egy pálmalevél mögé rejtőzve, mellette Szent Tamás megáldja őt, majd Szent Bazil következik, aki egy könyvet tart

A Szabadtéri Múzeum nyugati részén, egy önálló sziklatömbbe vésték be Szent Barbara kápolnáját. Az 1100 körül épült templomot főként vörös színű, geometrikus alakzatokkal díszítették. Szemben az apszisban Krisztus Pantokratort látjuk magányosan egy padon ülve, térdén az evangéliummal. Ritka kép, amikor Jézus egyedül jelenik meg az apszisban. A sziklatemplomok homlokzata általában nem túl látványos, de a Szent Bararával a turizmus érdekében különösen elbántak. A templom előtti sziklahasadékot feltöltötték, magát a sziklát habarccsal-kőlapokkal lefedték, így eltűntek az oromzat díszítései is. Jobbra a Szent Barbara apszisa és a diadalíve közötti rész geometrikus díszítései.

→ A múzeum területéről kifelé menet lehet megtekinteni a Göreme legnagyobb és leghíresebb templomát, a Csatos Templomot (Tokali Kilise). A négy kisebb templom és egy remetelak összekapcsolásával kialakult templomot a 10. századra datálják. Ez a rajz talán segít megérteni a többször bővített templom elrendezését. A 2-es számmal jelölt régi templomot 915 körül vésték a sziklába. Az új templomot (4) a régi szentélyének elbontása után mélyítették a sziklába a 960-as években, amikor II. Niképhorosz Phókasz kiűzte az arabokat Anatóliából. A 10 x 8 méteres nagyszerű templomteret lenyűgöző, kék háttérre festett freskók borítják.

Hát ezt nem sikerült lefényképeznem, de mindenképpen meg szeretném mutatni mit is láttunk. A kép az új Tokali (Kapcsos) templom apszisából kifelé nézve készült. A legelső ív már a régi templomhoz tartozik. Az apszis fölötti keresztre feszített Jézus ábrázolása ritka, ilyen helyekre többnyire Krisztus felmagasztalásának, a világ fölötti uralmának képét festették a keleti egyházakban. A csodálatos falfestményekkel borított felső templomterületen éber őrk akadályozzák a fotózást, ráadásul ottjártunkkor a falak felét restaurálták, ezért állványerdő borította.

→ Ez a kép a díszetlen altemplomot mutatja, amelyet temetkezési céllal építettek. Itt lehet fotózni.

↓ A Szabadtéri Múzeum alapos bejárása után megpihentünk a pénztárhoz közeli teázóban. Itt aludtak a cicák is.

Mit csináljon az ember **Göremében**, ha nem tud hajnalban aludni? Legjobb, ha befizet egy léghajó kirándulásra. A kisbuszok hajnali négy órakor kezdik meg körútjukat, hogy össze-
szedjék az aznapi utasokat. Már majdnem öt óra volt, mire kiértünk a város melletti fennsíkra, ahol javában készítették fel az utazáshoz a hőléggallonokat.

Egyre több ballon emelkedett fel földre kiterített állapotából, az utasok beszállásáig teherautókhoz erősített kötelekkel tartották vissza a kb. 20 személyes utazó kosarat.

Mindjárt indulunk! A hosszú téglalap alakú kosár közepén van a gázpalackos melegítő szerkezet és itt helyezkedik el a 2-3 fős személyzet is. Persze használnak minden modern kommunikációs eszközt, GPS-t, kitolható kamerákat stb. Tőlük jobbra-balra 8-10 utas álldogál kezükben a fotómasinákkal. Kioldják a köteleket és repülünk!

Azt mondják, húsz éve még csak egy-két léghajó volt errefelé, mostanában egy jó foglalási napon akár 200 is felszáll. A valóság kissé szürkébb, mint amit a magazinok és a vendégcsalogató weboldalak fotóin látunk, de azért így is megéri a látvány a korai kelést. Muszáj a ballonoknak a reggeli hidegben indulni, ilyenkor könnyebb a felszállás, mint a nappali hőségben. A napkelte látványáról nem is beszélve.

A kappadókiai táj változatos, amit csak föntről látni igazán. Bár a környék nagy részér vastagon borítja az évmilliók alatt lerakódott és tufává tömörödött vulkáni hamu és a tűzhányókból kilövellt horzsakő darabokat tartalmazó ignimbrit, mégsem mindenhol szabdalta fel a tájat az erózió. Ezen a képen jól látható, hogy a helybeliek a kisebb sík parcellákon intenzív, öntözéses gazdálkodást folytatnak. Nyáron errefelé alig van eső, így mi is azt láttuk, hogy tartályokban hordják fel az öntözővizet, amit helyenként kisebb ciszternákban tárolnak.

Így néz ki egy szépen gondozott kis parcella Göreme határában. Arról viszont fogalmam sincs, hogy mi terem a szabályos sorokba ültetett bokrokon.

Itt már jól látszanak az erózió alakította táj egyik jellegzetes képződményei, a kéményeknek is nevezett kőtornyok. Kialakulásukat annak köszönhetik, hogy a leülepedett hamurétegekre később keményebb kőzetekből álló (pl. dolomit) lávaömlés darabjai kerültek, ami az alatta levő vulkáni tufát megóvta a gyors eróziótól.

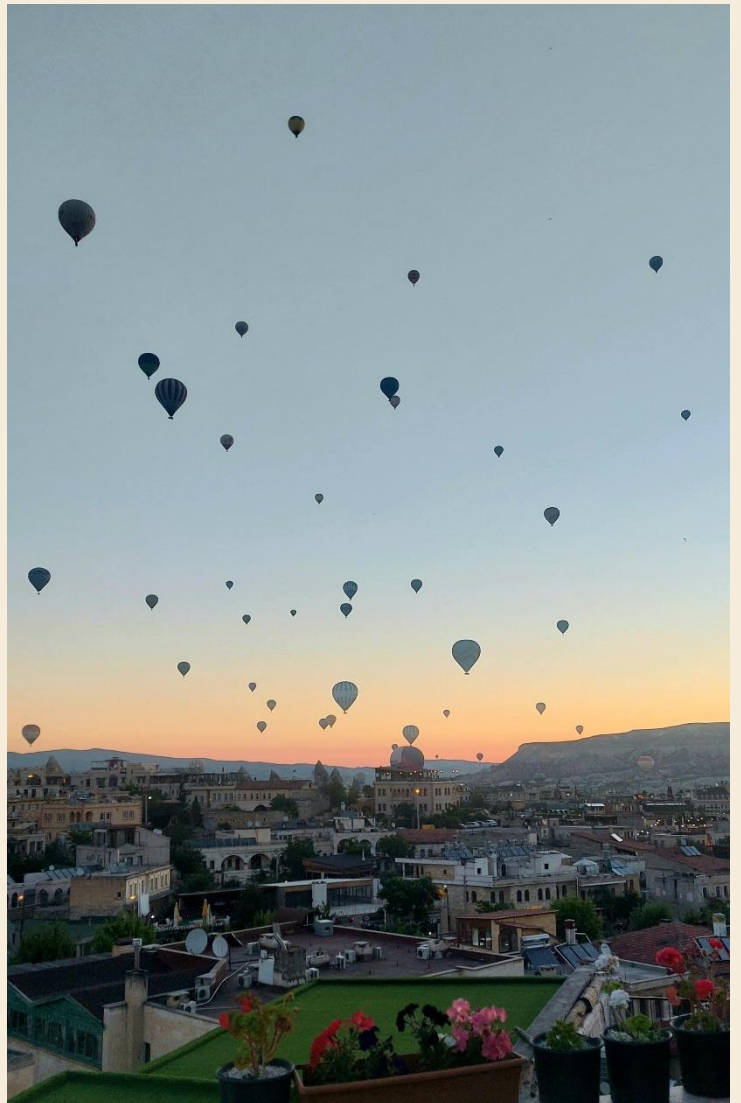
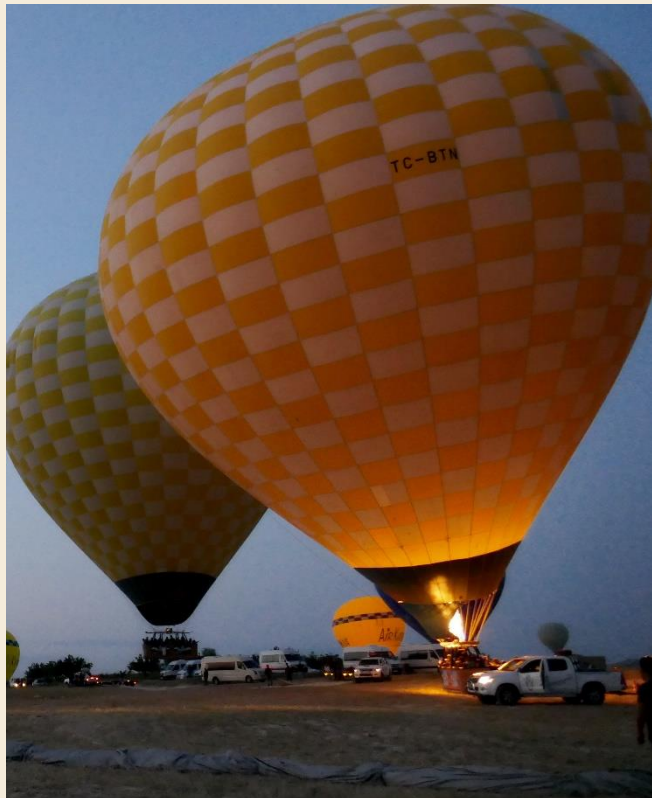
Ismét egy szép ültetvény, de ezt a képet most azért tettem ide, hogy lássuk, mi történik akkor a tájjal, ha a hamu és ignimbrit réteget nem óvják meg legalább részben az eróziótól egy keményebb kőzet darabjai. Az aktív vulkáni földtörténeti időszakot Kappadokiában váltakozóan követték a száraz és a heves esőzésekkel járó periódusok. Az áradásszerű zivatarok árkokat szabdalnak a puha kőzetbe, az egyre mélyülő vízmosások tovább tagolódtak és ahol hiányzott a kemény dolomit sapka, kialakultak a felvételen is látható hegyes tornyok.

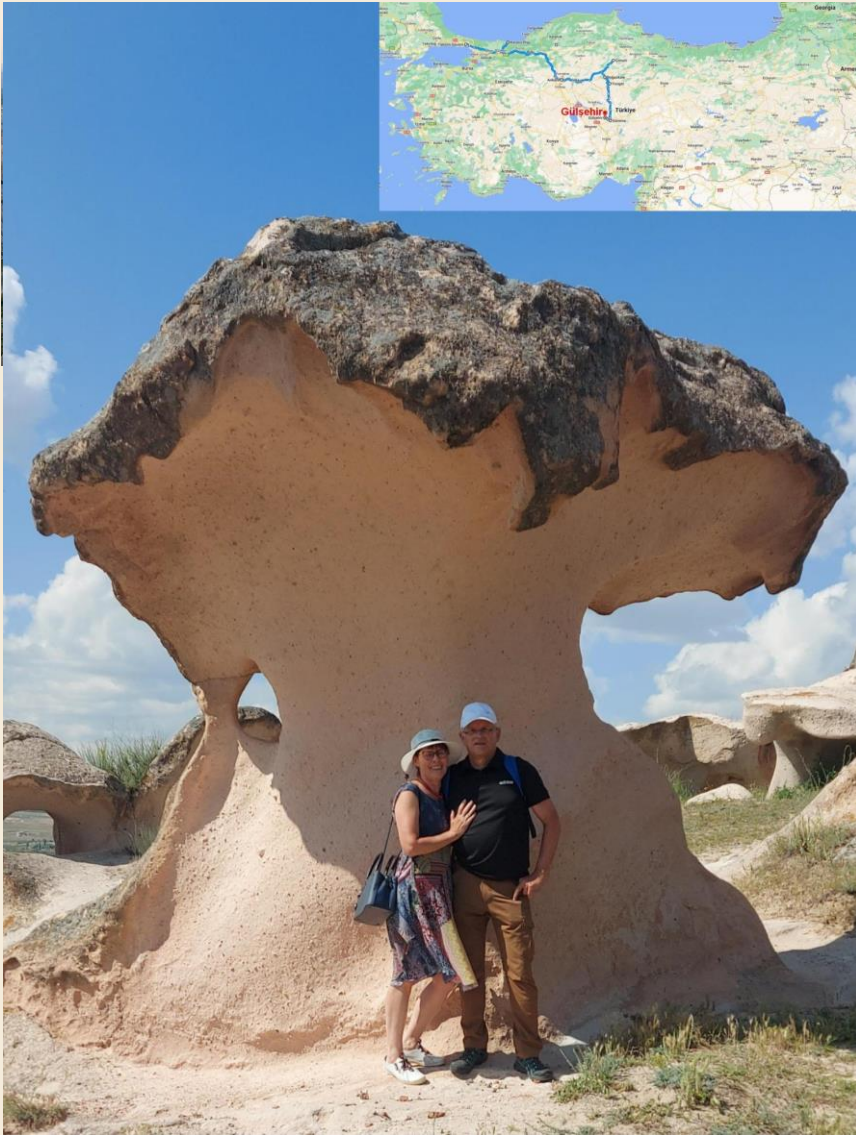

Légi utazásunk mindössze talán két óra hosszat tartott, aztán leereszkedtünk arra a helyre, ahol a ballonunk földi személyzete már várt minket spéci utánfutójuk mellett, amivel már jóval előbb odaálltak a megbeszélte leszállási helyre. Elkezdődött a gondos összehajtogatás és elcsomagolás.

← Búcsúzóul még valami szeszmentes itallal meg is vendégelték minket a srácok. A bal oldali szemüveges fiú volt a pilótánk.

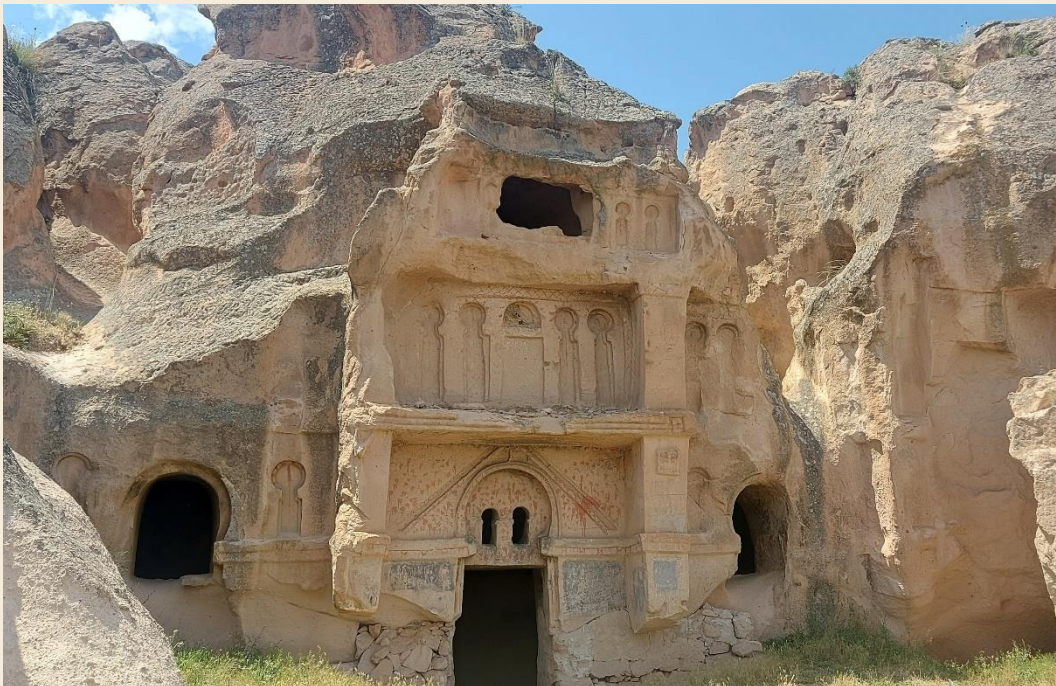

Kappadókiában több helyen is épültek sziklába vájt települések, így például a Göremétől északnyugatra kb. 20 km távolságra levő Gülşehir városka határában. Az **Açıksaray** nevű épületek csoportja nem olyan szép, mint a Göreme Szabadtéri Múzeum restaurált templomai, cserébe viszont szinte magányosan kóborolhat a látogató a romok között. Érdekes kő alakzatokat is találni **Açıksarayban**, mint például ezt a gomba alakú sziklát.

↓ Jellegzetes látkép az egyik romos helyiség ajtajából. **Açıksaray** területén egymástól kissé távol helyezkedik el kilenc, több helyiségből álló épületecsoport. A 10-11. században épült település valószínűleg nem monostorok csoportja volt, hanem a környéken birtokos tehetősebb bizánciak lakhelyei istállókkal, több magántemplommal és néhány közösségi térrel. Az egész terület bejárásához 2-3 óra elegendő.

A bejáráthoz közel áll ez a templom, aminek a homlokzata szépen megmaradt, de belső helyiségei kopárak, kopotak. Általában véve **Açiksaray** egész területén alig találni falfestések nyomait.

Tekintve, hogy errefelé kevés a látogató, az ösvényeket, útmutató táblákat alig gondozzák, de mi tüskén, bokron, kőhalmokon át hősiesen végig jártuk mind a kilenc stációt.

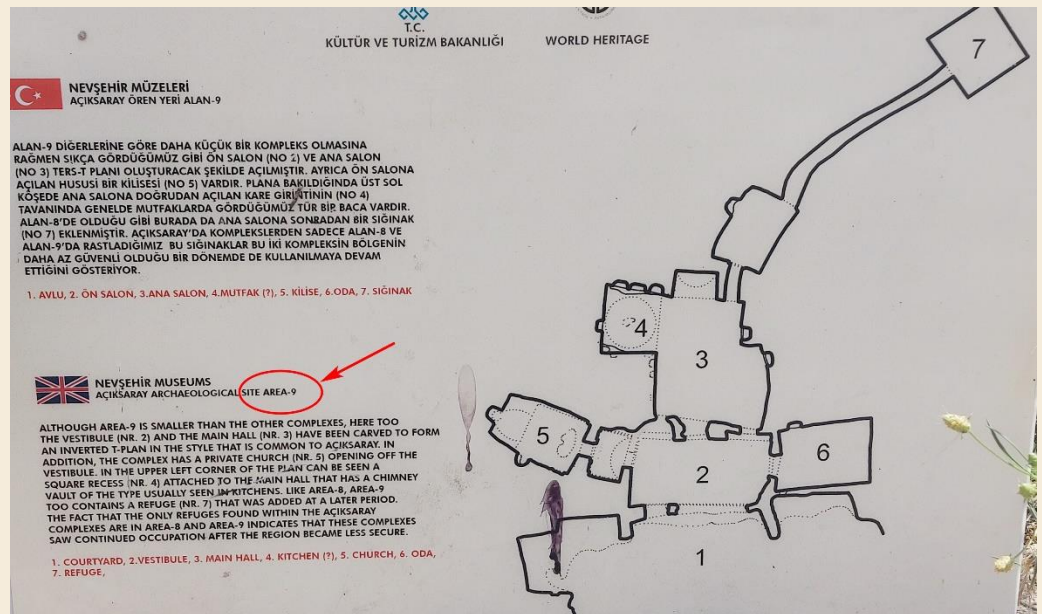

Ennek a beomlott nagyobb helyiségnek a falán még látszanak az egykori vörös díszítőfestés nyomai. A területen talált meglehetősen sok istálló arra utal, hogy a közeli, dél felé vezető bizánci hadiút mellett fekvő **Açiksaray** egyben hadi állomás is volt, ahol nagyszámú lovat kellett ellátni.

A legutolsó, **kilencedik** épületcsoport talán a legérdekesebb mind közül. Szemben az emeleti ablaknyílások mögött egy nagy, dongaboltozatos terem húzódik.

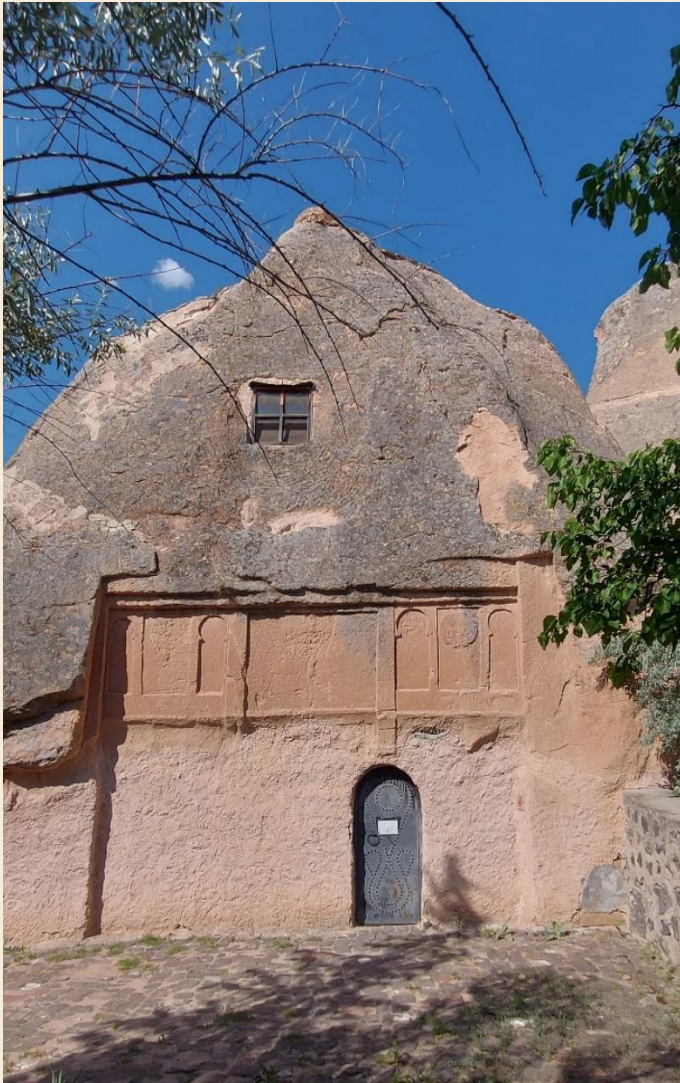
A 9-es számú objektum alaprajza **Açıksarayban** →

↓ Íme a nagyterem, amelyet valószínűleg reprezentációs célokra használtak.

← **Açıksaray kilencedik objektumának** kis méretű magántemploma. A faragott oszlopok eltűntek, de így is jól látszik az egykori gondos megmunkálás.

Açıksaraytól 4 km-t tovább autózva érünk be **Gülşehirbe**, ahol a település keleti szélén áll az 1212-ben befejezett **Szent János templom**. Látogató itt sincs sok, kevés összeg befizetése után szabadon megtekinthetjük, fényképezhetjük az épségben fennmaradt falfestményeket.

→ A kis templom két szintes, ezen a képen az egyszerűbb díszítésű alsó szint látható. A kereszt alaprajzú altemplomot gabona és bor tárolására használták, ma is látható egyszerű vörös festés díszíti. Sajnos középső kis kupolája beomlott, a keletkezett lyukat deszkákkal fedték le.

← A templom felső szintjére belépve, csodálatos falfestmények sora tárul a szemünk elé. A boltzat egyik oldalán az áruló Júdás csókja, mellette Jézus megkeresztelésének jelenete tűnik fel.

→ Az 1995.ben kezdődött restaurálás során a felső szintre vezető acéllépcsőt építettek, és az altemplom beomlott kupolája köré korlátot építettek. Az eredeti falfestmények száraz, secco technikával készültek, így sokkal érzékenyeb a felületük az UV sugárzásra, mint a nedves, freskó technikával készült faliképek. A török restaurátorok kiváló munkát végeztek, amint azt a következő néhány felvételen is láthatjátok.

↓ A Szent János templom egyetlen kis ablakát a helyreállítás során UV szűrő üveggel látták el. Az ablakon beszűrődő fény látszik a kép jobb oldalán. A bejárat fölötti bal oldali festmény egy pokolbéli jelenetet ábrázol, ahol összegyűjtve jelennek meg Krisztus ellenfelei: démonok, hamis próféták, sárkány és maga az Antikrisztus.

A Júdás jelenet mellett az Utolsó Vacsora képe, az elmaradhatatlan hallal az asztal közepén.

A bejárat fölötti falon Szent György és Szent Theodorus küzd két sárkánnyal. A kígyóforma szörnyek csómóba tekeredett teste jelképezi, hogy Jézus elerőtlenítette őket és rövidesen bekövetkezik pusztulásuk.

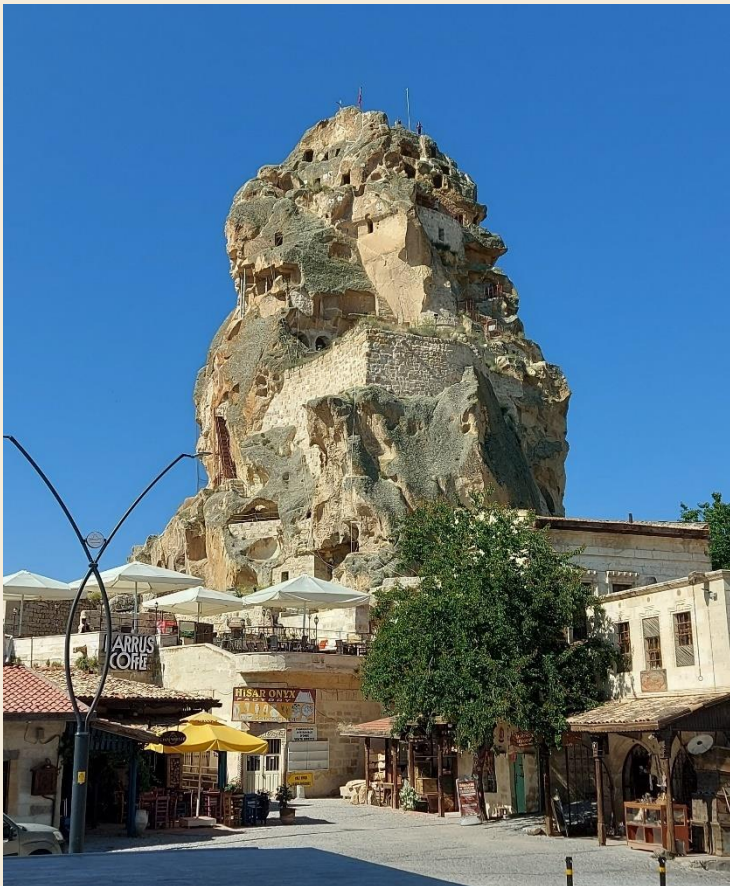
→ A koimészisz, vagyis Szűz Mária halálának ábrázolása.

↓ Az ártatlanok patrónus szentjeit ábrázoló falikép 1212-ben készült

Muszáj felmászunk minden magas helyre... Ez éppen **Ortahisar** vársziklája. A kisváros Göremétől délkeletre fekszik, pár kilométer távolságban. Legnagyobb nevezetessége ez a sajtá fűrt-faragott szikla, amely csúcsáról tényleg szép kilátás nyílik az egész környékre. A szikla már az őskorban is lakott volt, majd a hettiták használták őrhelyként, később a bizánciak kezdték várrá alakítani, de az oszmánok is szorgalmasan folytatták az erődítési munkákat.

→ A 86 m magas sziklát némi belépődíj fizetése után lehet megmászni. A korábban rossz állapotú látványosságot 2004-ben bezártál, majd felújítás után 2013-ban nyitották meg újra. Ma már korlátokkal-láncokkal védett biztonságos úr vezet fel a csúcson levő kilátóhelyig. A lépcsők hol a szikla külső oldalán, hol a belsejében kialakított helyiségeken keresztül vezetnek felfelé. ↓ Ez a kis régiségbolt a várszikla lábánál áll.

Ortahisar városközpontja a várszikla északi oldala alatt.

A szikla tetejéről dél felé tekintve ismét a vízmosásokkal teli, eróziótól alakított kappadókiai táj jelenik meg.

Göreme környékén sokak által látogatott, látványos sziklaalakzatok sokaságával találkozhatunk. Ez az ismer oszlopcsoport Göremétől keletre, az **Ürgüp völgy** közelében áll. Mellette parkolót, kilátóteraszt építettek, nem is beszélve a büfékről és árusokról. A legkisebb szikla közepén kivájt cellában állítólag Simeon oszlopos szentet követő bizánci szerzetesek laktak.

A különösen látványos **Képzelet Völgye Göremétől** keletre nyúlik el. Ez a kép még csak az oda vezető úton készült.

A **Képzelet Völgye (Imagination Valley)** felkészült a turisták fogadására (parkolók, büfék, árusok)

Ez és a következő képek mind a **Képzelet Völgyében** készültek.

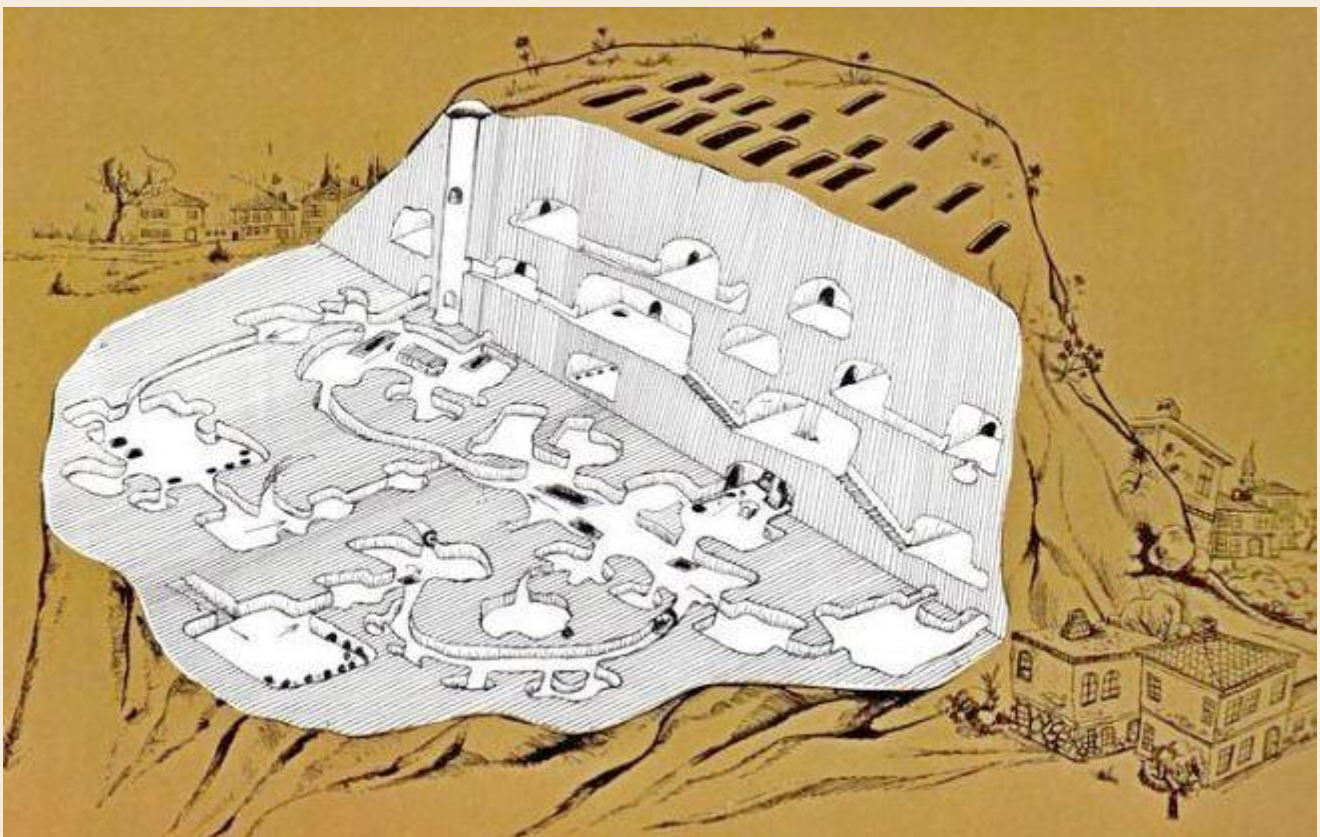
Errefelé szinte minden, **Kappadókiában** előforduló eróziós jelenséget közelről megfigyelhetünk

Fel is másztunk, ahová csak lehetett... Akármerre nézünk, mindenhol más és más alakzatok tűnnek fel.

Göreméből dél felé indultunk, **hogya a sok közül** az egyik leghíresebb föld alatti várost közelebről is megnézzük. **Kaymakli** sziklába vájt, nagy múltú föld alatti városára esett a választásunk, amelyet 1964-ben nyitottak meg a látogatók részére. A képen látható fogadó épület környezetében, üzletek, teázók, étkezési lehetőségek és persze fizetős parkoló épült. A zezugos folyosókkal és különböző funkciójú helyiségekkel teli rejtett településnek csak egy részét lehet végig járni, azt is vezetővel, kb. fél óránként indított csoportokban. Bár sokan álldogálnak az előcsarnokban, túl sokat nem kell várni a bejutáshoz.

Ez a rajz jól érzékelteti, micsoda labirintust vájtak ki az itt lakók a puha tufába az évszázadok alatt. A török kutatók úgy tartják, hogy az első barlangokat még a Kr.e. 8. században kezdték el készíteni, majd a járatrendszert a bizánci időkben tovább bővítették. Igazi lendületet akkor kapott a munka, amikor a muszlim arab hódítók 780 körül megjelentek Anatóliában és a lakosságnak biztonságos rejtekhelyekre volt szüksége a fosztogatások és zaklatások miatt.

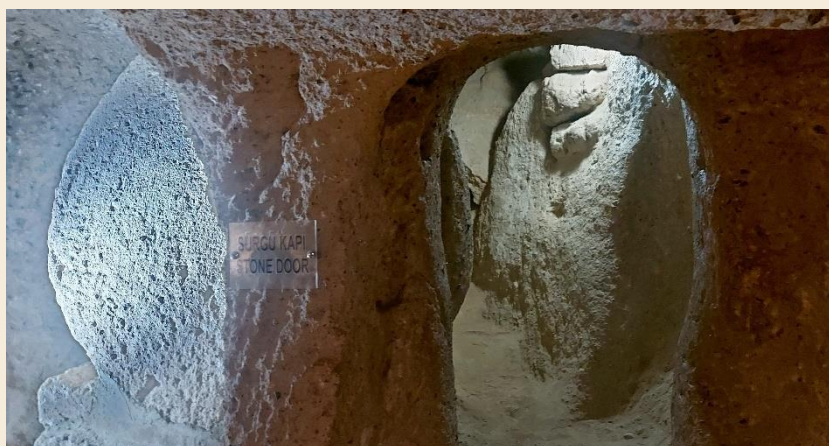
A föld alatti városokat főként az ortodox keresztények használták időszakosan menedékként, amikor üldöztetésük felerősödött. Ide menekültek az arabok, a szeldzsuk törökök, vagy **Timur Lenk** hadjárata idején. Az ortodox görögöket időnként az oszmánok is zaklatták, de a végső elűzésük csak jóval később, a Török Köztársaság idején történt, amikor **Kemal Atatürk** legyőzte az inváziós görög hadakat. Ezután, 1923-ban kellett elhagyniuk a görög eredetű keresztényeknek Kappadókiát egy lakosságcsere egyezmény keretein belül. Ez egyben az itteni föld alatti város

elnéptelenedését is jelentette. Kaymakli alagútjai alacsonyak és időnként meredekes is. Ezek az alagutak kötik össze az egyes helyiségcsoportokat.

← Az egymás alatti négy lakószint főbb helyiségei ilyen szellőzőkürtők köré szerveződtek

↓ Az első szinten egy istállót is kifaragtak a lakosok az állataik részére. Az istálló átjáróját, amely a közeli templomba vezetett, ezzel az elgördíthető malomkővel lehetett lezárni.

A kőbe faragott kis templom, a bal oldalon ülőfülkékkel

→ Lefelé a harmadik szinten került elő ez a helyben bányászott andezit tömb. Azt mondják, hogy a kőbe fúrt lyukak a közelben bányászott nyers réz kovácsolással történő feldolgozását szolgálták.

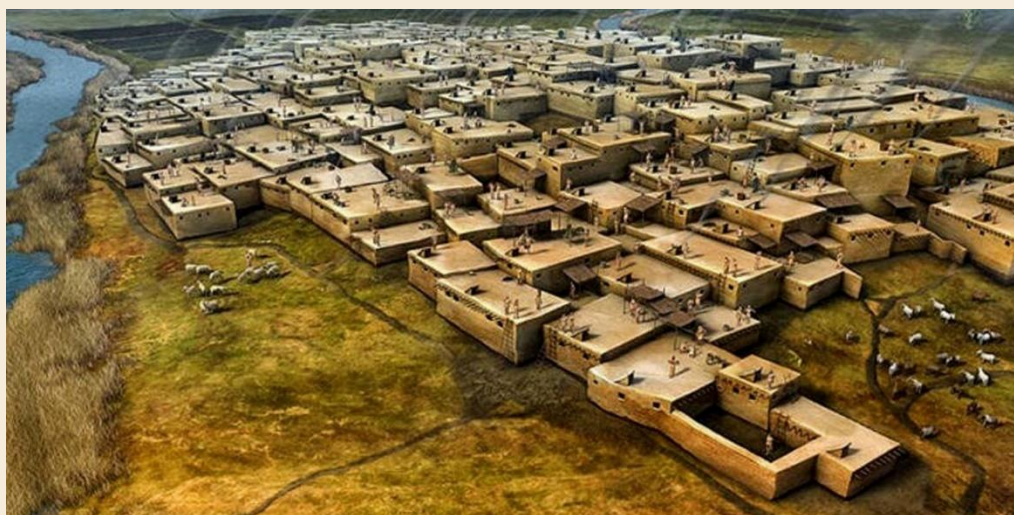
↓ A lefelé harmadik és negyedik szint sok tároló helyisége arra utal, hogy szükség esetén sok embert kellett ellátni a föld alatt.

Következő állomásunk a Konyától 40 km-re délkeletre fekvő **Çatalhöyük** (vagy **Çatal Hüyük**) ásatási területe volt. Itt találták meg 1958-ban Elő-Ázsia legnagyobb neolitikus (újkőkori) települését. A 12 hektáros területet elfoglaló település 15 méter vastag feltárt mélységéig eddig 14 elkülöníthető réteget tártak fel. Çatalhöyük Kr. e. 6800 – Kr. e. 6300

közötti időszakban élte virágkorát, majd Kr. e. 5700-5500 körül néptelenedett el. A teljes területnek talán a harmincad részét tárták fel és ennek nagy részét két fedett csarnokban mutatják be. A képen az északi fedett terület látható. Idén csak az északi csarnok látogatható, a déli fedett rész jelenleg zárva van.

Çatalhöyük fénykora a Kr.e. 6. évezred végéig tartott, amikor több mint ezer ház lehetett itt. A kicsi, kb. 25 m²-es házak között nem voltak utcák, a vályogépületek között itt-ott voltak csak udvarok, azok is úgy jöttek létre, hogy az összeomlott házak törmelékét elegyengették és beépítés nélkül hagyták. Azonban az előregedett és leomlott házak fölé a legtöbb esetben újat

építettek. A lakosok a tetőkön közlekedtek, ahová létrákon másztak fel.

Az északi fedett bemutató területen sok ház falait ásták ki. A képen feltűnő homokzsákok csak a beomlásoktól óvják a feltárt vályogfalakat, amelyeket néhol fa rudakkal is megtámasztanak. Az egyes lakások jobbra csak egy szobából és egy raktárhelyiségből álltak. A főzéshez használt sarokba agyagból kemencét építettek.

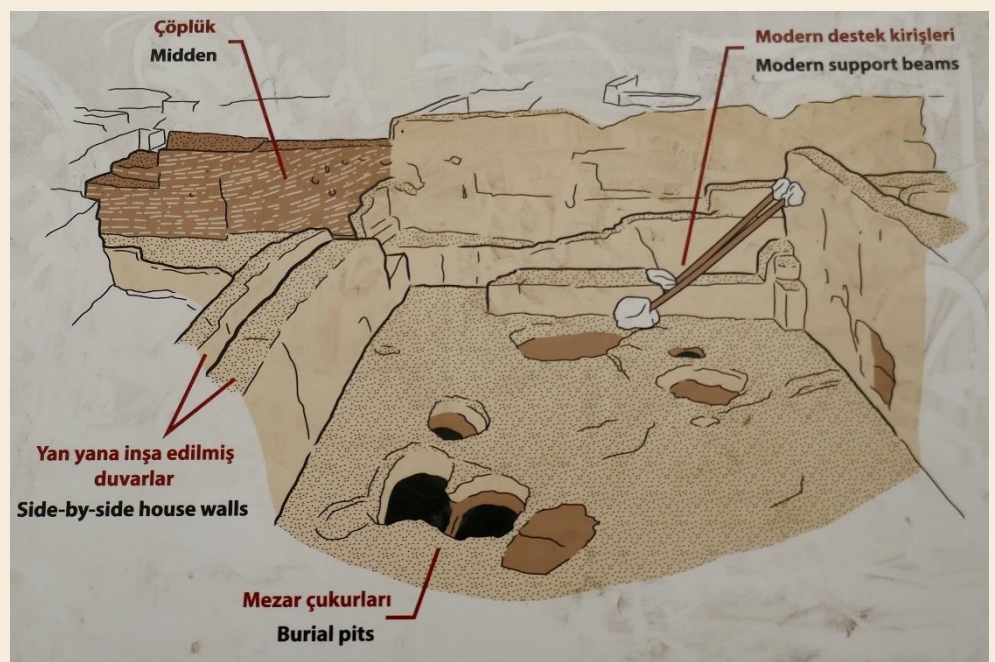

→ A térképen levő sötétzöld vonal jelzi azt a sávot, amely éves csapadék átlaga 200-300 mm. Ez a rendszeres és megbízható csapadékmennyiség már lehetővé tette az öntözéses gazdálkodás nélküli növénytermesztést, ezért alakultak ki ezeken a vidékeken az első emberi települések. Mezopotámia ekkoriban még lakatlan volt.

← **Catalhöyük** az újkőkor abban az időszakában jött létre, amikor a korábban vándorló embercsoportok kezdtek áttérni a helyben maradáshoz feltételező gabonatermelésre és egyes állatfajok háziásítására. A rendszeres öntözés nélkül is beérő búza és árpafajokat termeltek, leginkább megbecsült háziállatuk a szarvasmarha lehetett, amelyek csontjai tömegesen fordultak elő a leletek között.

↗→ Ebben a lakószobában jól látni azt, hogyan temetkeztek a **çatalhöyüki** emberek. Halottaikat a képen látható gödrökbe temették, sokszor egymás fölé több rétegben, a lakószobák padozata alá. A feltárt síroknak alig voltak mellékleteik, legfeljebb néhány személyes ékszer. A nagyobb tiszteletnek örvendő vezetőiket azonban külön erre a célra épített házban helyezték nyugalomra, miután a keselyűk megtisztították csontjaikat.

Çatalhöyük nemcsak nagysága miatt figyelemre méltó, hanem azért is, mert a máshol, például Palesztinában és Közel-Keleten megtalált korabeli első településeket a legtöbb esetben hamarosan elhagyták lakóik, míg itt, Çatalhöyükben legalább másfél ezer évig folyamatosan éltek emberek. A település és a közösség folyamatos fenntartásához az egyes társadalmi csoportok közötti együttműködés és talán már valamiféle hierarchia is kellett. A feltárt házak szinte azonos alaprajza és díszítése bizonyítja a tudatos tervezést és a lakosok egymás közötti egyeztetését.

← A kiállítási területen álló kis múzeum bejáratánál helyezték el az itteni ásítás legfőbb szenzációjának, a lét leopárdra támaszkodó ülő istenalak felnagyított szobrát. A szobor 2018-ban készült el.

→ És íme az eredeti, amit még az **ankarai Anatóliai Civilizációk Múzeumában** fényképeztem. Talán 20 cm magas.

Çatalhöyükben a helyi múzeum előtt 2017-ben felépítették az egyik feltárt házcsoport másolatát. Azokon az ovális lyukakon bebújva (nem kell a tetőre mászni) megtekinthetjük a rekonstruált belső tereket, amelyeket a feltárás során megtalált falfestésekkel díszítettek és az egykori eszközök másolatait is bemutatják. Megjegyzem az eredeti házak falain nem voltak ilyen nyílások, ezeket csakis miattunk, lusta turisták miatt készítették.

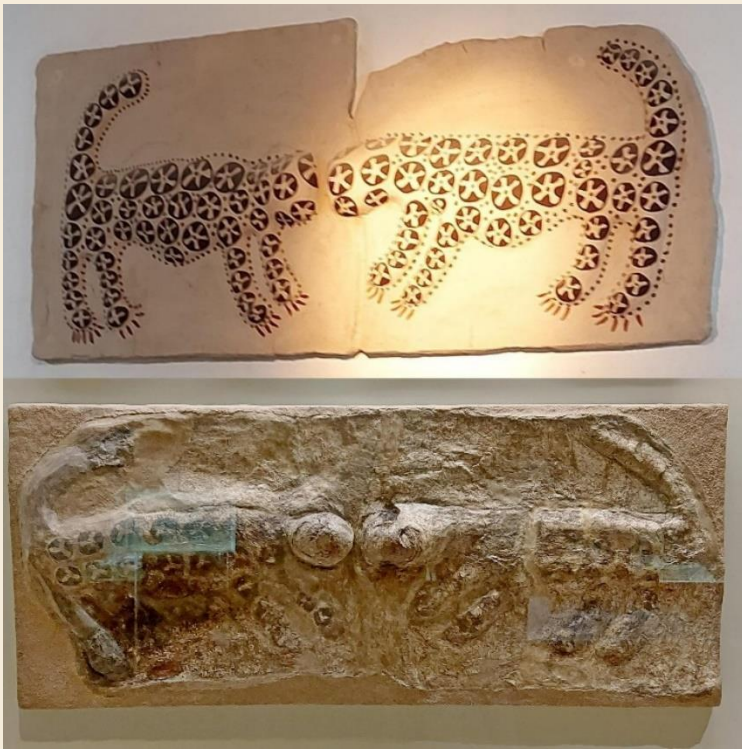
← Egy rekonstruált helyiség vörös madaras falfestéssel, középen az egyik feltárt temetkezés másolatával. Feltételezik, hogy az emberi alakokat tépkedő (talán csontjaikat megtisztító?) ragadozó madarak ábrázolása kapcsolatban állhatott a temetési szertartással.

→ Az V. ásatási szint egyik szentélyét díszítette ez a falikép, amelyen fegyvereket tartó emberalakok táncolnak körül egy hatalmas bikát. Az eredeti ábrázolást elvitték Ankarába, az Anatóliai Civilizációk Múzeumába. Mi is ott fényképeztük le.

Az egyik rekonstruált helyiség falán a VII. szinten talált falfestmény másolatát figyelhetjük meg. Úgy tartják, hogy alkotója városka alaprajzát festette meg. A város háttérében feltehetően a **Hasan-Daği** 3253m magas vulkán kettős hegycsúcsa jelenik meg. A jobb oldali vulkánt kitörés közben ábrázolták, ami segített a kép készítésének idejét meghatározni, ugyanis **Çatalhöyük** fennállásának idején ez a vulkán kétszer tört ki, először kb. Kr.e. 7500-ban,

másodszor Kr.e. 6200 körül. Az eredeti képet az utóbbi kitörés idejében készíthették.

← A VII. ásatási réteg szentélyének falán találták meg ezt a leopárd párt. Fejük szoborként emelkedik ki a falsíkból. Sokáig megtartották tiszteletüket, amit bizonyít, hogy hét átfestési réteget számoltak meg a domborművön. Felül a helyi múzeum falára a leopárdok utolsó átfestésének mintázatát rajzolták fel. A kép alsó részén az Ankarába szállított eredeti darab.

→ Egy szép çatalhöyüki faldíszítés az ankarai múzeumból.

← Egy fontos tárló az ankarai **Anatóliai Civilizációk Múzeum-ából**. Itt mutatják be azokat az obszidián eszközöket, amelyeket **Çatalhöyükben** találtak. Bár az itteni emberek valamelyest értettek a fémfeldolgozáshoz (tudtak

ólmot és rezet olvasztani ezekből azonban főként kisebb ékszereket készítettek), a fő eszköz alapanyaguk az obszidián volt. Ennek az anyagnak a fő forrása a **Çatalhöyüktől** kb. 130 km távolságra keletre emelkedő **Hasan-Daği hegy** környéke, a mai **Çiftlik** obszidiánbányája volt. A kutatók a távolabbi eszközeletek alapján képesek voltak megrajzolni a lelőhelyre alapuló obszidián kereskedelmi útvonalakat is. Kivétel a képen: az 1-es és 2-es számú késpengék kovakőből készültek, a felső kés kígyóformájú nyelét csontból faragták.

A kissé távolabbi déli ásatási terület jelenleg nem látogatható, sőt meg sem közelíthető, ezért csak távoli képet készíthettem.

A jelenleg működő kis çatalhöyüki múzeum belső képe. A kiállítás főként tablókából és a más múzeumokba elszállított falfestmények másolataiból állt. **Çatalhöyük** fennállásának ideje még az úgynevezett pre-pottery (kerámiaedények előtti) korszak volt, így az ásatók a kiterjedt településen nem is találtak cserépedényeket, viszont előkerültek tároló fadobozok, faedények maradványai. És persze a vulkanikus üvegből, az obszidiánból készült eszközök, de még fényesre csiszolt obszidián tükrök is (nők enélkül nem is lehetnek meg).

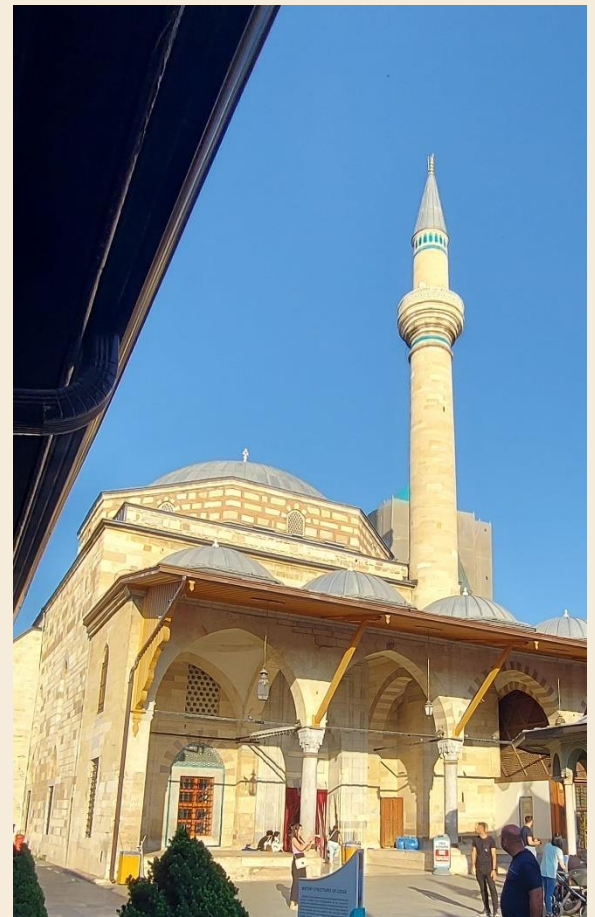
Çatalhöyükben, az út túloldalán már felépült az új, pazar fogadó és kiállító épület, amely 2023 nyarán még üresen állt. Mindenesetre valóban itt az ideje, hogy korszerű bemutató területet kapjon ez az egyedülálló őskori város.

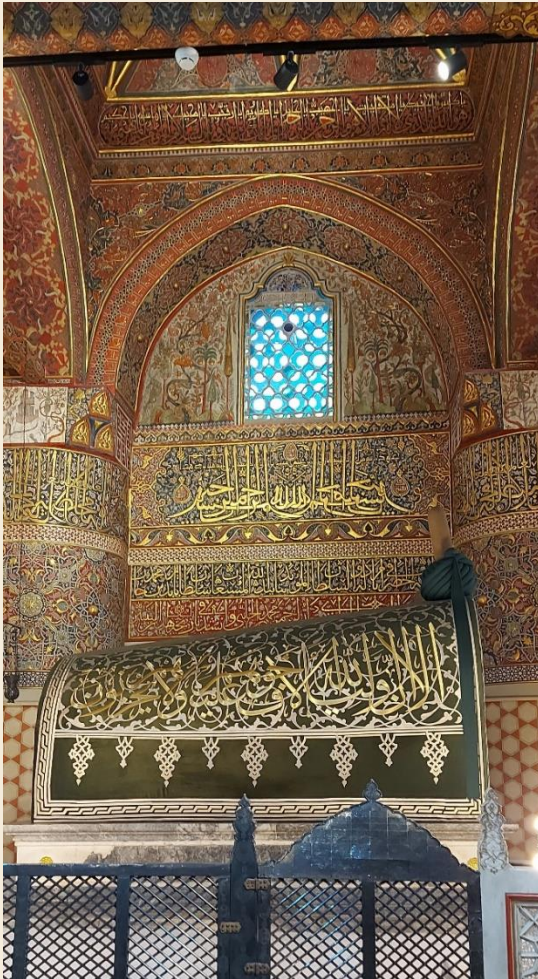
→ Utunk következő állomásaként **Konyában** töltöttünk el néhány napot. Mindenképpen meg akartuk nézni az egykori szeldzsuk Rúmi Szultanátus néhány emlékét, a város oszmán kori mecseteit, az itteni biodómot, a Butterfly Gardent és mindenekelőtt **Dzsalál ad-Dín Rúmi, a mester (Mevlana)**, költő, tanító és szúfi gondolkodó sírtemplomát és múzeumát. Sikerült megtekintenünk a Mevlana követői által alapított Mevlevi dervisrend egyik rendezvényét is. Ami ezt a ferde fényképet illet, valakit megkértünk a fotó elkészítésére. Hát így sikerült.

↑ **Mevlana** a mai Afganisztán területén született 1207-ben. Hosszú vándorlás után 1228-ban I. Aláeddin Kejkubád szeldzsuk szultán hívására iszlám tanítómester apjával együtt telepedett le Konyában, ahol annak halála után átvette iskolája vezetését. Mevlana fáradhatatlanul tanult és tanított. Idővel nagy tekintélyű mestere lett az iszlám jognak és a Korán magyarázatoknak, de jól ismerte a perzsa és arab irodalmat és költészetet is. Tisztelt tudósként és filozófusként állt kapcsolatban korának uralkodóival, vezetőivel. A kép bal oldalán az 1273-ban elhunyt **Mevlana síremléke** (ma múzeum is) áll. Eredetileg ez volt a kolostor dzsámija ezért egy minaret áll mellette. A jobb oldali kisebb kupolák és kémények sora az egykori tanítványok szobáihoz tartoznak.

→ Itt már benn állunk a Mevlana halála után követői által megalapított szúfi mevlevi dervis kolostor udvarán. Az előttünk emelkedő épület központi része a **Semâhâne** volt a helyszíne a dervisek rituális szertartásainak, az északi oldalon volt a zenészek kissé kiemelkedő színpada. Az épület jobb oldalán helyezték el a síremlékeket. Az dervisrendeket Kemal Atatürt 1925-ben feloszlatta, ezért az épület manapság már nem istentiszteleti hely, így nem is kell belépéskor a cipőnket levenni, csak a szőnyegeket is védő műanyag cipővédőt kell felhúzni. A síremlék és a hozzá tartozó kis múzeum meglátogatása ingyenes.

A mai **Mevlana múzeum** helyén egykor **I. Aláeddin Kejkubád** szultán kertje volt. Ezt a területet ajándékozta 1228 Mevlana apjának, Bahaeddin Velednek, iskolaalapítás céljából. A tanítómester apát és később nagy tekintélyt szerzett gondolkodó Mevlanát is a derviskolostor dzsámijába temették el. A képen **Mevlana szarkofágja** és a mögötte levő, gondosan díszített épületszárny megdöbbentő látványt nyújt. A nagy tanító sírja fölé a dzsámi 1396. évi átalakításakor egy kívülről zöld csempével borított kúpos tetejű hengeres tornyot építettek. A jobb oldali képen Mevlana

szarkofágja a dzsámi közepe felől nézve. Tudni kell, hogy ez a dzsámi Törökország egyik legszentebb muszlim zarándokhelye, ennek megfelelően a nyitvatartási idő alatt mindig sok a zarándok és a látogató.

A dzsámi déli oldalán, Mevlana síremléke mellett legnevesebb követőinek, tanításai továbbvivőinek sírhelyeit őrizték meg. Középen, az a nagy fehér turbános szarkofág **Mevlevi fia Szultan Veled** nyughelye. Szultan Veled folytatta apja munkáját és részt vett a dzsámi körül kialakult kolostor, a mevlevi dervisrend központja kiépítésében.

← A dzsáminak ez a része a **Semâhâne**. Valaha itt tartották a mevlevi dervisek zenés-táncos szertartásait, amelynek segítségével extatikus állapotba jutva tapasztalták meg a személyes kapcsolatot Istennel.

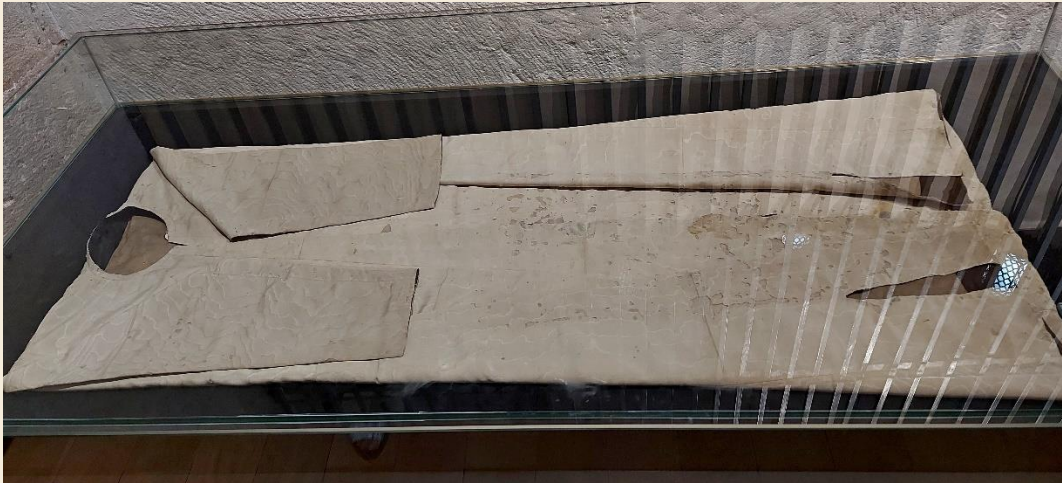
Biztos, ami biztos, egy ilyen helyen a kendő nem árthat.

← A **Semahane** területét egy kisebb muszlim múzeummá alakították, ahol a Korán több szép példányát is bemutatják. Érdekes az alsó, gazella-bőrre írt Korán. Ezt kúfi kalligráfiával készítették, ami csak az egyike a sokféle arab írásmódnak.

↓ Ez a szépen díszített Korán már az oszmán korban, a 16. században készült.

Itt van kiállítva Mevlana gyapjából készült köntöse. Az egyszerű ruhadarabot a 13. században szőtték-varrták. Sajna csillog, de nem tudtam kivédeni.

A dzsámi **Semahane** részének kupolája és díszítései. Ez alatt a kupola alatt táncoltak forogva a mevlevi dervisek, amíg 1925-ben fel nem számolták rendjüket.

A törökök szeretik panoptikum-szerű bemutatást, ez például a mevlevi dervisrend közös étkezőjében tekinthető meg. A nagy tanító körül csak a kiválasztott tanítványok foglalhattak helyet.

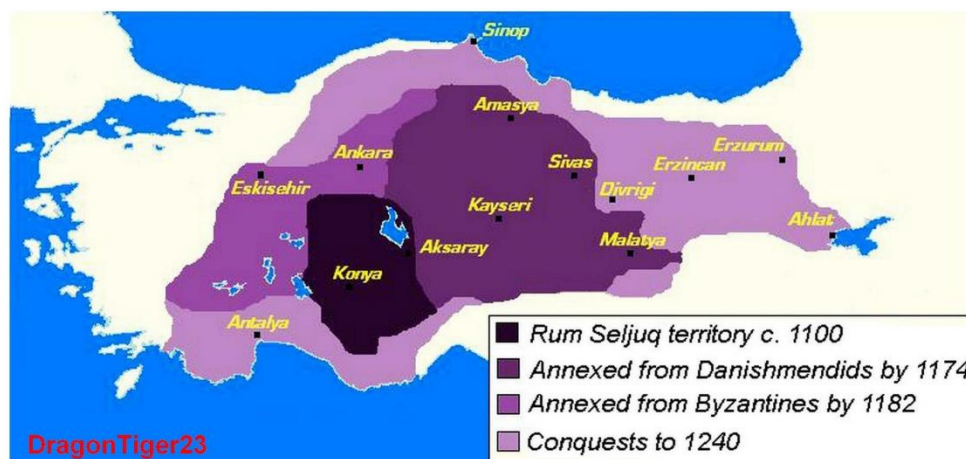
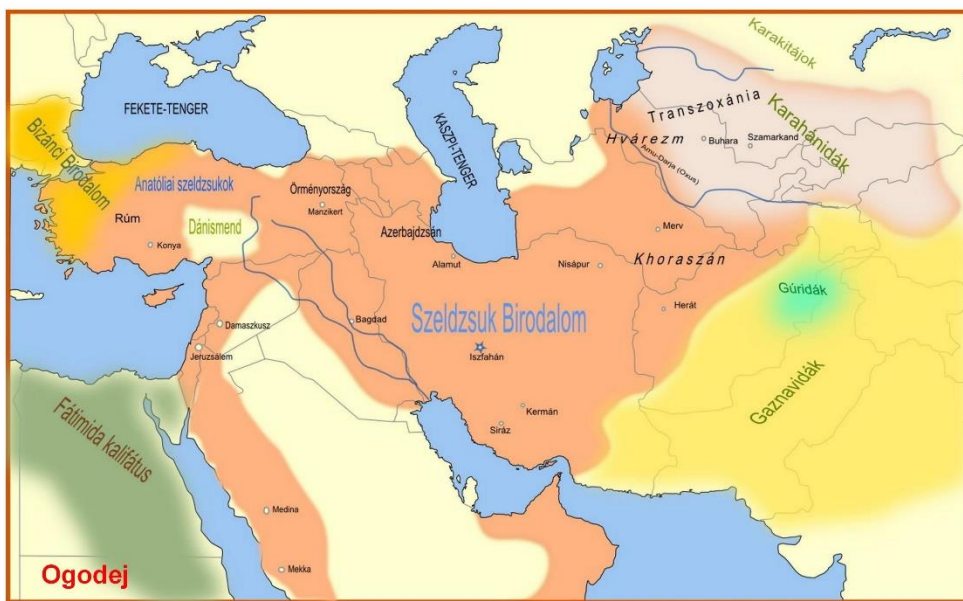
A Mevlana Múzeumtól keletre 600 m-re építették fel az IRFA Irfan Civilization Research and Culture Center modern épületét. Itt előadásokat rendeznek, a belső udvar körüli épületrészben pedig teázó és kézműves termékeket árusító üzletek kaptak helyet.

Mi azért látogattunk el az IRFA központba, mert itt rendszeresen tartanak előadásokat a mevlevi dervisek körforgós táncainak bemutatására és a hagyományos török zene felelevenítésére.

Egy ilyen előadás kb. másfél óráig tart. A dervisek a jobb oldali fehér bárányszőrre telepednek le, majd oda helyezik le fekete színű külső köntösüket. Ezután szépen sorba rendeződnek és a vörös bárányszőrre, vagy kecskeirhán álló vezető cselebi elé járulnak, üdvözlik, majd kezdődik a körben forgás. A csukott szemmel zenére fogó dervisek régebben képesek voltak egészen az ekstatisztikus állapotig keringeni, ma a bemutató tánc talán negyedórát tart, majd többször ismétlik. A maga egyhangúságában valóban képes elringatni, bevonzani még a nézőt is.

A vörös bárány irha közelebről. A bőr színe változó, attól függően, hogy melyik dervis rendről van szó. A mevleviek színe a vörös. Maga a báránybőr sarokkal rendelkezik (a négy láb és a fej helye), ami szertartás során az iszlám következő öt fontos személyiségére utal: **Mohamed** próféta, **Ali** a próféta unokaöccse és veje (a negyedik kalifa), Ali két fia, **Haszán** és **Huszein**, valamint **Fatima**, a próféta felesége.

A Közép-Ázsiai türk törzseket vezető **Szeldzsuk** nevű törzsfő 960-ban vette fel az iszlám hitet. Az törzsfő személye később az általa vezetett népcsoportok összefoglaló népeve lett. A felső térkép mutatja, hogy **Szeldzsuk** utódai milyen hatalmas birodalmat építettek ki, amely hosszú harcok után 1194-ben tűnt el véglegesen. Az alsó térkép az anatóliai szeldzsukok uralma alá tartozó területet mutatja, amelynek legfontosabb központja volt Konya városa. A névlegesen a **Közép-Ázsiai Nagyszeldzsuk Birodalom** tartományaként létező anatóliai szeldzsukok 1078-tól önálló közigazgatás szervezésébe fogtak. A kialakult önálló **Ikóniumi Szultánság**

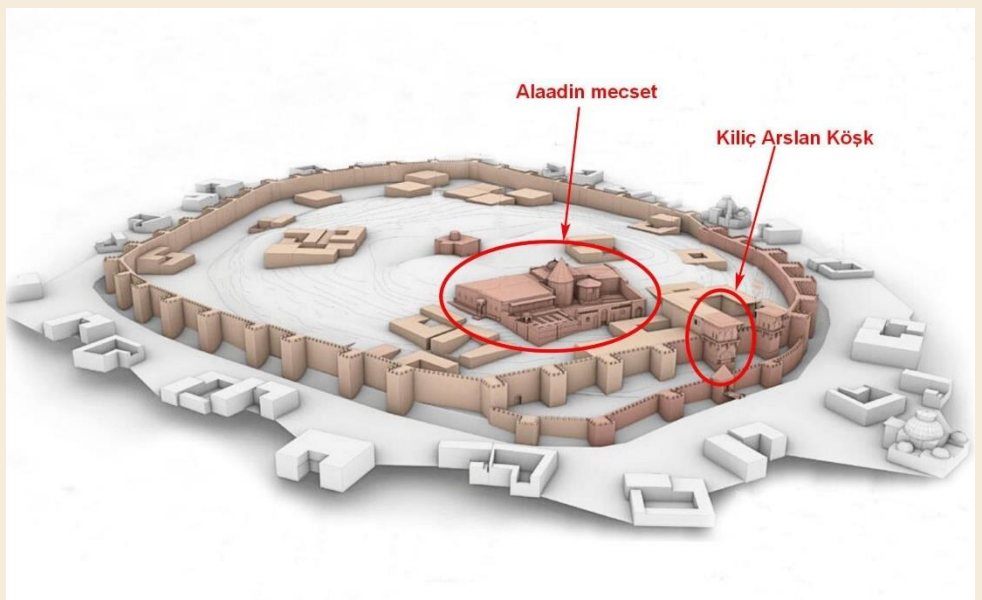
(vagy Rúmi Szultánság) fővárosa Konya volt 1097-től 1243-ig, amikor a terjeszkedő mongolok legyőzték az anatóliai szeldzsukokat.

A Mevlana Múzeumtól nyugatra, kb. 1 km-re egy alacsony domb, valójában egy tell, emelkedik ki Konya sík területéből. A képe a ma **Alaadin Tepesi Parki-nak** nevezett terület keleti feljáró lépcsősora érzékelteti a kis domb magasságát. A terület első ismert lakói a hettiták voltak, utánuk a frígek települtek meg itt, később a rómaiak (innen a Rumi név) és a bizánciak vették birtokba, majd a szeldzsukok következtek. Ezen a dombon volt az **Ikóniumi Szultánság** központja, itt épült fel a szultáni palota és az Alaadin mecset is.

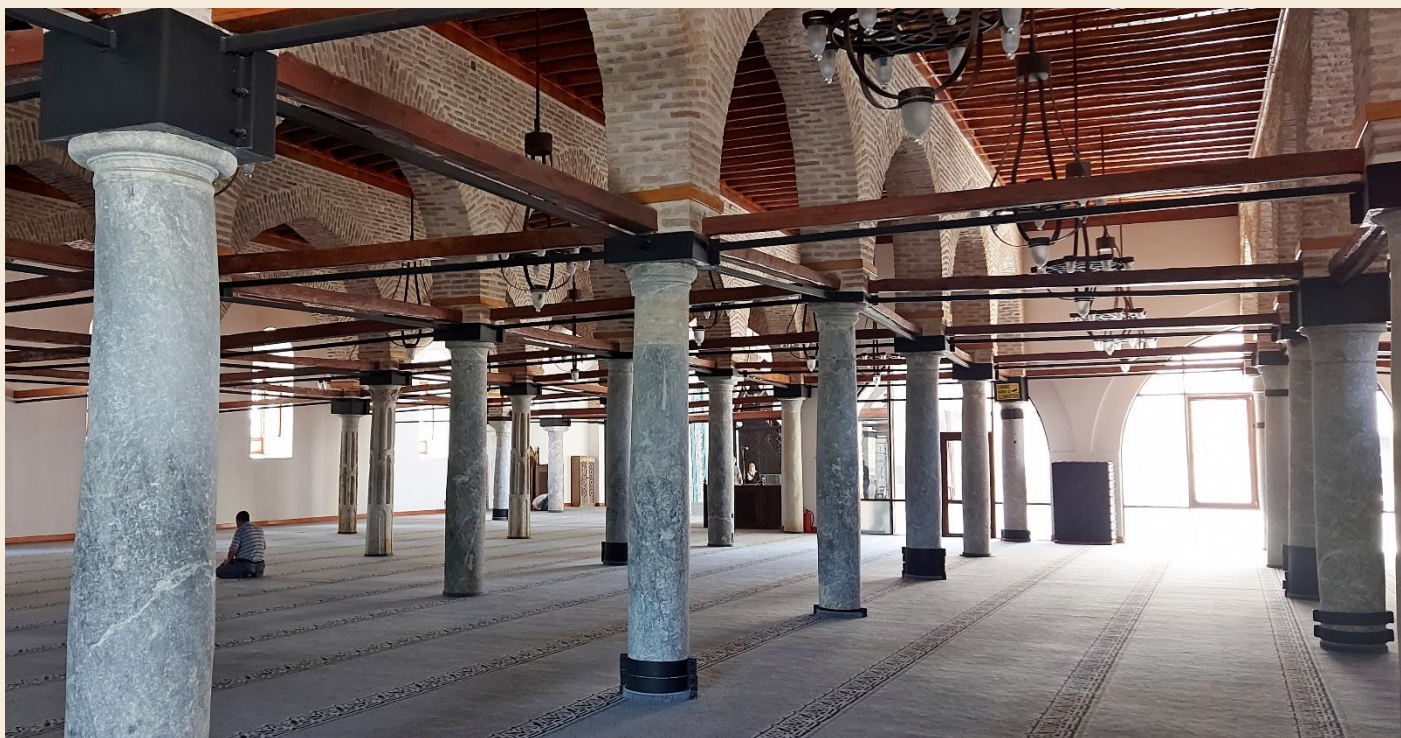
Ez a rekonstrukciós rajz az **Alaadin Tepesi Parki dombjának** szeldzsuk uralom alatt épült várfalait, és a falakon belüli fontosabb épületeket mutatja. Sötétebb színnel azokat a részeket jelölték, amelyek helyzete kutatásokkal megerősített. A világosabb szín a többi, feltételezett építményt jelöli.

A továbbiakban a bekarikázott két épületről mutatok be néhány felvételt. Konya területén több szeldzsuk-kori emlék maradt meg, ezek közül csak szemezgetek.

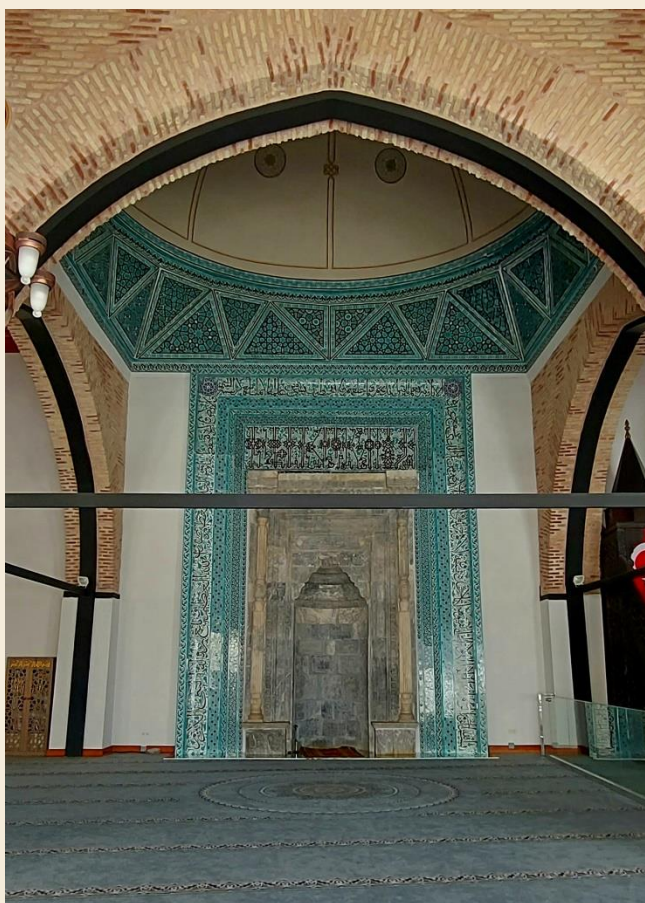

A több szakaszban épített **Alaaddin mecset** három fő részből áll. Építését 1120-ban kezdték el, de még a késői oszmán korban is folytatták. A képen látható minaret jóval későbbi, 1891-ben készült el. A 12. századi templom építőmestere a damaszkuszi Muhammed bin Havlan volt.

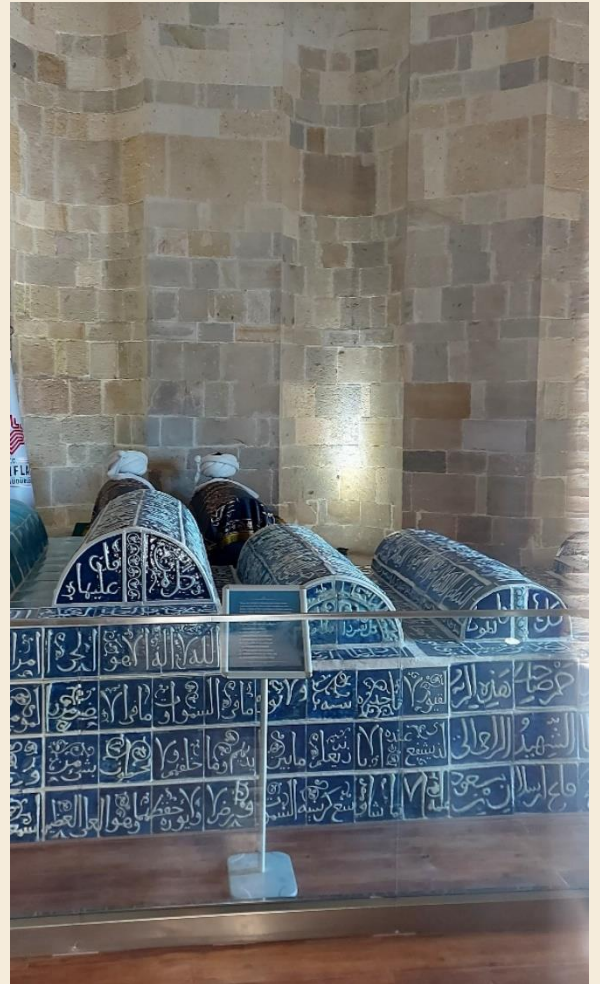
Ezt a mihrabtól (a Mekka irányát mutató falmélyedés) keletre eső termet I. Alaaddin Kejkubád szultán építtette 1235-ben. A terem mennyezetét 42, főként újrahasznosított bizánci oszlop tartja. Ezért különböznek az oszlopfők és egyes oszlopok mintázata. A hatás mindenesetre lenyűgöző, egészen más, mint a későbbi oszmán dzsámik belső terei.

← Az Alaaddin mecset **márvány mihrábjá** 19. századi, de a körülötte levő színpompás kerámia kerete és a fölötté levő kupola jóval korábbi, 1155 körül készült.

→ Ez az ébenfa **minbar** - mi azt mondanánk, szószék – igazán különleges darab. Ez az anatóliai szeldzsuk művészet első keltezett darabja. Felirata szerint Ahlatli Hacı Mengim Berti készítette a Hidzsra 550. évében, vagyis 1155-ben. A minbar mindig a mihrab jobb oldalán áll.

↑ A mecset északi udvarán 1219-ben kezdték el építeni ezt a két temetkezési türbét. Érdekes, hogy a későbbi oszmán türbékkel ellentétben ezek kétszintesek. A felső szinten csak jelképes szarkofágokat helyeztek el, az uralkodók maradványai az alsó szinten kaptak helyet. ↗ A bal oldali türbe felső szintjének síremlékei.

A 19. századi minaret, a 13. századi keleti csarnok és a szintén 13. századi türbék az északi udvar felől.

A mecset északi oldala elé 1219 után építették ezt a hatalmas, szépen díszített homlokzatot, kilátással és szinte közvetlen kapcsolattal a szultáni palotához.

→ Ez a fotó 1870-ben készült és az Alaaddin mecset levő egykori szultáni palota egyetlen jelentős maradványát, a **Kılıç Arslan Köşk tornyot** ábrázolja. A palota és a torony építését **Kılıç Arslan szultánhoz** kötik és a 12. század végére datálják. Ezen a képen, a torony lábánál még jól látszik a tornyot őrző két kőoroszlán közül az egyik. Sajnos a torony látványosabb felső része 1907-ben leomlott.

← Jelenleg a szultáni palota egész területén ásátások folynak, a területre nem lehet bemenni. A **Kılıç Arslan Köşk** megmaradt faldarabját hosszas pályázat után a képen látható megoldással pótolták. Gondolom a terület megnyitása után majd közelebről is meg lehet szemlélni. A torony lábánál a két ülő kőoroszlán másolat.

→ A kiegészített **Kılıç Arslan Köşk** az Alaaddin mecset északi kapuja felől. A tornytól jobbra az 1251-ben épült **Karatay Madrasa kupolája** tűnik fel (ma csempemúzeum). A szeldzsuk törökök viszonylag rövid anatóliai dominanciájának legnagyobb hatású műve a madraszák, ezek a vallási kérdésekkel, de más tudományágakkal is foglalkozó iskolák hálózata, amelyekbe a szultánok adományokkal is igyekeztek az iszlám világ tanítóit meghívni. Így került Konyába a perzsa anyanyelvű Dzsálál ad-Dín Rúmi, Mevlana is. Bár Mevlana művei nagy részét perzsául írta, szép számmal vannak török nyelvű munkái is. Tehát a szeldzsukoknak köszönhető, hogy az iszlám két fő nyelve, az arab és a perzsa mellé megjelent harmadikként a török nyelv.

→ A konyai **Kılıç Arslan Köşk** egyik **kőoroszlánja** elveszett, de a másikat Isztambulban, Ibrahim nagyvezír egykori palotájában, a Török és Iszlám Művészet Múzeumában sikerült lefényképeznem. A szobor a 13. században készült.

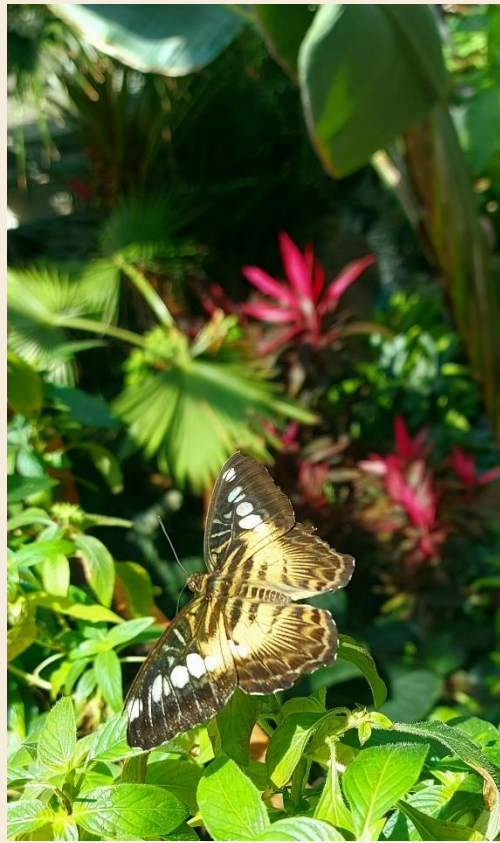
← Az Alaadin Tepesi Parki dombjának szomszédságában húzódik a gondosan kialakított **Kültür Park**. Vannak itt tavacsák, sétányok, kultúrház, könyvtár, rózsakert és ez a jellegzetes szeldzsuk sírkápolna. Ez a szép nyolcszögletű türbe, Tacül Vezír sírkápolnája 1229-ben épült.

← A Kültür Park és az Alaadin Tepesi Parki határán kialakított téren áll ez a modern emlékszobor, amelyet II. Kılıdiz Arslán emlékére állították. Az 1155 és 1192 között uralkodó szultán idejében szűnt meg végképp a bizánci befolyás Anatóliában és stabilizálódott az Ikóniumi Szultánság. Ez a megszilárdult helyzet egészen az 1243. évi mongol támadásig tartott.

↓ **Konya** központjától 9 km-re északnyugatra, de még a városhoz tartozó területen építették fel 2015-re a **Trópusi Pillangók Kertjét (Tropikal Kelebek Bahçesi, vagy Tropical Butterfly Garden)**. A biodóm 7600 m²-es teljes területéből 3500 m² trópusi növényekkel beültetett sétáló terület. A hely igen népszerű, amit a hosszú jegypénztári folyosó is bizonyít. A konyaiak, leginkább hétvégén, sokan látogatják ezt a különleges helyet.

A **Trópusi Pillangókertjében** magasan kell tartani a páratartalmat, hiszen az itt tenyésztett lepkék ezt kívánják. Ontják is a ködöt a párasító berendezések. Aki ezt nem szokta meg – mint például mi – annak bizony megterhelő egy-két óránál többet tartózkodni ebben a 80+%-os páratartalmú levegőben.

Különös, mesebeli érzés a sok-sok pillangó között sétálni...

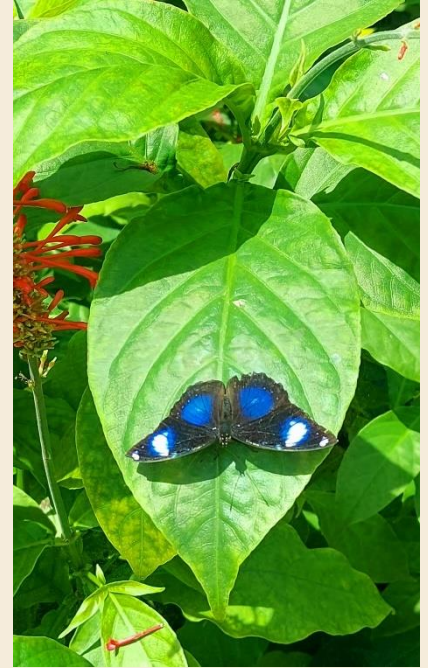

Egyes pillangófajok a rothadó gyümölcsök leveit szeretik nyalogatni, részükre helyezik ki ezeket a gyümölcsszeleteket. Az esőerdei növényzet között mintegy 45 Közép- és Dél-amerikai pillangófaj képviselői repkednek folyamatosan.

A Pillangókert mellett lepke és egyéb trópusi rovarok gyűjteményét is kiállították. Persze van büfé, ajándékbolt és néhány más érdekesség is.

Ezekben a klimatizált szekrényekben gondoskodnak a lepkébábok komfortjáról. A kiállítási területen legalább

6 ilyen üvegszekrényt láttunk. Ha elég türelmesek vagyunk, ezek a csodás lepkék leszállnak ránk és kíváncsian vesznek szemügyre. A legszebbek a kék-fekete lepkék voltak

Este visszamentünk a város szélére, mert tudtuk, hogy folyamatosan változó színekkel világítják ki a konyai **Butterfly Gardent**. Az épületet a brit Arup cég tervezte, a megrendelő Selçuklu városrész önkormányzata megbízásából. Az biodóm címe: Parsana, İsmail Kaya Cd. NO:244, 42250 Selçuklu.

A továbbiakban néhány kép **Konya** más érdekességeiről. Ez például egy modern, belvárosi villamos, ha jól emlékszem Skoda gyártmány. Nem tudom hogyan oldják meg felsővezeték nélkül, talán akkumulátor hajtja bizonyos útszakaszokon.

Nem vagyunk nagy ínycsevek, de hát valami csak kell enni esténként. Jó szerencsénk vitt minket a **Nezih Konya Mutfagi**

étterembe, az Aziziye utca 24-be. Ízletes és változatos török ételek-italok vártak bennün-ket. Emellett itt valóban profi kiszolgálással találkoztunk. Van itt mindent elmagyarázó, a többieket vezénylő főpincér, aki felveszi a rendelést és kiadja az utasítást a mögötte álló segédpincérnek. A gyorsan kihozott ételt a pincér nem teheti az asztalra, csak miután a főpincér azt szemrevételezte. Külön leszedő személyzet, nyaksáljuk színével beosztásukat jelző kávé, italos lányok. Mindenki egyenruhában, a főpincér sötét öltöny-nyakkendőben, pincérek egységesen hosszú ujjú fehér ingben és megy minden fegyelmezetten, gyorsan, pontosan. Csak néztünk... Mindezt kb. 30 %-al olcsóbban mint Isztambulban.

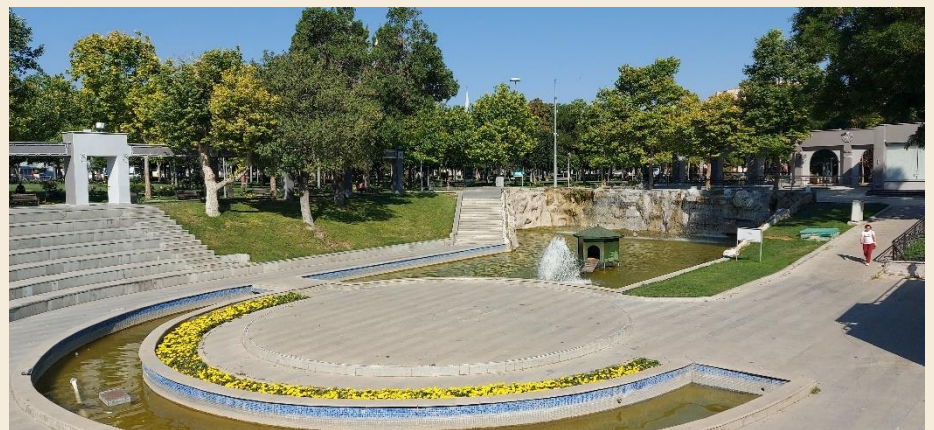

A városközpontban levő bazárnegyed egyik utcája.

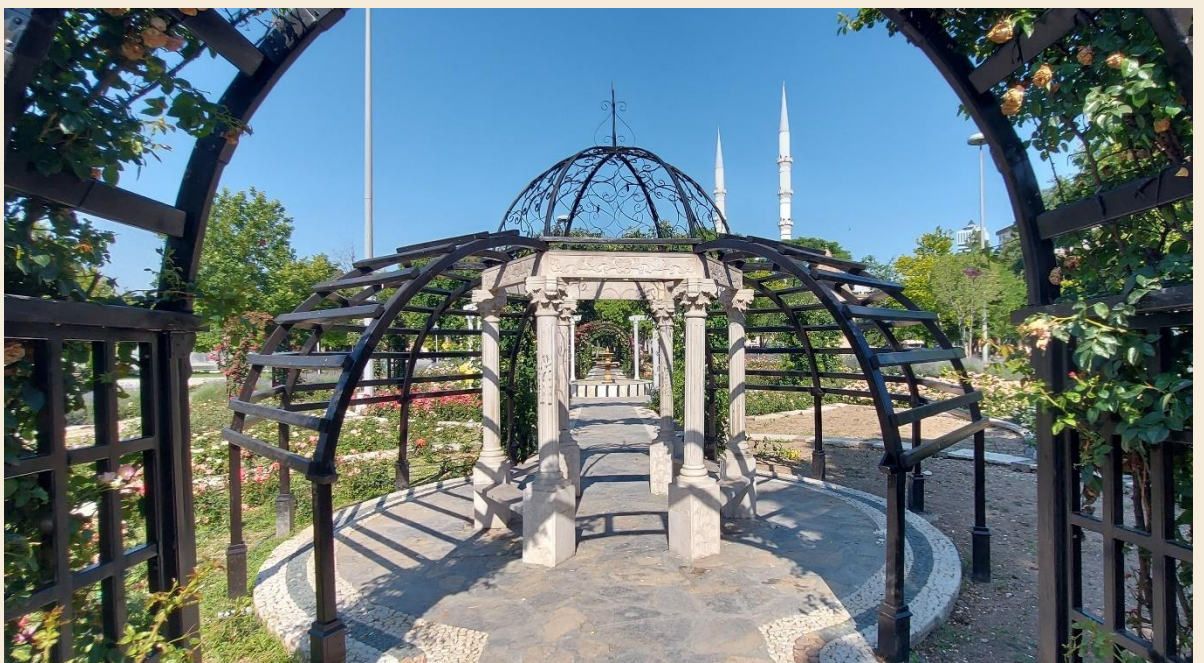

A **Konyai Kultur Park** hattyúi. Jó pár fekete hattyú úszkált együtt a fehérekkel. Itt kérem nincsen rasszizmus.

Van itt egy szökőkutas-vízijátékos medence is. Este természetesen minden kivilágítva.

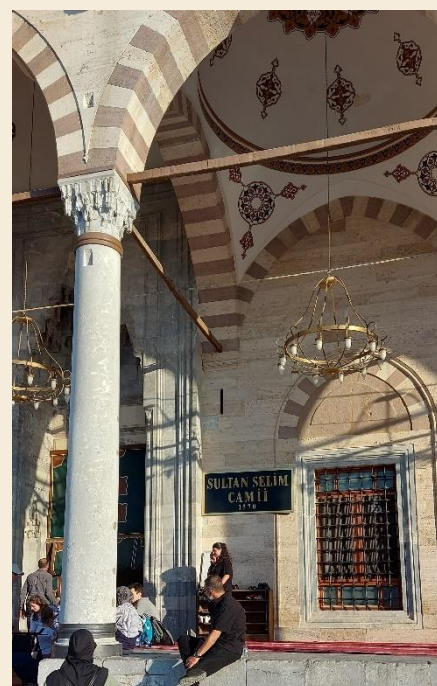
A **Kultur Park** északi részén a rózsakertben lehet sétálni

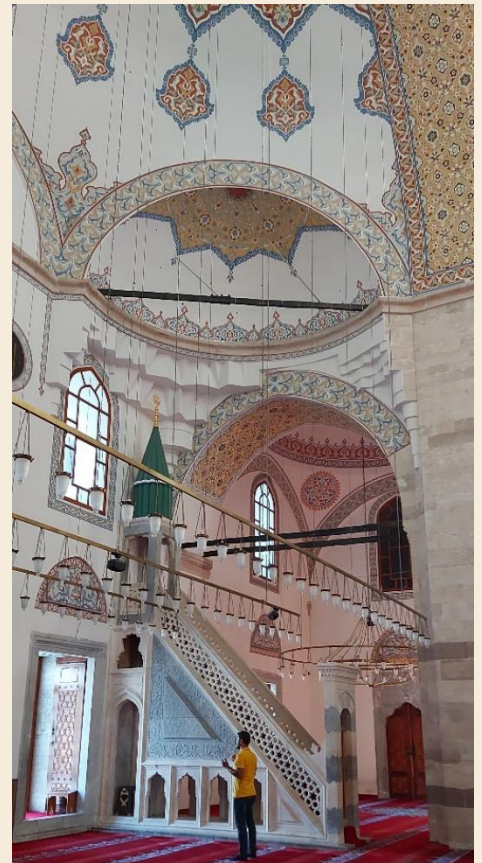
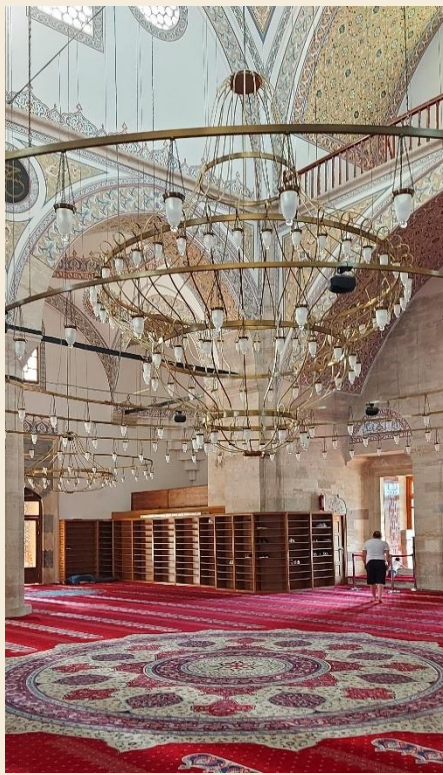

Mielőtt **Konyától** elbúcsúztunk volna, meglátogattuk a belváros két híres dzsámiját. A képen **Selimiye**, magyarul Szelim dzsámi még a délutáni nap fényében fürdik. Balra a háttérben a **Mevlana múzeum** és egykori derviskolostor tűnik fel. Ottjártunkkor a Mevlana sírja fölé emelt, zöld kerámiával díszített tornyot éppen restaurálták, csak a hegye látszott ki az állványzatból. A **Szelim dzsámit** 1570-ben fejezték be, de a képen jobbra látható hozzátoldott kupolás épület, a **Yusuf Aga könyvtár**, jóval később, 1795-ben épült.

II. Szelim, I. Szulejmán szultán és Hürrem szultána egyik, nem is a legtehetségesebb fia volt az öt közül. A 15. századra kialakult szokások szerint a hercegeket 14 éves koruk után valamelyik vidéki tartományba küldték kormányzónak, hogy megtanulja a közigazgatás és az uralkodás alapvető tudnivalóit. Fontos volt, hogy melyik herceg kapja az Iszambulhoz közel eső Manisza tartományt, ugyanis az uralkodó halála esetén innen lehetett leggyorsabban a fővárosba sietni, átvenni az uralmat és szorgosan kivégeztetni fiútestvéreit és azok fiait. Nos, Szelim sokáig nem számított első számú örökösnek, így jó ideig a Közép-anatóliai **Konya** kormányzója volt. Kormányzósága idején kezdte el a **Selimiye dzsámi** építését. A mecset három kapuja közül a térre néző főkapu előtt cipőlevétel, kendőkötés és lépünk be! A **Szelim dzsámi** belső tere négyzetes alaprajzú, a központi kupolát oldalról további félkupola és oszlopok támasztják alá Balra a női szekció, középen a mihráb, jobbra az a kisebb, oszlopok tartotta építmény a müezzin helye.

→ A Selimiye szépen faragott minbarja (szószéke). A hagyomány szerint Mohamed is hasonlót használt, így a későbbi minbárok legfelső foka is őt, vagy utódját, a mindenkori kalifát illette meg. A pénteki istentisztelet igehirdető imámja csak valamelyik alsóbb lépcsőfokra állhatott, vagy ülhetett le. Ezért aztán az elektronika kora előtt hangját sokszor alig hallotta a hívők legnagyobb része, különösen a nagyobb mecsetekben.

←← A nagyobb mecsetekben, így a konyai Selimiyében is, egy külön emelvényt, oszlopok tartotta erkélyt építettek a müezzin részére. Ennek

nincs magyar neve, eredetileg dikkának, vagy müezzin mahfilinek nevezik. A müezzin feladata ugyanis nemcsak az, hogy a minaretből imára hívja a muszlimokat, hanem az is, hogy a pénteki, vagy más ünnepi istentisztelet idején felálljon a neki épített erkélyre a mecsetben, és mint egy hangerősítő, továbbadja az igehirdető imám szavait, vagy a Korán részleteit szavalja, esetleg énekelje. Hozzáteszem, az iszlámban nincsen európai értelemben vett papság, ami közvetít Isten és ember között. Itt a hívek közvetlenül törekednek személyes kapcsolatra Allahhal. Az imám (a szó eredetileg karavánvezetőt jelent) csak az előimádkozó, erkölcsi útmutató szerepét tölti be. (↑ közepén) A konyai Szelim mecset bejárati része a cipőtároló szekrényekkel. A cipőket kint is lehet hagyni a mecset előtt, de vigyázzunk, sohasem talppal felfelé. Ez bizony sértő lenne egy muszlim számára.

Végül egy esti kép a **Szelim mecsetről**, Konya főtere felől.

A klasszikus oszmán korban a szokások szabályozták az építhető minaretek számát. Szelim még nem volt szultán amikor a dzsámi építésébe fogott, így mint herceg csak két minaretet építhetett. A szultán már négy minaretet állíthatott mecsetje mellé, az egyszerűbb pasáknak, előljáróknak be kellett érniük egy minarettel. Ennél több minaret a 17. századig csak a legfontosabb dzsámik mellé, így a Mekki és Medinai nagymecsetek mellé épült.

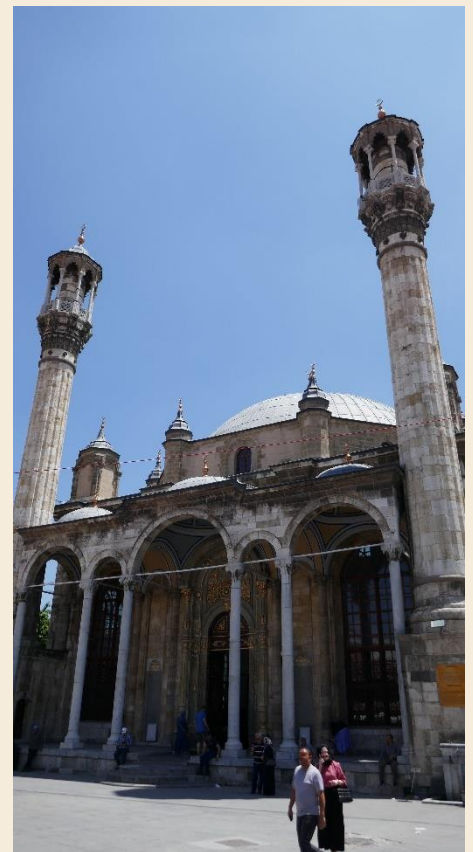

A Szelim mecsettől nyugat felé indultunk, hogy átvágva a bazárnegyed utcáin, elérjünk a mindössze pár száz méterre levő következő célpontunkhoz.

Ez pedig az oszmán szultánság utolsó évtizedeiben újjáépített **Aziziye mecset**. Helyén korábban is mecset állt, amit Damat Musztafa pasa épített 1671 és 1676 között. Ez azonban súlyosan megrongálódott az 1867-ben kitört tűzvészben, ezért vált szükségessé a teljes átépítés. ↗ Az Aziziye mecset északnyugati homlokzata. Már itt látni amiért érdekes ez a mecset. A tervező nem akart kitörni az oszmán építészet hagyományos keretei közül, mégis valami nyugatiasat szeretett volna alkotni. Végül a szándékból ez az eklektikus oszmán-barokk kerekedett ki, ami azért meglehetősen szemrevaló épület lett.

Az **Aziziye** oldalsó homlokzata. Az átépítést Abdulaziz szultán (1830-1876) édesanyja Pertevniyal Valide Sultan segítségével fejezték be 1874-ben. A Valide Sultan (anyaszultánnő) címet csak a fia trónra kerülése után kaphatta meg a háremhölgy. Itt a mecset három kapuja közül a keleti látszik.

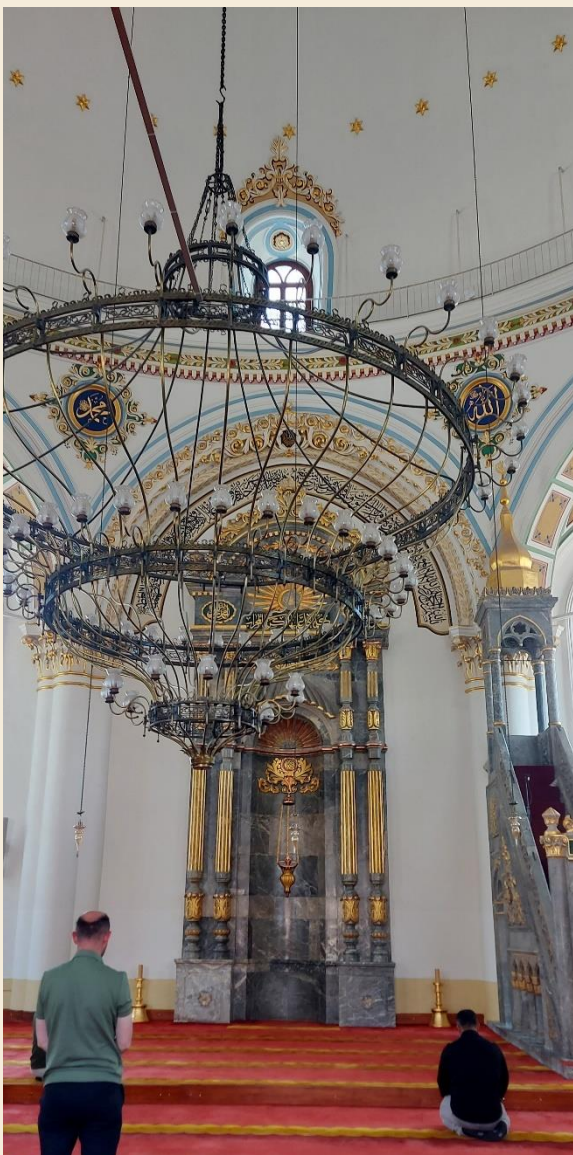
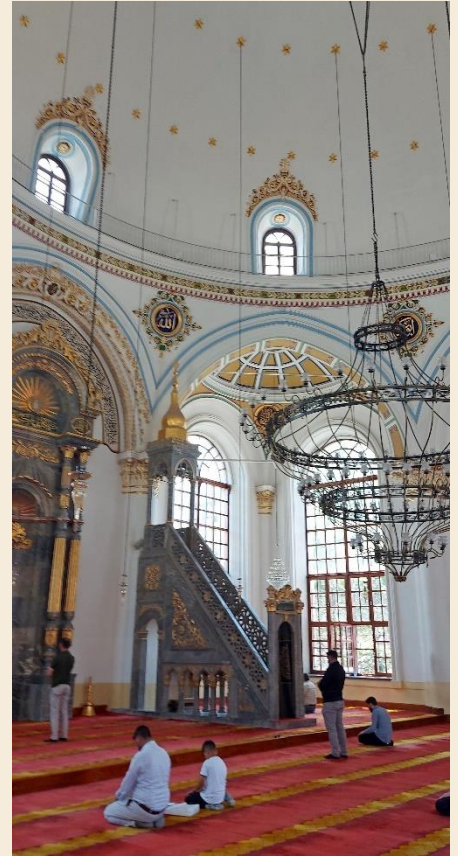

← A barokkosan pompás főkapu az északnyugati oldalon. A kapu előtti narthexet karcsú oszlopok tartják, földémén három kisebb kupola épült.

→ Az **Aziziye** mecsetet világos színekkel díszítették és a mecsetekben szokatlan hatalmas ablakoknak köszönhetően fényárban úszik.

↘ A mecset két minaretjének erkély megoldása is eltér a klasszikus hagyománytól, szinte már rokokó.

Konya az egyik legkedvesebb állomáshelyünk volt utazásunk során, de egyszer minden véget ér, tovább kellett indulnunk.

Konyából indulva először a **Gökyurt község** melletti sziklába vágott lakásokat és kisebb templomokat látogattuk meg. A falu egy mellékútvonalon közelíthető meg, a vulkáni tufa meredek falai és oszlopsora hosszan elhúzódik a település keleti részén és kissé távolabb, a közút északi oldala mentén. Mindkét terület ingyenesen látogatható, jóllehet látogató alig van. Konkrétan csak mi ketten voltunk ott ezen a fél délelőtt. Feliratok, magyarázó táblák nincsenek, az északi oldali sziklákhöz pedig csak kalandos földutakon és egy kis bozótúra árán jutottunk el.

Szent Pál, az őskeresztény egyház apostola és nagy szervezője, működése során több missziós utazást tett, többek között Anatóliában is.

Második útja során érintette Ikóniumot (ma: Konya), **Lisztra** települést és Derbét is. Számunkra Lisztra, más írásmód szerint

Lystra volt érdekes, mert a legtöbb ismeretterjesztő irat, de a helyszín közeli eligazító táblák is azt sugallják, hogy az ókori Lisztra település azonos a mai Gökyurt falu melletti Kiliszta nevű sziklába vájt lakások és templomok romterületével. Gondoltuk, egy kicsit körülnézünk **Gökyurtban**.

← ↓ A falutól keletre levő tufaképződmények közé vezet ez a lépcsősor és itt található a **kicsi, kereszt alaprajzú templom** is. A sziklába vájt helyiségekben sehol nem láttunk feliratot vagy faliképet, az azonban ezek hiányában is megerősíthető, hogy **Szent Pál Kr.u. 49-52 között még nem láthatta ezeket**. Legvalószínűbb, hogy a kilisztrai közösség lakóhelyét csak a 2. század vége felé kezdték el építeni.

↓ **Gökyurt** szélén egy észak-déli irányú jókora sziklanúlvány emelkedik a völgy fölé. Ennek északi végénél levő romoknál van a legjobb kilátópont, ahonnan a környék nagy része alaposan megfigyelhető.

Kilátás **Gökyurttól** keletre. Pál a Cilicia tartománybeli Tarzuszban született, közel a Földközi-tengerhez, így feltehetően jól ismerte az innen a mai Anatólia belsejébe vezető utat, amely Taurosz hegység Ciliciai Kapunak nevezett hágóján haladt Ikónium felé. Ezt az utat legalább kétszer megtette, tehát biztosan tudta hol keresse az Újszövetségben többször is említett **Lisztra** városát. A nálam hozzáértőbbek véleménye szerint a **gökyurti Kilisztra és Lisztra települések a hasonló elnevezés ellenére**

sem azonosak, hanem a Szent Pál által többször is meglátogatott Lisztra romjai a Gökyurttól kb. 15 km-re délkeletre emelkedő halom (tell) alatt keresendők. Ez persze rossz hír az amúgy is csekély gökyurti idegenforgalomnak.

→ Egy kisebb, sziklába vájt templom belső tere **Kilisztrában.**

← Néhol nagyobb közösségi terek romjait is látni.

→ **Gökyurttól** északra található a másik nagyobb tufába faragott helyiségcsoport. Ide sajnos nem vezet aszfaltos út, hanem a kisebb mezőgazdasági parcellákhoz vezető kanyargós poros úton lehet megközelíteni.

Egy darabig. Aztán túra-cipőt kell húzni és rajta!

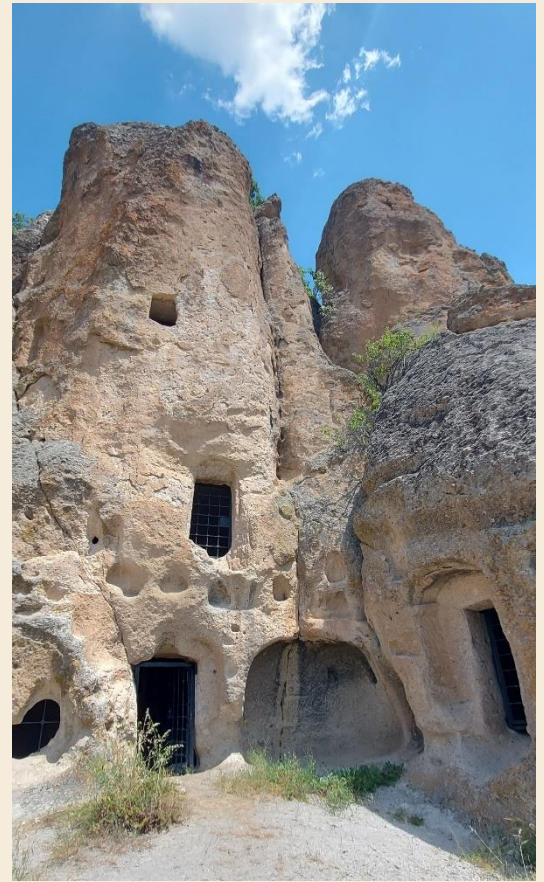

Ezeket a kilisztrai ókeresztény templomokat, barlanglakásokat Szent Pál nem láthatta, de az Ikóniumba/Konyába erre vezető úton ballagva ő is megcsodálhatta a sziklaképződményeket.

Sajnos a legtöbb helyiséget vasrácsokkal lezárták, amin keresztül be lehet fényképezni, de bejutni nem sikerült. →

↓ Ez itt egy megürült félkomfortos lakás.

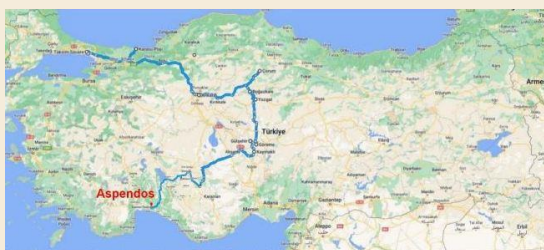
A falutól északra emelkedő sziklacsoporttól visszanezve látszik a félsziget-szerű, látogatottabb sziklanyúlvány.

Gökyurt egyszerű, de nem nyomorúságos falu, ahol a legtöbb ember mezőgazdasággal foglalkozik. Az idegenforgalom elenyésző, így még a szokásos bazársor is hiányzik, éttermet meg ne is keressünk. Utunk során észak felől indulva déli irányban kereszteltük Anatóliát, így aztán jól láttuk az éghajlati különbségeket is. Északon több lehet a csapadék, minden zöldebb volt, és csak kevés helyen láttunk öntöző rendszereket. Délen, de még mindig távol a tengertől, már az ilyen kisebb

krumpliföldeket is csővezetékek kiépítésével, szivattyúkkal kell öntözni. Még a kukoricaföldeket is locsolják, és az utak mentén sokfelé látni az összeszerelésre előkészített csőkötegeket. Errefelé nem könnyű az élet.

Gökyurtból Antalya felé tartva megálltunk **Aszpendosban**, ebben az ókori görögök alapította kereskedővárosban, amely virágkorát a 2-3. században, a római fennhatóság idejében érte el. **Aszpendosz** görög gyarmatvárosi időszakának egyik fontos eseménye Kr.e. 469-ben történt, amikor az athéni Timon itt győzte le a perzsa sereget és flottát. Később Nagy Sándor foglalta el a várost Kr.e. 333-ban és harci lovakat kért tőlük. A városvezetés kétarcú politikája miatt később Sándor emelte a tétet, 4000 lovat és mintegy 2 és fél tonna aranyat követelt. A követelés mértéke jól mutatja **Aszpendosz** korabeli anyagi erejét.

→ **Aszpendosz** egykori gazdagságát ez a helyszínrajz is jól mutatja. A falakkal körülvett városban pompás középületek álltak, kiterjedt víz és csatornarendszert építettek, nagy méretű kereskedelmi csarnok és fürdők, szőkőkutak is működtek itt. A dombra épült város falain kívül atlétikai versenyekre és kocsiversenyre is alkalmas stadion fogadta a szórakozni vágyókat, itt épült meg a római világ egyik legnagyobb, 15 000 nézőt befogadó színháza, ami ma is szinte teljes épségben áll.

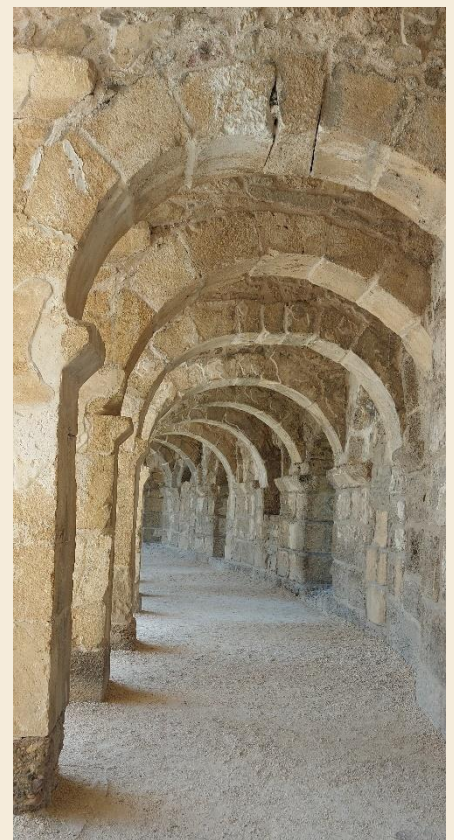
Az **aszpendoszi színház** keleti homlokzata. A színházat a 2. század utolsó harmadában építtette fel egy gazdag kereskedő testvérpár Crispinus Arruntianus és Auspicatus Titinianus. Bár Aszpendosz nem közvetlenül a tengerparton fekszik, a város alatti jelentős **Eurymedon (Köprüçayı) folyón** a korabeli sekély merülésű bárkák fel tudtak hajózni a városi kikötőig. A szárazföldi és a tengeri kereskedelem óriási hasznátette lehetővé **Aszpendosz** középületeinek felépítését.

A színház hatalmas nézőterének felső sora fölött fedett, árkados folyosó húzódik félkörben.

A fedett árkád teljesen épen maradt meg, csak a tető szigetelését kellett újra elkészíteni.

↓ A nézőtér a keletről a színház fölé emelkedő domb oldalába épült és egy boltozatokkal megerősített alépítményre támaszkodik. Az alsó és felső részre osztott ülésorok között húzódik a diazomának nevezett passzázs.

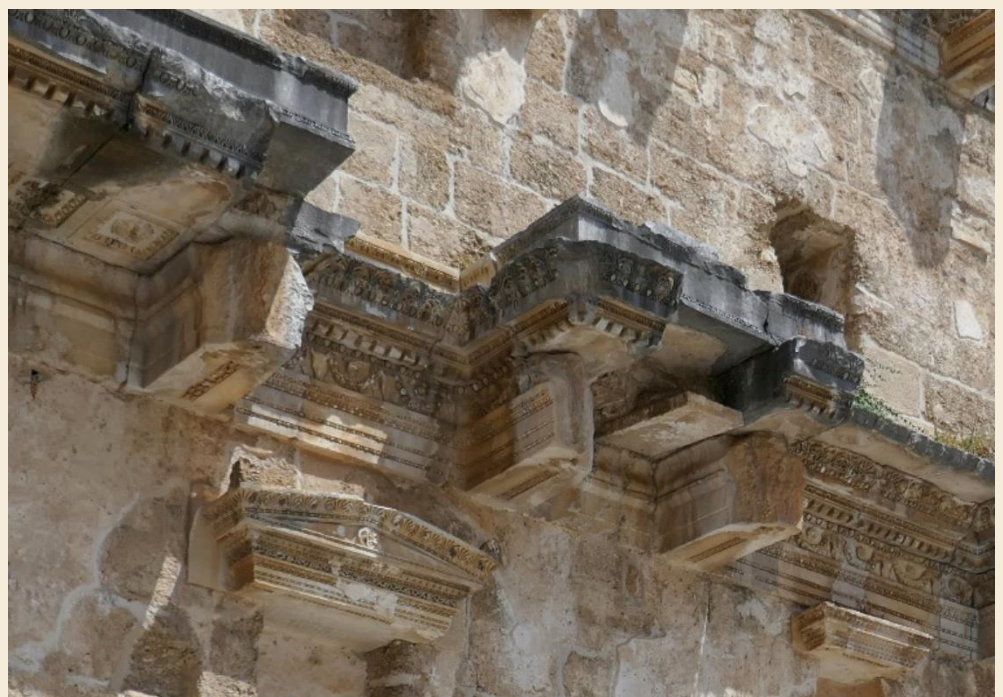
Az egész épület kivételes épségben maradt fent, bár az eredeti színpad elpusztult. A színház kivételesen jó állapota annak is köszönhető, hogy az antik világ eltűnése után is használták, persze nem színelőadások megtartására. A szeldzsuk időkben, a 13. században **Alaaddin Kejkubád szultán** javításokat és kisebb átalakításokat végeztetett a hatalmas építményen és egy ideig nyári palotaként használta.

A szkéné, a színpad háttér építménye is viszonylag jó állapotban élte túl a századokat. Ugyan felső, árnyékoló féltetőzete, oszlopsorai és szobrai hiányzanak, struktúrája ma is mutatja az antik színjátszás állandó háttérének rendszerét. A színpadra öt kapun át

lehetett a szkéné felől kilépni, amelyek közül a középső kissé nagyobbra épült. A színpad két oldalán emelkedő toronyszerű építmények belső lépcsőin lehetett feljutni a középső közlekedő útra és a felső árkádos galériára. Jelenleg a bal oldalt használják feljáróként.

A szkéné szépen faragott frízei nagyrészt megmaradtak.

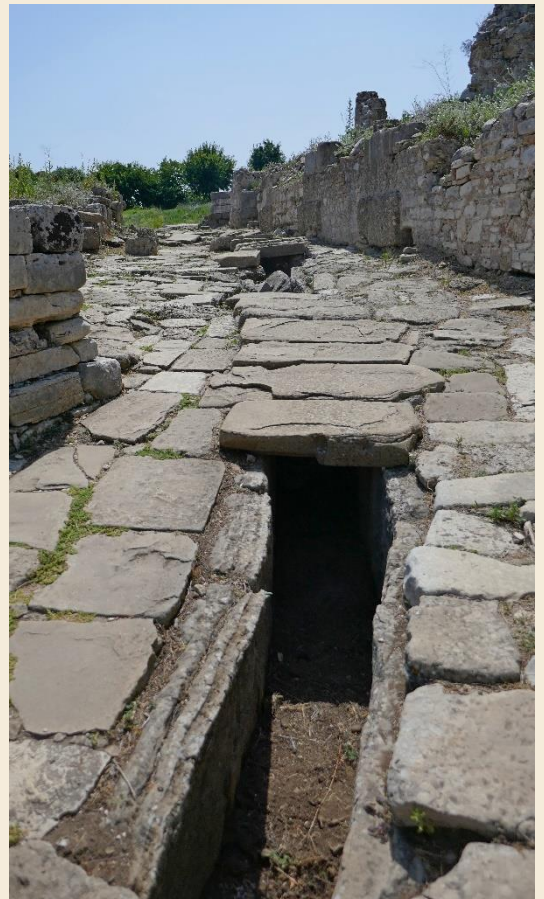
↑ Ha felsétálunk a kettős dombon épült város kisebb, keleti platójának szélére, egyszerre csodálhatjuk meg a római világ legépebben fennmaradt színházát és az azt körülvevő mediterrán tájat. **Aspendosz** színházában bizonyos technikai felszerelések telepítése után ma is tartanak előadásokat.

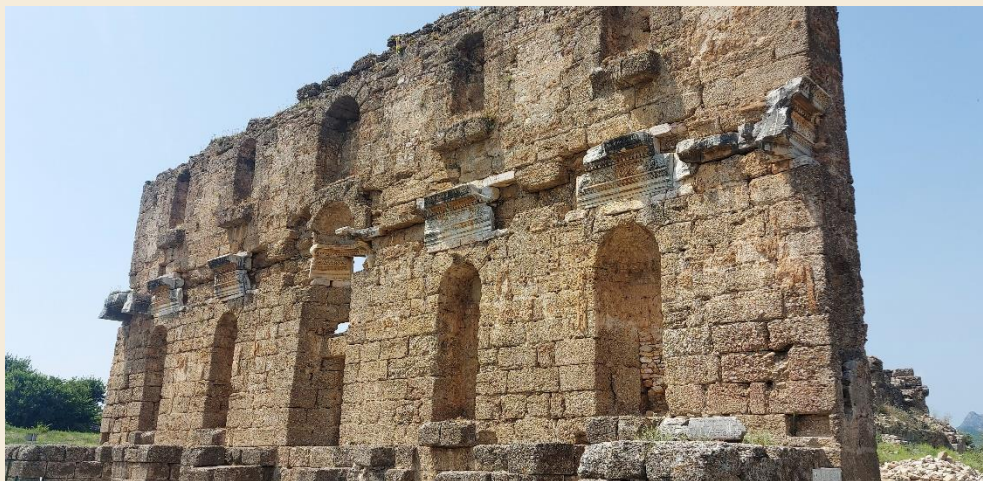

bizonyítják a vidék termékenységet. Az ókori **Aspendosznak** a kereskedelem mellett jelentős hasznot hoztak a közelében levő olajfa és szőlőültetvények, gabonamezők. A városnak jelentős ménesei is voltak, lókereskedelme messze földön híres volt.

→ **Aspendosz** egykor pompás utcái, épületei, közművei csak romjaiban maradtak ránk, de érdekességeket így is bőven találni a romok között. Ezen a képen a város főutcája közepén végig húzódó, kőlapokkal fedett csatorna vezeték egy részletét látni.

← A színháztól kissé északra tekinthető meg **Aspendosz** egykori **stadionjának** romja. A romváros körül ma is virágzó ültetvények

A gazdag és jelentős lakosságú (gondoljunk csak a színház befogadó képességére!) **Aspendosz** ellátására óriási, bonyolult vízrendszer épült ki. Ennek fontos részeit a következő posztban fogom bemutatni. Ezen a képen a vízellátó rendszer egyik végpontja, a város közepén épült **nymphaeum** (vagy nymphaion) megmaradt része emelkedik a romok fölé. A

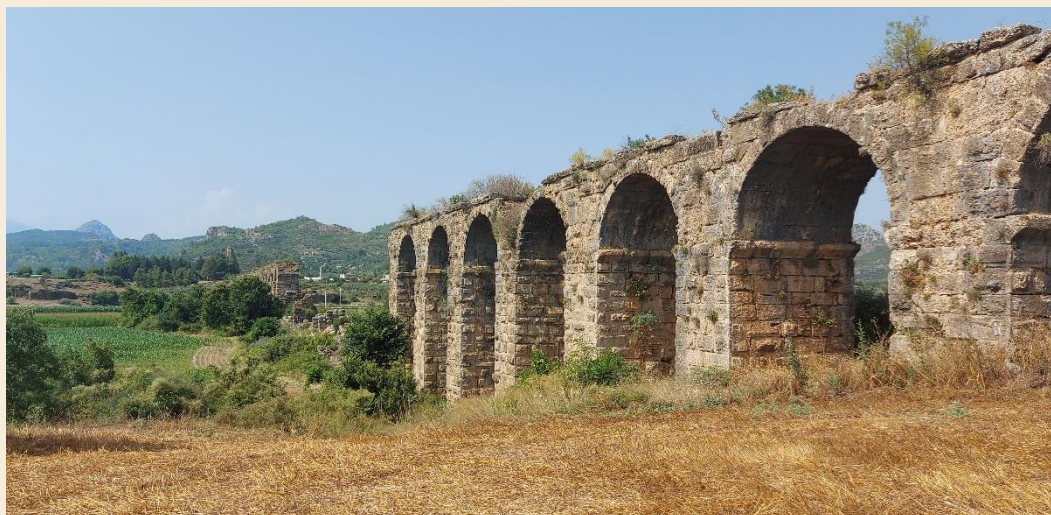
nymphaeum falfülkéiben szobrok álltak, csobogók vezették a vizet az előtte épített kisebb medencébe. A vízvezetékeket a fal hátsó oldalán vésett hornyokban vezették a kifolyókhoz. A görög mitológia nimfáinak tiszteletére emelt építménytípus kedvelt pihenő és találkozóhely volt a gazdagabb antik városokban.

Aspendosz bazilikájának főépülete. Az antik bazilikák nem istentiszteleti helyek voltak, hanem az adott város törvénykezési és üzleti életének fórumai.

A bazilika főépületétől délre húzódó, árkádkkal szegélyezett udvar egyik határoló fala. Ezen a területen üzletsorok voltak, mintegy tanúi az egykori jólétnek. *A hosszú séta után elhagytuk Aspendosz városának romjait, de még maradt a közelben két érdekes látnivalónk, úgyhogy felkerelkedtünk.*

Aszpendosz városának lakossága a 2. század közepére elérte a 200 000 főt, nem beszélve az átutazókról, kereskedőkről. Egyre sürgetőbbé vált a város vízellátásának biztonságos ellátása. A tiszta, megfelelő vízhozamú forrásokat északra, 19 km távolságban sikerült megtalálni. A város gazdagsága lehetővé tette a hosszú

vízvezeték megépítését, amely végül Tiberius Claudius Italicus finanszírozásában 2 millió dénár költséggel készült el. Eddig semmi különös, hiszen a Római Birodalomban sokfelé építettek hosszú vízvezetékeket.

→ A térképrészlet zölddel jelölve mutatja az elkészült vízvezeték nyomvonalát, aminek legkülönlegesebb 2 km-es szakaszát sötétebben kivastagítottam. Az **Aszpendoszt** ellátó vízvezeték túlnyomó része a korban szokásos technológiával, kőlapokból épített fedett csatornákkal, a dombokat-hegyeket átfúrva vagy megkerülve, a völgyeket aquaductokkal áthidalva készült. Az épített csatornában a víz gravitációsan, de nem nyomás alatt áramlott. A vezeték utolsó szakaszán azonban egy széles, mocsaras völgyet kellett keresztezni, ami különleges műszaki megoldást kívánt.

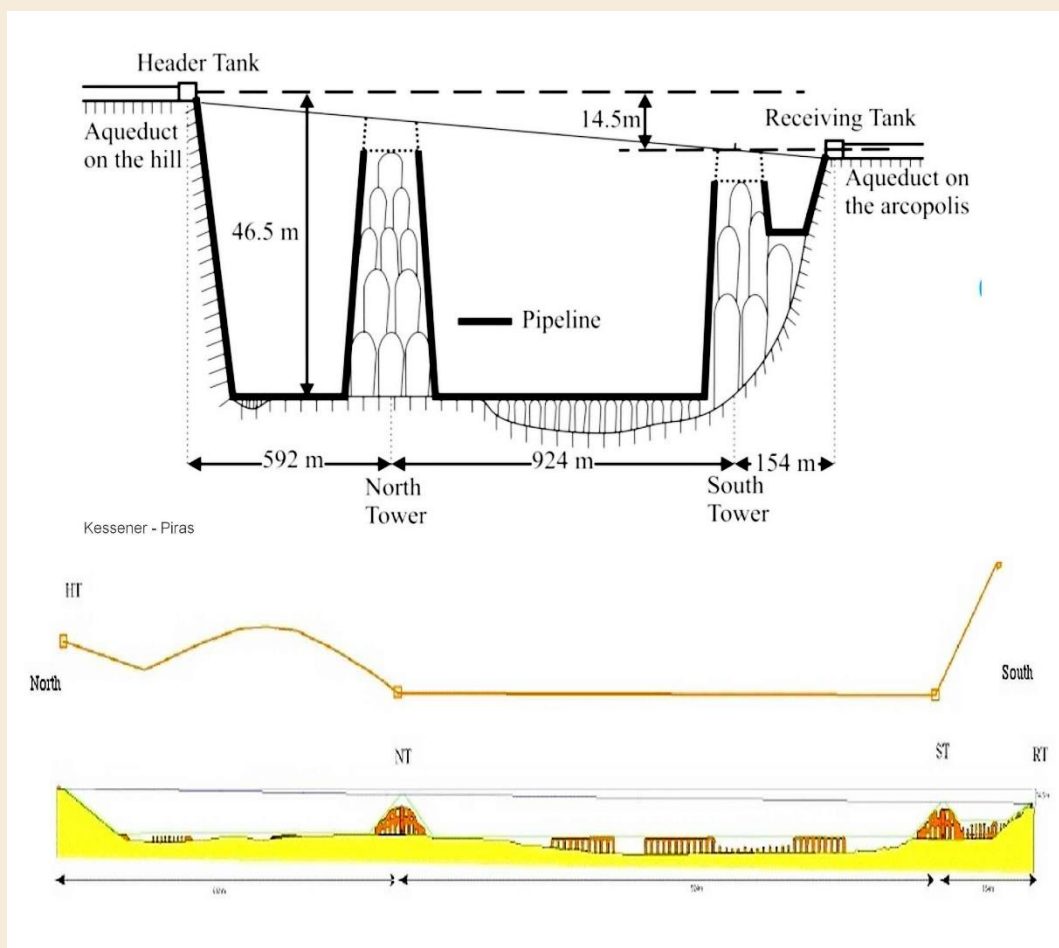

← A római mérnökök a szokásos, egyenletes lejtéssel épített vízvezeték rendszer helyett egy költségoptimalizált, de műszakilag jóval igényesebb megoldást, az úgynevezett fordított szifon rendszert választották az ingoványos terület keresztesítésére. Ezen a szakaszon kifúrt kőtömbökből megépített vízvezeték szintjét lesüllyesztették az egyszerű gravitációs vezeték szintje alá, mintegy elnyújtott „U” alakban, töréspontjaiba pedig a képen látható tornyokat építettek, azok tetején közbenső víztartályokkal.

↑ A déli torony és a sziklafennsíkon épült város közötti utolsó, 154 méter hosszú, süllyesztett vezetékszakas ma is álló pillérei. A dombtetőn a vízfogó ciszterna romját látjuk, ahonnan az érkező forrásvizet szétosztották a városi vízvezetékek a közkutakba, szökőkutakba, fürdőkbe, kisebb ciszternákba és a nymphaeum részére.

↑ Ez itt a déli torony, amelynek felső víztartálya már nincs meg. A még romjaiban is 30 méter magas torony tetejére csigalépcső vezetett fel, hogy a szükséges karbantartási munkákat és tisztításokat el lehessen végezni.

← Felül az **aszpendoszi** vízvezeték elvi vázlat a legfontosabb adatokkal, alul a megépített rendszer romjainak rajza. Felmerül a kérdés, hogy miért nem a megszokott gravitációs rendszert építették meg magas aquaductokkal? Az ingoványos talajon a sokkal magasabb és összehasonlíthatatlanul több kőanyag felhasználásával készíthető hosszú, magas aquaduct alapozása és építése túlságosan nagy műszaki nehézségeket okozott volna, nem is beszélve az irdatlan költségekről. Kénytelenek voltak más megoldást keresni.

→ A város romjainak széléről készített észak felé néző felvétel jól mutatja az **északi és a déli torony** helyzetét és a köztük jóval a tornyok felső szintje alatt vezetett vízvezeték megmaradt pilléreit.

← Az **aszpendoszi** fordított szifonokkal épített vízvezeték szakaszok csőrendszere nem maradt fenn, de a 170 km távolságra Patara (ókori nevén Lycia) város, képen látható kőből épített nyomás alatti vízvezetékének hosszú szakaszai ma is megtekinthetők. A fordított szifonokkal épült vízvezetékek, így az aszpendoszi is, vízálló kötőanyaggal egymásba illesztett faragott-kifúrt kőtömbökből épült, amely bizonyos víznyomás elviselésére is alkalmas volt. Azt mondják, az aszpendoszi vezeték legalább 150 évig üzemelt. Később földrengések rongálták meg, majd anyagának jelentős részét elhordták.

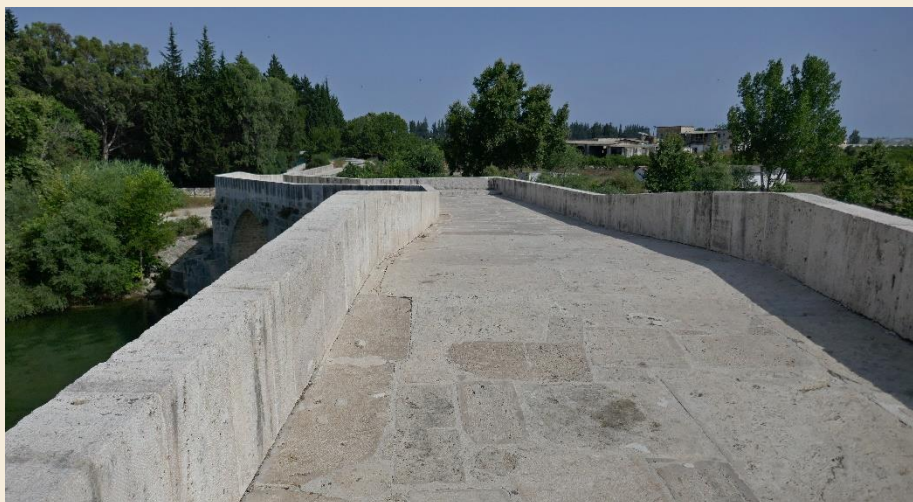

Az **Eurymedon (Köprüçayı)** folyó **Aszpendosztól** 4 km-re délre.

↑ A **Köprüçayi folyón** át a rómaiak is építettek hidat, azonban a mai híd a 13. században, a szeldzsuk törökök idejében épült a római pillérek felhasználásával. A római kori híd jóval magasabb lehetett, hogy az **Aszpendoszba** felhajózó bárkák átférjenek alatta. A híd építéséhez a szeldzsukok az **aszpendoszi** vízvezeték átfúrt kőblokkjaiból mintegy 3400 darabot hoztak ide és használtak fel.

→ A nevezetes **Szeldzsuk híd** 225 méter hosszú és 4,5-5,7 méter széles. A korábban már elmozdult római hídpillérek használata miatt tört vonalvezetéssel építették meg a 13. században.

← A **Köprüçayi folyó** a **Szeldzsuk hídról** dél felé nézve. Innen még kb. 11 km a tengerpart.

Utazásunk utolsó állomása **Antalya** városa volt. Ezt az igazán mediterrán jellegű, nyüzsgő várost II. Attalosz Pergamoni király alapította a Kr.e. 2 században. Az ő szobra áll ma **Antalya**, az egykori **Attaleia** főterén. Unokaöccse és utóda, III. Attalosz végrendeletében Rómára hagyta királyságát, vele együtt ezt a várost is, Kr.e. 133-ban.

Ha csak lehet, mindig a városközpontban keresünk szállást. Itt **Antalyában** ezt a kis családi panziót találtuk, közel minden látnivalóhoz.

Júliusban már minden virágzik

← **Antalya** óvárosának szűk utcáin órákig lehet bolyongani

←← Mint mindenhol Törökországban, itt is cicák sétálnak mindenfelé. Úgy látszik ez éppen ebben a kis szállodában lakik.

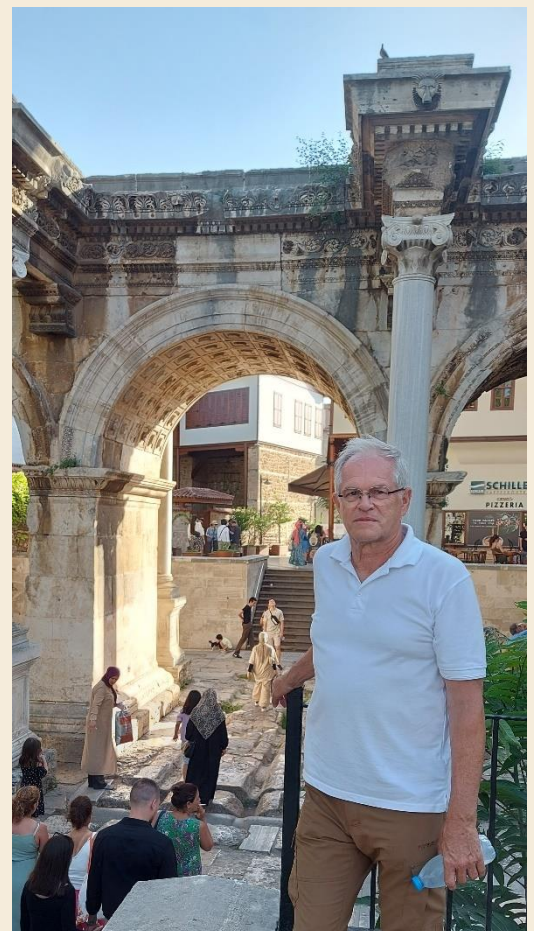

A sarki zöldséges a régi városrészben, a **Kaleiçi-ben**. →

↑ **Antalya** két fontos nevezetessége is szerepel ezen a képen. Sajnos a városfalak egyik bástyájára épült 19. századi **órátorony (Saat Kulesi)** éppen be volt állványozva, ezért nem volt valami szép, de a város egyik jelképévé vált bordás **Yivli minaret és mecset** valóban pazar látvány. A 13-14. században épült mecset épületkomplexuma a szeldzsuk építészet egyik remeke.

→ Ezt a kaput a birodalmát végig járó **Hadrianus császár** Kr.u. 130. évi látogatásának emlékére építték **Attaleia** polgárai. A középkorban a városfalakba épített kaput elfedték a védőfalak kövei, csak 1959-ben bontakozott ki az ókori építmény teljes szépsége, amikor egy falledőlés után megszabadították a ráfalazott későbbi kövektől.

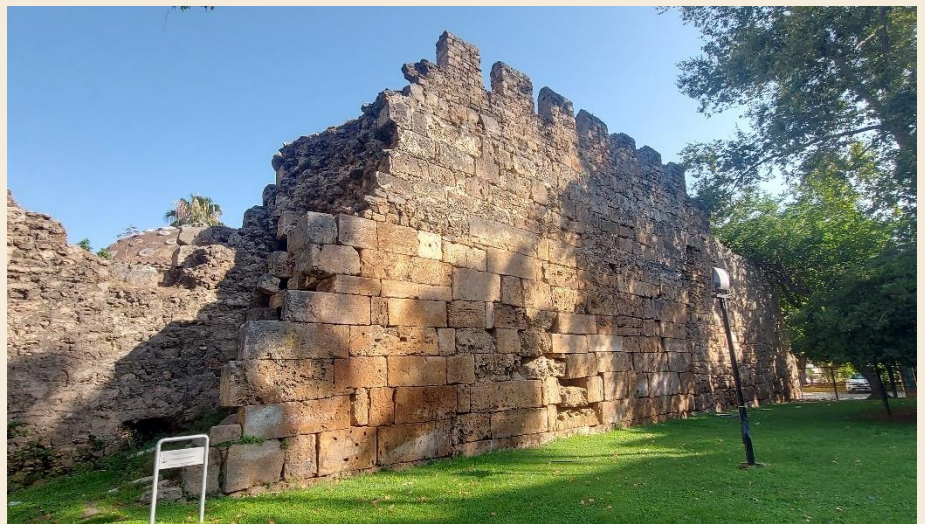

← A Hadrianus kapu ma is **Antalya** óvárosának legfontosabb és legszebb bejárata. Az eredetileg kétszintes műremek felső szintje az ott feltehetően állt szobrokkal együtt elpusztult, de a megmaradt alsó rész párkányai, frízei így is csodálatosak. Figyeljük meg a középső ív alatti kövezet kocsikerekkel ált. bemélyített vágatait.

Bizony sok keréknek kellett elgördülnie a később a városfalakba beépített kapu íve alatt, mire ilyen markáns nyomot koptattak a kemény mészkőbe.

→ **Antalya** védőfalainak kisebb íve a **Kaleiçi (óváros)** kikötőjének öblét követik, majd csatlakoznak az óvárost egy jóval nagyobb ívben körülvevő falakhoz. A hellenisztikus időkben épített falakat a 8-9. századi arab harcok után a bizánciak kijavították, később a szeldzsukok és az oszmánok is több alkalommal újjáépítették és kiegészítették. A földrengések és 20. századi falbontások ellenére egyes tornyok, falszakaszok megmaradtak, mint ez is az **Atatürk körúton**.

↓ **Antalya** festői kikötője az óvárosban. Itt is láthatóak a városfal egyes szakaszai. Ebből a kis kikötőből indulnak a feldíszített, műregi turistahajók. Mi is befizettünk egy hajókázásra.

→ A kikötő partján áll **Barbaros Hayreddin pasa** szobra, akit úgy látszik, errefelé is tisztelnek. Az eredetileg **Hizr** nevű tengerész testvérével, Arudzsal együtt sikeres kalózok voltak a tunéziai Dzszerba szigeti, később Algír városi bázissal. Győzelmeik átmeneti muszlim fölényt jelentett a Földközi-tengeren. Hizr sikereire I. Szulejmán szultán is felfigyelt, Isztambulba rendelte a kalózt és **kapudan pasává** (admirálissá) nevezte ki 1532-ben. Végül is Sir Francis Drake is kalózként kezdte...

Hizr, későbbi felvett nevén **Barbaros Hayreddin** (vagy **Barbarossa Khajreddin**) bátyja, Arudzs révén kapcsolódik Antalyához, aki az ottani oszmán kormányzótól kapott megbízást és gályákat, hogy harcoljon a rodoszi johannita lovagok ellen.

← A **Kaleiçi utcáin** későig kint vannak a kereskedők

Alkonyatkor a turista hajók is igyekeznek vissza **Antalya** kikötőjébe.

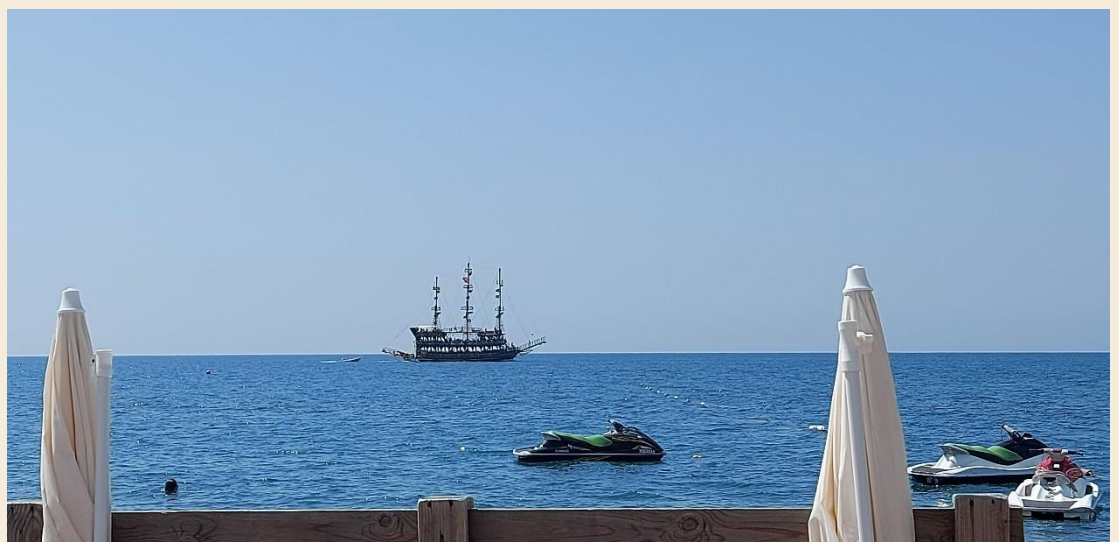

Mi is befejeztük a nézelődést és találtunk egy kellemes vacsorázó helyet az óváros keleti szélén álló **Hidirlik Kulesi** (torony) tőszomszédságában. A tornyot a rómaiak építették a 2. században katonai őrhely céljára, de az épület később világítótoronyként szolgált századokon át.

Antalya óvárosától keletre, jó 10 kilométer távolságban húzódik a nevezetes **Lara Beach**. Gondoltuk kipróbáljuk. A part nagy részén szállodasor épült, saját medencékkel és persze tengerpart szakaszokkal. A még be nem épített részt strandvállalkozók vették bérbe, és a képen látható módon kiépítették.

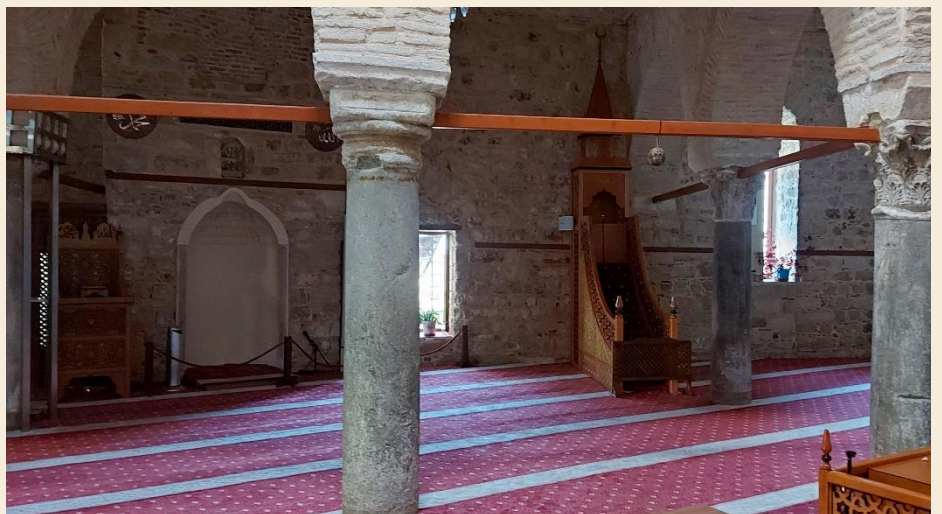
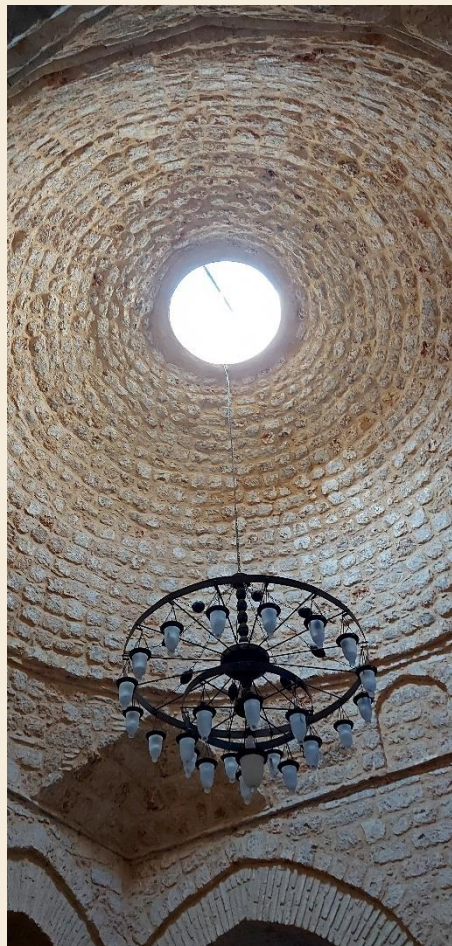
A víz nyáron meleg, a parti bárokban a koktélok finomak, a kiszolgálás jó. Mit mondjak? Fél napig bírtam, hogy nem történik semmi.

→ Antalyába visszatérve az egyik délutáni sétánk során meglátogattuk az 1230-ban épült Yivliminare, más néven Aláaddin mecsetet. Zsuzsi kint maradt a bejáratnál, kókusztejet kóstolgatni.

← Bár a mecset építésének dátumát mindenhol 1230-ra teszik, azt tudni kell, hogy a szeldzsuk időkből származó eredeti épületet 1373-ban jelentősen átépítették. Ekkor készült a kék csempékkel díszített, 38 méter magas, hornyolt falazatú, különlegesen szép minaret.

↑ A **Yivliminare mecset** alapvető, hat kupolás struktúráját megtartották az 1373-as Hamidita átépítés során. Ezen a belső képen a qibla falat láthatjuk rajta a Mekka irányát mutató mihráb fülkével és jobbra a modern kori szószékkal, a minbarral.

← A **Yivliminare** hat kis kupolája közül az egyik. Az Anatólia délnyugati részén kisebb megszakításokkal 1300 és 1423 uralkodó türkmén eredetű Hamid dinasztia a bonyolult történelmi helyzetben viszonylag önállóan kormányzott. A szeldzsukok lehanyatlottak az 1243-as mongol hódítás után, a kb. mai Iránt uraló Dzsingisz leszármazott ilkánok időnként laza gyeplőn tartva a nyugati végeket, lehetőséget adtak a hamiditák Antalya beli uralmára. Az oszmán Bajezid szultán ugyan átmenetileg elfoglalta a régiót 1392-ben, de őt 1402-ben alaposan elintézte a magát dzsingiszidának hazudó Timur Lenk. Mindenesetre a Hamidita uralkodók itt, Antalyában megépítették Anatólia egyik legkorábbi többkupolás mecsetét.

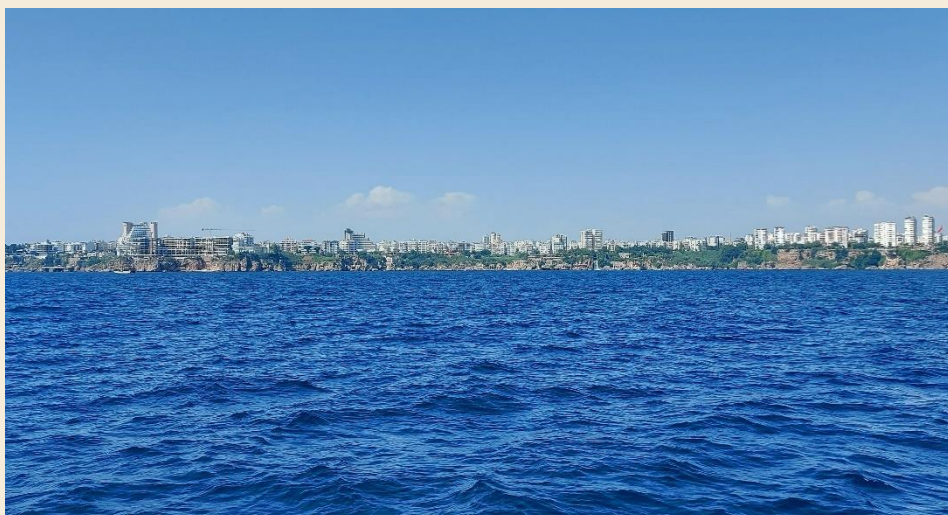
A Yivliminare egyik érdekessége ez a kb. 15 éve feltárt és üveglapokkal lefedett kerámia a vízvezeték rendszer a mecset belső terében. Feltételezik, hogy a csőhálózat a mecset fűtését és nyári hűtését szolgálta. Télen a szomszédos fürdőépület kemencéje által felfűtött víz egy részét vezették a csőrendszerbe, nyáron pedig egyszerűen hideg vizet engedtek a hálózatba.

→ A mecset közelében építették Zincirkiran Mehmet Bey fia, Ali számára ezt a sírkápolnát 1377-ben.

← A Zincirkiran türbében három szarkofág van elhelyezve. Egy az építő, második a fia, a harmadik pedig Musztafa Dede Effendie, az antalyai mehlevi dervis közösség vezetőjéé.

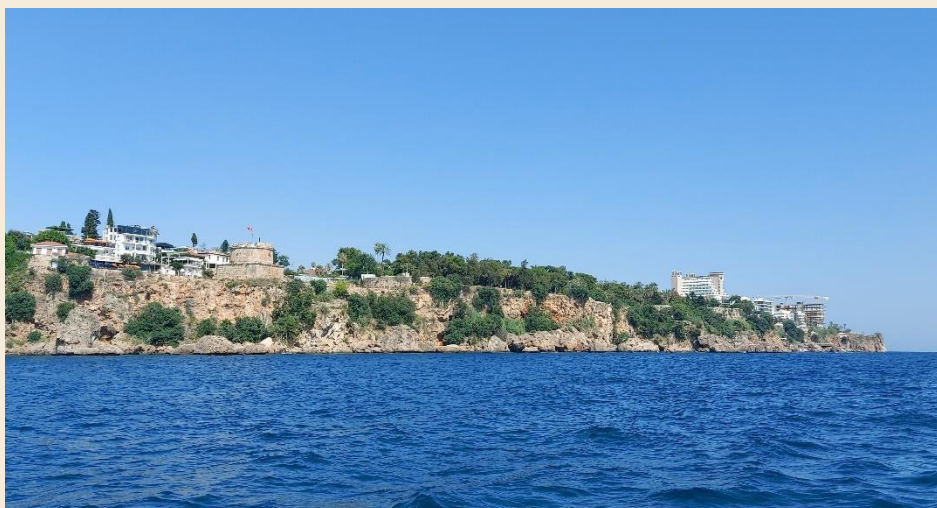
Egy kis part menti hajókirándulás képei következnek.

A **Lara Beach** szállodasora. Mindig csodáltam, hogy mennyi ember szereti a szabadságát evés-ivással eltölteni egy lakótelepen.

← Az óváros keleti szélén álló **Hidirlik Kulesi** a tenger felől. Jobbra a terjeszkedő, épülő szállodasor.

A kétszer is víznyelőkben eltűnő, majd sok kilométer föld alatt útja után ismét a felszínre törő **Düden folyó** szinte egész **Antalyát** megkerüli, végül a városközponttól keletre 8 km-re a tengerbe ömlik. Változatos útja során a folyó két jelentős vízesést

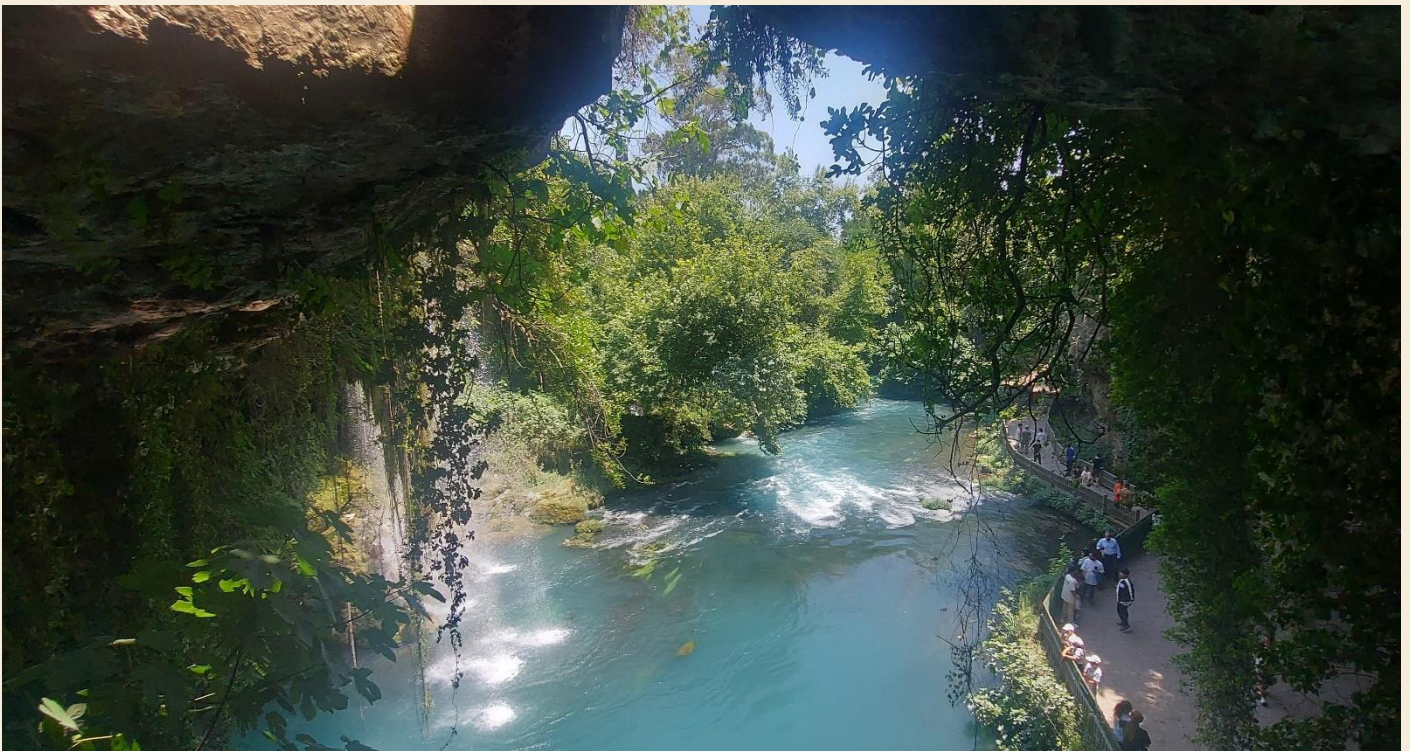
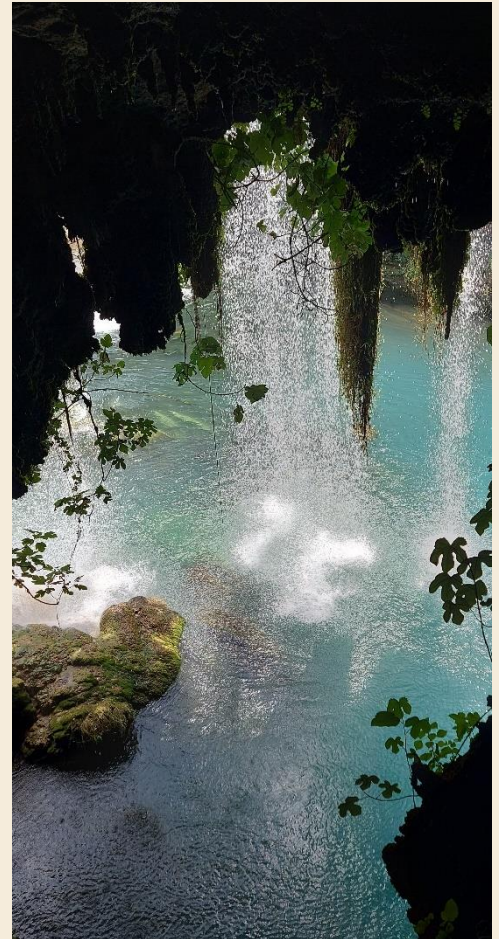

alkot, mindkettő **Antalya** fontos turista látványossága. Ez itt az **Alsó-Düden (Karpuzkaldiran)** vízesés, amely 45 m magasból ömlik a Földközi-tengerbe. Mi délelőtt jártunk arrafelé, de azt mondják, a látvány alkonyatkor a legszebb.

← Az **Alsó-Düden** vízesés nyugati oldalán sétányt és kilátóteraszokat építettek. Persze vannak itt elárusító helyek, bérfotósok, üdítő-árusok is.

→ A **Felső-Düden** vízesés az óvárostól 10 km-re északra, egy szépen kiépített (belépődíjas) folyóvölgyi parkban tekinthető meg. Egy sziklába vájt rövid alagutat a legnagyobb vízesés mögé fúrtak. Ennek oldalsó nyílásain át remek kilátás nyílik a lezuhanó víztömegre és a folyóvölgyre.

A **Felső-Düden** vízesés egyik ága a sziklafolyosó felől.

A **Felső-Düden** vízesés a valóságban sokkal szebb és a séta is kellemes a **Düden** partán kiépített sétányokon.

→ A **Felső-Düden** vízesés parkjának egy részén tárták fel ezt a római kori olajütő műhelyt. Az olajbogyókból történő olaj kinyerése a bogyók összezúzásán kívül még több technológiai folyamattal járt. Itt megtalálták a különböző őrlőkövek, nehezek súlyok és a kipréselt olaj szétválasztásához szükséges medencék maradványait is.

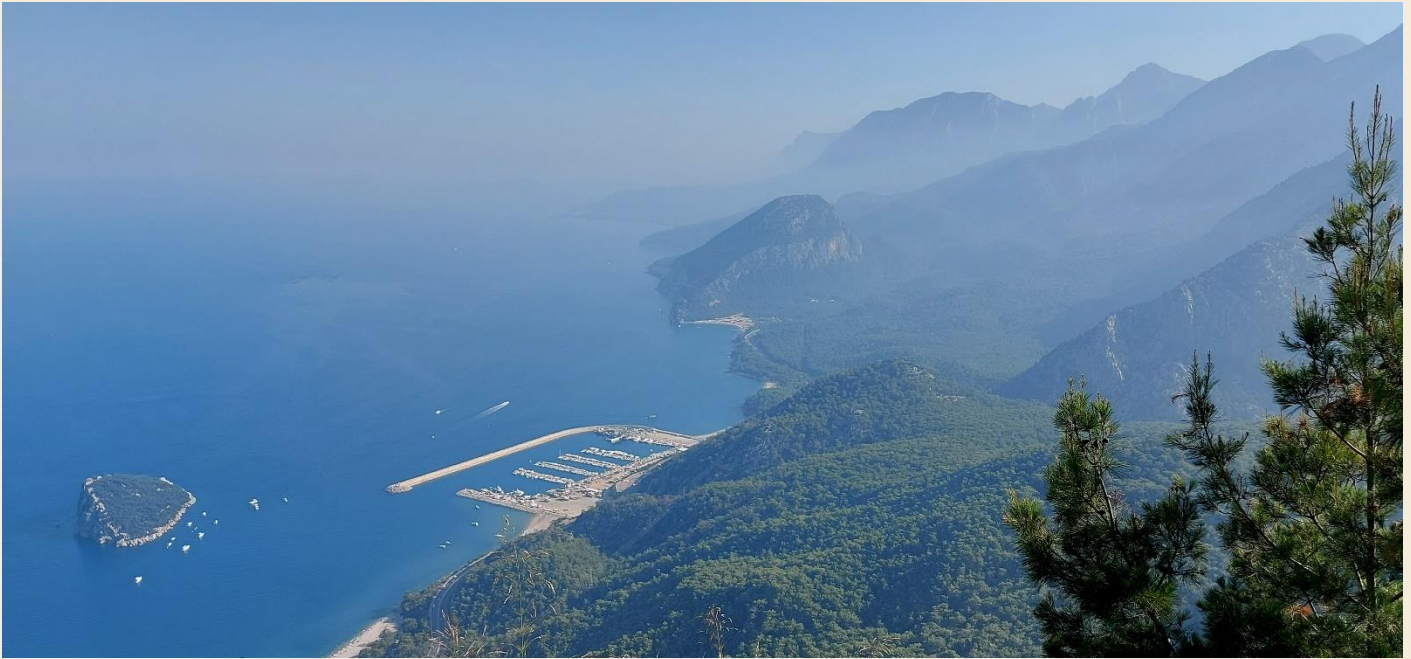
És egy helyszíni rekonstrukciós rajz az olajütőben folyó munkáról.

A vízésések után kábelkabinnal mentünk fel az **Antalya** délnyugati része fölé magasodó **Tünektepe hegyre**, csakis a szép kilátásért. A kábelkabin felvonót 2017-ben nyitották meg. A hegytetőn, a fogadó állomás mellett kávézót, kilátó teraszokat és ajándéktárgy üzleteket is találunk.

↓ Kilátás észak felé a 605 méter magas **Tünektepéről**. Itt döbben rá az ember, hogy **Antalya** egy 2,5 milliós nagyváros, aminek csak egy picit az az óváros, ahol eddig sétálgattunk.

A látkép dél felé a **Tünektepéről** ↑

Utolsó reggelünkön **Antalyában** még lementünk egy búcsúfürdésre a partra vezető hosszú lépcsősoron.

Az óvárosi régi kikötő mellett fekszik a **Mermerli Plaji** nevű kicsi, köves strand. Az italokat a fölötte magasodó szirten álló étteremből hozzák le. Kora reggel még árnyékos, de rövidesen előnti a nyugágyakat a napfény.

Még egy darabig nézegettük a szépen bodrozódó felhőket, azután már tényleg nem volt más hátra, mint a csomagolás, bérautónk leadása és irány a reptér. Ide még visszajövünk...

Több mint három hetet töltöttünk Törökországban, jó kétezer kilométert autóztunk, sokfelé jártunk és sok mindent megnéztünk. Bár jól megterveztük az egész utazást, útközben már éreztük, hogy mennyi mindent érdekességet kellett kihagynunk. Nincs más hátra, ismét vissza kell majd jönnünk Törökországba, hogy minél többet láthassunk az ország gazdag történelmi emlékeiből és változatos kultúrájának hagyományából.

